

ספר במדבר

פרק א

הקדמה קצרה שתלווה אותנו בפרקים הקרובים: בכל פעם שכתוב שה' דיבר אל משה "בהר סיני"- הכוונה במעמד הר סיני אך בכל פעם שכתוב "במדבר סיני"- הכוונה לאחר מעמד הר סיני ולאחר הקמת המשכן.

הציווי על מניין בני ישראל

(א) וידבר ידוד אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר: (ב) הכתוב מפרט מן הכלל אל הפרט: שאו- ספרו את ראש כל עדת בני ישראל לפי למשפחתם וגם לפי לבית אבתם במספר שמות- שתדעו לא רק את המספרים אלא גם את השמות, כל זכר לגלגלתם זאת אומרת שסופרים את כל הקהל, לפי המשפחות, וכל משפחה מתחלקת לכמה "בתי אב", וכל בית אב מחולק לכמה זכרים: (ג) מבין עשרים שנה ומעלה שהוא כל יצא צבא בישראל- הכונה- כל מי שנכנס לצבא, וזו מטרת המניין- לדעת כמה אנשי צבא יש בישראל לפני הכניסה לארץ והמלחמה עליה, תפקדו תספרו אתם לצבאתם- לפי הצבא של כל שבט, אתה ואהרן:

(ד) ואתכם יהיו לעזור לכם במניין איש איש למטה- לכל שבט, וכל איש- ראש לבית אבתיו הוא: (ה) ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לשבט לראובן אליצור בן שדיאור: (ו) לשמעון שלמיאל בן צורישדי: (ז) ליהודה נחשון בן עמינדב: (ח) ליששכר נתנאל בן צוער: (ט) לזבולון אליאב בן חלוי: (י) לבני יוסף לאפרים אלישבע בן עמיהוד למנשה גמליאל בן פדהצור: (יא) לבנימין אבידן בן גדעני: (יב) לדן אחיעזר בן עמישדי: (יג) לאשר פגעיאל בן עכרון: (יד) לגד אליספ בן דעואל: (טו) לנפתלי אחירע בן עינן: (טז) אלה קרואי העדה- האנשים החשובים שלם קוראים בכל ענין, נשיאי משות אבותם ראשי אלפי ישראל הם: (יז) ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו התפרשו בשמות: (יח) ואת כל העדה הקהילו באחד לחודש השני ויתילדו- נמנו לפי התולדות שלהם על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבין עשרים שנה ומעלה לגלגלתם: (יט) פאשר צוה ידוד את משה ויפקדם במדבר סיני: פ

מניין השבטים

כעת לא ציטטנו כאן את כל פירוט המניין, רצוי להסתכל בחומש.

(מו) ויהיו כל הפקדים שש מאות אלה ושלש אלפים וחמש מאות וחמשים:

(מז) והלויים למשה אבתם לא התפקדו בתוכם: פ

תפקידי הלויים

(מח) וידבר ידוד אל משה לאמר:

(מט) אף אבל את משה לוי לא תפקד- לא תמנה לתפקידי הצבא בישראל, ואת ראשם לא תשא- תספור בתוך בני ישראל:

(נ) ואתה הפקד- מנה אותם להיות אחראים את הלויים על משכן העדת ועל כל פליו ועל כל אשר לו, המה ישאו- יטלו אותו במסעות את המשכן ואת כל פליו- תפקיד 1, והם ישרתהו- יתקנו כל הדרוש תיקון ויעשו כל נצרך- תפקיד 2, וסביב למשכן יחנו:

(נא) ובנסע המשכן יורידו- יפרקו אותו הלויים- תפקיד 3, ובחנת המשכן יקימו- יבנו אותו הלויים- תפקיד 4, ויהזר- מי שאינו לוי הקרב- לעשות אחת מעבודות הלויים יומת- בידו שמים:

(נב) וחנו בני ישראל איש על מחנהו- בשבט שלו, ואיש על דגלו- קבוצה של שלושה שבטים, כמו שנראה לקמן לצבאתם:

(נג) והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף- כעס גדול מה' על עדת בני ישראל בכך ש ושמרו הלויים- שלא לתת לאנשים טמאים שאסור להם להכנס למשכן, להכנס אליו את משמרת משכן העדות- תפקיד 5 :

(נד) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ידוד את משה כן עשו: פ

פרק ב

סידור הדגלים בישראל

(א) וידבר ידוד אל משה ואל אהרן לאמר:

(ב) איש על דגלו- במקום של הדגל שלו, היינו שלושה שבטים ששוכנים יחד באותו מקום, אבל באתת- בסימנים לבית אבתם- שכל שבט יהיה מקום משלו בתוך הדגל (ציור מסויים) ולא יהיו מעורבבים יחנו בני ישראל מנגד- קצת בריחוק

שהרי הלויים חנו ממש מסביב למשכן כדלעיל, סביב לאהל מועד יחנו:

לא ציטטנו כעת את סדר החניה, ונכתוב בקיצור (רצוי להסתכל בחומש):

❖ מזרחית למשכן חנה "דגל מחנה יהודה", שכלל בתוכו את השבטים: יהודה, יששכר וזבולון. "ראשונה יסעו".

❖ דרומית למשכן חנה "דגל מחנה ראובן" שכלל בתוכו את השבטים: ראובן, שמעון וגד. "שניים יסעו".

❖ מערבית למשכן חנה "דגל מחנה אפרים", שכלל בתוכו את השבטים: אפרים, מנשה ובנימין. "שלישים יסעו".

❖ צפונית למשכן חנה "דגל מחנה דן", שכלל בתוכו את השבטים: דן, אשר ונפתלי. "לאחרונה יסעו לדגליהם".

(לב) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל פְּקוּדֵי הַמִּחֲנֶה לְצִבְאָתָם סה"כ: שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:

(לג) וְהָלוּם לֹא הִתְפַּקְדוּ בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹדָתְךָ מֹשֶׁה: (לד) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹדָתְךָ מֹשֶׁה כֹּן חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֹן נִסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל בֵּית אֲבֹתָיו:

פרק ג

הכהנים

(א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה- הַזֹּכֵר כֹּאֵן מֹשֶׁה לַמְּרֹת שֶׁלֹּא נִאֲמְרוּ תּוֹלְדוֹתָיו וְהֵם שִׁיכִים לְמִשְׁפַּחַת הָעֵמֶרְמִי לִקְמוֹן, כִּדִּי לַחֲלוֹק לוֹ כְּבוֹד בְּיוֹם דְּבָר יְדֹדָתְךָ אֵת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי- בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, וְלִכֵּן מוֹבֵן מִה עוֹשִׂים כֹּאֵן נֹדֵב וַאֲבִיהֶוּא- שֶׁהָרִי מִתּוֹ, אֲלֹא שֶׁפִּסּוּק זֶה מְדַבֵּר מִמַּעֲמַד הַר סִינַי, וְשֵׁם הֵם עוֹד הֵיוּ חַיִּים:

(ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַאֲבִיהֶוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר:

(ג) אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים- שֶׁנִּמְשַׁחוּ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אֲשֶׁר מִלֹּא יָדָם- הַכֹּשִׁיר אוֹתָם לְכַהֵן:

(ד) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהֶוּא לְפָנָי יְדֹדָתְךָ- בַּתּוֹךְ הַקּוֹדֵשׁ, בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה לְפָנָי יְדֹדָתְךָ בַּאוֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהָיָה בְּמִדְבַּר סִינַי וּבְנִים לֹא הָיוּ לָהֶם- שִׁיהִיו הַמִּשְׁךְ הַתּוֹלְדוֹת מֵהֶם, וְלִכֵּן וַיִּכְהֶן רַק אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פָּנָי- בְּפָנָי (וְגַם אַחֲרֵי שִׁיפְטָר) אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם:

צינווי על לקיחת בני לוי וטעמו

(ה) וַיִּדְבֹּר יְדֹדָתְךָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ו) הִקְרַב אֵת מֹשֶׁה לְוִי וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ לְפָנָי- לַפְּקוּדוֹת שֶׁל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְשִׁרְתוֹ אוֹתוֹ- וַיַּעֲשׂוּ כָל צִרְכֵּי:

(ז) וְשִׁמְרוּ אֵת מִשְׁמֶרְתּוֹ- שֶׁזֶה הַמִּשְׁכָּן שֶׁהָיָה בַּעֲצֵם- וְאֵת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לְפָנָי אֶהֱל מוֹעֵד- לַעֲבֹד אֵת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:

(ח) וְגַם וְשִׁמְרוּ אֵת כָּל כְּלֵי אֶהֱל מוֹעֵד שֶׁהָיָה בַּעֲצֵם וְאֵת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֵת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:

(ט) וְנִתְּנָה אֵת הָלוּם לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו לְשִׁרְתָם בְּמִלְאכַת אוֹהֶל מוֹעֵד נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- הַיִּינוּ שֶׁעֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן הָיָה שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל אֲלֹא שֶׁאֶהֱרֹן וּבְנָיו הַכֹּהֲנִים הֵם הַמוֹפְקָדִים עֲלֵיהֶם וְהַלּוּיִים נְתוּנִים לָהֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּדִּי לְסִייעַ לָהֶם בַּעֲבֹדָה זֹאת:

(י) וְאֵת אֶהֱרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד- תִּמְנֶה אוֹתָם לְהִיּוֹת אַחֲרָאִים וְשִׁמְרוּ אֵת כְּהֻנָּתָם- לַעֲשׂוֹת אֵת עֲבֹדוֹת הַכֹּהֵנוֹת וְהַזָּר- שֶׁאֵינוּ כֹהֵן הַקְּרִיב- לַעֲשׂוֹת מִלְּאכּוֹת מִמִּלְּאכּוֹת הַכֹּהֵנוֹת יוֹמָת- בִּיּוֹדֵי שָׁמַיִם:

(יא) וַיִּדְבֹּר יְדֹדָתְךָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(יב) וְאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֵת הָלוּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת- בְּמִקּוֹם כָּל בְּכוֹר שֶׁהוּא פֶּטָר- פּוֹתַח אֵת הַרְחֵם- שֶׁל אִמּוֹ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הָלוּם:

(יג) כִּי לִי- לַעֲבֹדוֹתִי הֵיוּ צִרְכִּים לְהִיּוֹת כָּל בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְאֵת בְּכוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא הִכִּיתִי הַקְּדָשְׁתִּי לִי כָּל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה אֲךָ הֵם חֲטָאוּ בַּעֲגָל וְלִכֵּן הִחֲלַפְתִּי אוֹתָם בְּבָנֵי לְוִי שֶׁלֹּא חֲטָאוּ וְלִכֵּן, הַלּוּיִים, מֵעַתָּה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְדֹדָתְךָ: ס

משפחות הלויים ותפקידיהם

(יד) וַיִּדְבֹּר יְדֹדָתְךָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי לֵאמֹר:

(טו) פִּקֹּד- סִפּוֹר אֵת בְּנֵי לְוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה (שֶׁלֹּא כִּמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁסּוֹפְרִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה) תִּפְקְדֵם:

(טז) וַיִּפְקֹד אוֹתָם מֹשֶׁה עַל פִּי יְדֹדָתְךָ כֹּאֲשֶׁר צִוָּה:

(יז) וַיִּהְיוּ אֵלֶּה בְּנֵי לְוִי בְּשִׁמְתָם גִּרְשׁוֹן וַיִּקְהָת וּמֵרָרִי:

(יח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם לְבָנֵי וְשִׁמְעִי:

(יט) וּבְנֵי קַהֵת לְמִשְׁפַּחָתָם עֶמְרָם וַיִּצְהָר תָּבָרוֹן וְעִזִּיאֵל:

(כ) וּבְנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחָתָם מַחֲלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הָלוּי לְבֵית אֲבֹתָם:

בני גרשון:

- (כא) לַגְרִשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשֹּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַגְּרִשִּׁי:
(כב) פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה פְּקֻדֵיהֶם שְׁבַעַת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת:
(כג) מִשְׁפַּחַת הַגְּרִשִּׁי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יָחֲנוּ יָמָה- מֵעֶרֶב:
(כד) וַיָּנֻשִׂיא בֵּית אָב לַגְרִשִּׁי- מִפְּנֵי שְׁלֻלֵי הָיוּ עֲבוֹדוֹת רְבוֹת בְּמִשְׁכַּן מִיָּנוּ לְכָל בֵּית אֲב נָשִׂיא וְלֹא הִסְתַּפְקוּ לְנָשִׂיא אֶחָד לְכָל הַשְּׁבֵט כִּבְשָׁאֵר הַשְּׁבֵטִים אֲלִיָּסָף בֶּן לֹאֵל:
(כה) וּמִשְׁמֶרֶת- הָאֲחֵרִית שְׁעָלִיהָ הֵם מוֹפְקִידִים בְּנֵי גְרִשׁוֹן בְּאַהֲל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן- יִרְעוּת הַמִּשְׁכָּן וְהָאֶהָל- יִרְעוּת הַעִיזִים מִכֶּסֶה-וּ מִכֶּסֶה הַתַּחֲשׁ וּמִכֶּסֶה עוֹרוֹת הָאֵילִים הַמֵּאֲדָמִים וּמִסָּד פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד:
(כו) וְקִלְעֵי הַחֲצֵר- שְׁעָשׂוּיִים שֵׁשׁ וְאֵת מִסָּד פֶּתַח הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל- לִיד הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיו- שֶׁל הַמִּשְ�כָּן בְּלִבָּד לְכָל עֲבֹדָתוֹ- שֶׁל הַדְּבָרִים הַנֵּל, בְּנֵי גְרִשׁוֹן הָיוּ אַחֲרָאִים עַל כָּל הִירְעוּת וְהָאֲרִיגִים בְּמִשְׁכָּן:

בני קהת:

- (כז) וְלִקְהַת מִשְׁפַּחַת הַעֶמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת הַחֲבֹרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעֲזִיזָאִלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי:
(כח) בְּמִסְפָּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ- כִּי אֲצֻלָּם הָיוּ הַכֹּלִים הַמְקוֹדָשִׁים:
(כט) מִשְׁפַּחַת בְּנֵי קְהַת יָחֲנוּ עַל יָרֵךְ- צֵד הַמִּשְׁכָּן תִּימָנָה- דְרוֹם:
(ל) וַיָּנֻשִׂיא בֵּית אָב לְמִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי אֲלִיָּצָפֶן בֶּן עֲזִיזָאֵל:
(לא) וּמִשְׁמֶרֶתָם- הַתַּפְקִיד שְׁבָאֲחֵרִיתָם:
(לב) הָאָרֶץ וְהַשְּׁלֵטוֹן וְהַמִּנְהָג וְהַמִּזְבֵּחַ- מִזְבַּח הַנְּחוֹשֶׁת וּמִזְבַּח הַזֶּהָב, וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתָּו בָּהֶם- כָּל כְּלִי וְכָלִי, כִּגוֹן מִלְּקַחֲהָ וּמַחֲתוּתֶיהָ שֶׁל הַמְּנוֹרָה, וְהַמִּסָּד- הַכּוֹוֹנָה כֹּאן לַפְּרֹכֶת וְכָל עֲבֹדָתוֹ:
(לג) וַיָּנֻשִׂיא שֶׁל נְשִׂאֵי הַלֵּוִי אֲלֵעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שֶׁהוּא נָשִׂיא עַל כָּל פְּקֻדָּת- תַּפְקִידֵי שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ (הַזִּכְּרָה) אֲלֵעֶזֶר כֹּאן בֵּין קְהַת לְמִרְרִי וְלֹא בְּסוֹף מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִבְּנֵי קְהַת וְעוֹד שְׁעִיקָר אַחֲרֵיתוֹ הָיָה עֲלֵיהֶם כִּמוּ שְׁכָתוֹב בַּפְּרָשָׁת נִשְׂא):

בני מררי:

- (לד) לְמִרְרֵי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת מִרְרֵי:
(לה) וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שְׁשָׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹת:
(לו) וַיָּנֻשִׂיא בֵּית אָב לְמִשְׁפַּחַת מִרְרֵי צוֹרִיָּאֵל בֶּן אֲבִיחֵל עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן יָחֲנוּ צָפֹנָה:
(לז) וּפְקֻדָּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מִרְרֵי קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחֵיו וְעֲמֻדָיו- שֶׁל הַפְּרֹכֶת וְהַמִּסָּד וְאֲדָנָיו וְכָל כְּלָיו- שְׁאִיתָם בּוֹנִים אוֹתוֹ וְכָל עֲבֹדָתוֹ:
(לח) וְעֲמֻדֵי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וְיִתְדֵיהֶם- שֶׁל הַחֲצֵר:
(לט) וְהַחֲנִיִּים לְפָנֵי הַמִּשְׁכָּן קִדְמָה לְפָנֵי אֶהָל מוֹעֵד מִזְרָחָה מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן וּבְנָיו שֶׁהֵם שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ- הָאֲחֲרָאִים הָרִאשִׁיִּים, וְלֹכֵן שְׁמוֹ אוֹתָם בְּמִזְרָח שֶׁהוּא צֵד הַכְּנִיסָה לְמִשְׁכָּן, לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- נְצִיגִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשִׁמִּירַת הַמִּקְדָּשׁ וְהַזֶּר- אָדָם שְׁאִינוּ כֹהֵן הַקָּרֵב שֶׁלֹּא לְצוֹרֵךְ יוֹמָת- בִּידֵי שָׁמַיִם:
(למ) מִנִּיִּין זֶה שֶׁל הַלִּוִּיִּם- מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה- נִצְרָךְ כְּדִי לַפְּדוֹת וְלִהְחַלִּיף אֶת הַבְּכוֹרוֹת שֶׁל בְּנֵי- כַּעַת מִנּוּ כִּמָּה לִוִּיִּים יֵשׁ, וּבְסֻמוֹךְ יִמְנוּ כִּמָּה בְּכוֹרוֹת יֵשׁ בְּבִנֵּי- וְאִזְּי חִלְּפוּ אֶלּוּ בָּאֵל. כָּל פְּקוּדֵי הַלִּוִּיִּים אֲשֶׁר פְּקֹד מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן (נִקְוֹד עַל וְאֶהֱרֹן בְּגִלָּל שֶׁהוּא לֹא נִכְלָל בְּמִנִּיִּין הַזֶּה, וְאִפְשָׁר לֹמַר שֶׁזֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא יִכּוֹל לַפְּדוֹת בְּכוֹר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אָף הוּא הִיָּה שׁוֹתֵף חֲלָקִי לְחֻטָּא הַעֲגָל וְלֹכֵן אֵין דִּינוֹ כִּכָּל שְׁבֵט לִוִּי שֶׁלֹּא עֲבָדוּ בַּעֲגָל כָּלִל) עַל פִּי יִדּוּד לְמִשְׁפַּחָתָם כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֲלָף- וּבְחֻשְׁבוֹן רֹאִים שֶׁהֵם הָיוּ 22,300 , וְהַתּוֹרָה אִמְרָה שֶׁהֵם הָיוּ רַק 22,000 מִפְּנֵי שֶׁסָּפְרוּ רַק אֶת הַלִּוִּיִּים שִׁיכּוּלִים לַפְּדוֹת אֶת הַבְּכוֹרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְהַכְּנִס תַּחְתָּם אוֹלָם הָיוּ 300 לִוִּיִּים שֶׁהָיוּ בְּכוֹרוֹת בַּעֲצָמָם וְלֹא הָיוּ יִכּוּלִים לַפְּדוֹת אֶת בְּכוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹכֵן לֹא מִנּוּ אוֹתָם בְּמִנִּיִּין הַכָּלְלִי: ס

מניין הבכורות והחלפת הלויים אותם

- (מ) וַיֹּאמֶר יְדוּד אֶל מִשָּׁה פְּקֹד כָּל בָּכָר זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה וְשֹׂא- סְפוּר אֵת מִסְפָּר שְׁמֹתָם- וְלֹא רַק אֶת מִסְפָּרָם:
(מא) וְלִקְחָתָ- כִּי יִהְיֶה הַדָּבָר אֶת הַלִּוִּיִּים לִי אֲנִי יְדוּד תַּחַת- בִּמְקוֹם כָּל בָּכָר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֵמַת הַלִּוִּיִּים תַּחַת כָּל בָּכָר בְּבִהֵמָתָ- הַמְּדוּבָר כֹּאן הוּא רַק עַל פְּטָרֵי חֲמוֹר וְלֹא עַל בְּכוֹרוֹת בַּהֲמָה טְהוֹרָה שֶׁל בַּהֲמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(מב) וַיִּפְקֹד מִשָּׁה כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד אוֹתוֹ אֵת כָּל בָּכָר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(מג) וַיְהִי כָּל בָּכָר זָכָר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִסְפָּר שְׁמוֹתָם מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֲלָף שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמֵאוֹתָם: זֹאת אוֹמְרָת, שִׁישׁ לָנוּ 22,000 לִוִּיִּים שְׁאִינָם בְּכוֹרִים, וְכֵן 22,273 בְּכוֹרִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אִז 22,000 לִוִּיִּים יִכּוּלִים לְהַחֲלִיף 22,000 בְּכוֹרוֹת בְּבִנֵּי- אִךְ מָה יִהְיֶה עַל 273 הַבְּכוֹרוֹת הַנוֹסְפִים? (וּמִיד תְּבוּאָה הַתְּשׁוּבָה) פ

(מד) וידבר ידוד אל משה לאמר:

(מה) קח- עכשיו זה ציווי ממש לעשות כך את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ידוד:

(מו) ואת פדיוני- הפדיון שצריך בשביל השלשה והשבעים והמאתים העדפים- שהם יותר על הלויים מבכור בני ישראל:-

(מז) ולקחתם חמשת חמשת שקלים לגלגלת- לכל אחד בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל כל אחד מ 273 הבכורים העודפים יצטרך לשלם 5 שקלים כסף. וכיצד קבעו מי מהבכורות ישלם חמשה שקלים ומי לא? אומרים חז"ל שלקחו 22,000 פתקים שעליהם רשמו לוי, ועוד 273 פתקים שעליהם רשמו חמשה שקלים, וכל בכור היה צריך להרים פתק, מי שהרים פתק "לוי" נפדה בלוי ומי שהרים פתק "חמשה שקלים" היה צריך לשלם חמשה שקלים:

(מח) ונתתה הכסף לאהרן ולבניו, שזה כסף של פדיוני העדפים בהם:

(מט) ויקח משה את כסף הפדיון- הפדיון מאת העדפים על פדיוני הלויים:

(נ) מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף שהיה בסך הכל חמשה ושלש מאות ואֶלף דהיינו 1,365 בשקל הקדש:

(נא) ויתן משה את כסף הפדיון לאהרן ולבניו על פי ידוד כאשר צוה ידוד את משה: פ

פרק ד

תפקיד בני קהת וכיסוי הכלים

(א) וידבר ידוד אל משה ואל אהרן לאמר:

(ב) נשא- ספור את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם:

(ג) מבין שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה וסופרים אותם דוקא מפני שהם כל בא לצבא- להתאספות, שמטרתה לעשות מלאכה באהל מועד:

(ד) זאת עבדת בני קהת באהל מועד- והיא קדש הקדשים- הכלים הקדושים שהם עיקר מטרת המשכן ולכן הם קודש הקדשים שבו:

(ה) ובא אהרן ובניו בנסע המזבח- כשישראל יתכוננו לסוע והורדו את פרכת המסך- המבדילה בין הקודש לבין קודש הקדשים וכסו בה את ארץ העדת:

(ו) ונתנו עליה- על הארון שעליו פרכת המסך כסוי- מכסה שעשוי כעין שק המקיף את הכלי מכל צדדיו ושומר עליו מפני הרוחות הגשמים וסופות החול וכדו' שיש במדבר, שעשוי מעור תחש ופרשו בגד- בניגוד לכסוי, הבגד הוא אריג רגיל הפרוש על הכלי לשם כבוד ואינו עוטף אותו כמו הכיסוי, כליל- שכולו תכלת מלמעלה ושמו בדיו- אי אפשר לומר שישימו את הבדים ממש שהרי למדנו בפרשת תרומה שהבדים אינם סרים מהארון לעולם, אלא הכוונה היא שבזמן שהארון היה בקדש הקדשים היו מושכים את הבדים לכיוון הפרכת כדי שיבלטו בה, וכשהיו רוצים לסוע היו מסדרים את הבדים להיות באמצע הארון כדי שיוכלו לשאת אותו כראוי:

(ז) ועל שלחן שעליו עושים את לחם הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליה- על בגד התכלת את הקערת- שבהן היו אופים את הלחם ואת הכפת- שבהן היתה הלבונה על השלחן, ואת המנקות- כמין עמודים שהיו עולים מצידי השלחן ועליהם היו מונחות הקשוות וגרמו לכך שהן יסוככו על השלחן ואת קשוות הנסך- כמין חצאי צינורות שעליהם היה מונח הלחם, וגם ולחם התמיד עליה יתה:

(ח) ופרשו עליהם בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו:

(ט) ולקחו בגד תכלת וכסו את מגרת המאור ואת גרתייה- הבזיכים שהיו בראש המנורה בהם שמו את השמן והפתילות ואת מלקחיה- כמין פינצטה שאיתה היו שמים ולוקחים את הפתילות ואת מחתתיה- כמין כפות שאיתם היו מוציאים את האפר מהמנורה ואת כל כלי שמנה- הכלים איתם מכינים את השמן ושבהם שמים את השמן אשר ישרתו לה בהם:

(י) ונתנו אותה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט- מכיוון שלמנורה לא היו בדים (מקלות בצידה) היו צריכים לשאת אותה על מוטות:

(יא) ועל מזבח הזהב יפרשו בגד תכלת וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו:

(יב) ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו בהם בקדש- הכלים שאיתם היו משרתים את מזבח הזהב כגן כפות ומחתות, שהרי כלי המנורה והשלחן הוזכרו לעיל ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט- שהרי גם להם לא היו בדים:

(יג) ודשנו- הוציאו את האפר משריפת הקרבנות והעצים כדי שלא ילכלך את הכיסויים את המזבח- הנחשת (העולה) ופרשו עליה בגד ארגמן:

(יד) ונתנו עליה את כל כלי אשר ישרתו עליה בהם שהם את המחתות- איתם היו לוקחים גחלים למזבח הזהב, את המזלגת- איתם היו הופכים את הבשר במזבח, ואת היערים- איתם היו אוספים את הדשן שעל המזבח לתוך הסירות כדי

להוציאו אל מחוץ למחנה וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ- אִתָּם הָיוּ זֹרָקִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוֹ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחֲשׁ וְשָׂמוּ בְּדֵיו:

(טו) וְכֵלָה – סִיִּים אֶהְרֹן וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת הַקֹּדֶשׁ- הַכֹּלִים הַקְּדוּשִׁים וְאֵת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ- הַכֹּלִים שְׂאִיתָם מִשְׁרָתִים בְּמִשְׁכַּן בְּנִסְעַת הַמִּתְנַהֵּג, וְרַק וְאַהֲרִי כֹן יָבֹאוּ בְּנֵי קֹהֵת לְשֹׂאת לַהֲרִים אֶת הַכֹּלִים וְעַל יָדֵי כֹךְ וְלֹא יִגְעוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ- בְּכֹלִים הַקְּדוּשִׁים וְאִז וְיָמְתוּ אִם יִגְעוּ בָהֶם אֵלֶּה מִשָּׂא בְּנֵי קֹהֵת בְּאַהֲל מוֹעֵד:

(טז) וּפְקֻדַּת- הָאֲחֵרִיּוֹת הָאִישִׁית שֶׁל אֶלְעָזָר בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הִיְתָה עַל שְׁמֹן הַמָּאֹר- לַמְּנוּרָה וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים- לַמִּזְבֵּחַ הַקֹּטֶרֶת וּמִנְחַת הַתָּמִיד- שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁהִיָּה מְקַרֵּב מִחֲצִיתָהּ בַּבּוֹקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב וְשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה- אִיתוֹ הָיוּ מוֹשְׁחִים אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְחוּץ מִזֶּה הִיְתָה לוֹ גַּם אֲחֵרִיּוֹת שֶׁל פְּקֻדַּת כָּל הַמִּשְׁכָּן וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבִכְלָיו- אַחֲרָאֵי עַל כָּל הַדְּבָרִים הַשְּׂיִיכִים לְקוֹדֶשׁ שֶׁהֵם כְּלָיו, דֵּהִינּוּ שֶׁהוּא הִיָּה הַגִּזְבֵּר שֶׁל קֹהֵת. לְאַלְעָזָר הָיוּ שְׁלוֹשָׁה תַּפְקִידִים: א. נְשִׂיא נְשִׂאֵי הַלֵּוִי. ב. גִּזְבֵּר שֶׁל הַקֹּהֲתִים. ג. אֲחֵרִיּוֹת אִישִׁית עַל שְׁמֹן הַמָּאֹר וְכו': ס

אֲזַהֲרָה מִמִּיתָה לַבְּנֵי קֹהֵת

(יז) וַיְדַבֵּר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהְרֹן לֵאמֹר:

(יח) אֶל תִּכְרִיתוּ - תִּגְרְמוּ לָהֶם שִׁמּוֹתוֹ אֶת שִׁבְט- נִקְרָאִים שִׁבַּט מְשׁוּם שִׁישׁ לָהֶם נְשִׂיא אִישִׁי כְּמוֹ שֶׂאֵר הַשְּׁבָטִים מִשְׁפָּחוֹת הַקֹּהֲתִי מִתּוֹךְ הָלְוִיִּם- שֶׁהָרִי הֵם עוֹסְקִים בְּדַבְרִים הַקְּדוּשִׁים בִּיּוֹתֵר:

(יט) וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְעַל יָדֵי כֹךְ וְחִיו- יִמְשִׁיכוּ לַחַיּוֹת וְלֹא יָמְתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים- כִּשְׁיִגְשׁוּ אֶל הַכֹּלִים הַקְּדוּשִׁים כְּדֵי לְשֹׂאת אוֹתָם, אֶהְרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ- אֶהְרֹן וּבָנָיו יַחֲלִיטוּ מִי לֹקַח כָּל כְּלֵי וְאֶל מִשְׁאֵו- מֶה הוּא נוֹשֵׂא, עַל יָדֵי כֹךְ תִּמְנַע מִרִיבָה מִבְּנֵי קֹהֵת שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לְרִיב זֶה עִם זֶה עַל הָעֲבֹדוֹת הַשּׁוֹנוֹת וּמִתּוֹךְ כֹךְ יִגְעוּ לַמִּצְבָּ שֶׁל נִגְיעָה בְּכֹלִים שֶׁלֹּא לְצוּרֶךְ אוֹ אִפִּילוֹ רֵאִיתָם:

(כ) וְאִז וְלֹא יָבֹאוּ לְרֵאוֹת כְּבֻלַּע- כִּשְׂכִסּוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ- הַכֹּלִים הַקְּדוּשִׁים וְזֶה יִגְרוּם לָהֶם- וְיָמְתוּ: פ

פרשת נשא

בני גרשון ותפקידם

(כא) וַיְדַבֵּר יְדֹוּד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כב) נָשָׂא- סֹפֹר אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם- כִּמוֹ בְּנֵי קֹהֵת, לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם:

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם שׁוֹה כָּל הָבָא לְצִבְאָא צִבְאָא- שֶׁהַצָּבָא הוּא לְעֹבֵד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי לְעֹבֵד- בְּנִיה וּפִירוּק שֶׁל הַדְּבָרִים וּלְמֹשֶׁה:

(כה) וַנִּשְׂאוּ אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד- יְרִיעוֹת הַעִיזִים מִכֶּסֶהוּ- שֶׁעָשׂוּ מַעֲוֹרוֹת הָאֵלִים הַמֵּאֲדָמִים וּמִכֶּסֶה הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת מִסְדָּה פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(כו) וְאֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר- הַעֲשׂוּיִים שֶׁשׁ, וְאֶת מִסְדָּה פֶתַח שַׁעַר הַחֹצֵר שֶׁהַקְּלָעִים וְהַמִּסָּךְ הֵם אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מִיתְרֵיהֶם- שֶׁל הַמִּשְ�כָּן בַּלְבַּד, שֶׁהָרִי אֶת מִיתְרֵי הַחֹצֵר נִשְׂאוּ בְּנֵי מֵרָרִי, וְאֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם- כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵינָם הֵם בּוֹנִים וּמִפְרָקִים דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּגוֹן פְּטִישִׁים וְכו' וְאֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעֹבְדוֹ- כָּל מֶה שִׁיצַטְרַךְ תִּיקוֹן בְּכֵלִים אֵלּוּ- הֵם יִתְקַנוּ:

(כז) עַל פִּי מֶה שִׁיקְבֹּעוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֹׁנִי לְכָל מִשְׁאָם וְלְכָל עֲבֹדָתָם- שֶׁהֵם יִמְנוּ כָּל אֶחָד וָאֶחָד מִהַגְרָשׁוֹנִי לְתַפְקִיד זֶה אוֹ אַחֵר וּפְקֻדָּתָם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת- תִּמְנוּ אוֹתָם בְּתַפְקִיד שֶׁל אַחֲרִיּוֹת, הֵינּוּ שְׂכָל אֶחָד יִהְיֶה מִמוֹנֶה בְּאוֹפֶן קְבוּעַ עַל חֶלֶק מִסּוּיִים מִהַמִּשְׁכָּן, אֶת כָּל מִשְׁאָם:

(כח) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרְשֹׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּבְמִשְׁמֶרֶתָם- הָאֲחֵרִיּוֹת עַל הַכֵּלִים, דִּהְיִינוּ הַגּוֹזְבֵּרוֹת, בִּיד- בְּתַפְקִיד שֶׁל אֵיתָמָר בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן: פ

בני מררי ותפקידם

(כט) בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם:

(ל) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם כָּל הָבָא לְצִבְאָא לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:

(לא) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאָם לְכָל עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעִמּוּדָיו- שֶׁעֲלֵיהֶם הָיוּ הַפְּרָכֹת וְהַמִּסָּךְ וְאֲדָנָיו:

(לב) וְעִמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וִיתְדֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם- מִיתְרֵי הַחֹצֵר, לְכָל כְּלֵיהֶם וְלְכָל עֲבֹדָתָם- כִּנ"ל אֲצֵל בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְשִׁמַּת תִּפְקִידוֹ- תִּמְנוּ כָּל אֶחָד וָאֶחָד בִּשְׁמוֹ בְּאַחֲרִיּוֹת עַל אֶת כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאָם:

(לג) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְכָל עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בִּיד אֵיתָמָר בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן:

ספירת הלויים

(לד) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנָשִׂיאֵי הָעֵדָה- בְּמִנְיִן זֶה בַּהֲשַׁתְּפּוּ גַם הַנְּשִׂאִים בְּנִיגוּד לְמִנְיִן שֶׁל הַלְוִיִּים מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שָׁבוּ לֹא הָיוּ שׁוֹתֵפִים הַנְּשִׂאִים, שֶׁהָרִי כֹאן סוֹפְרִים אֶת הַלְוִיִּים שִׁיעֲבָדוּ כְּנַצִּיגִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹהֶל מוֹעֵד, אֶת בְּנֵי הַקֹּהֲנֵי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(לה) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הָבָא לְצִבְאָא לְעֹבֵדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(לו) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֶלְפִּים שִׁבְעַת מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים:

(לז) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנֵי כָּל הָעוֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן- וְגַם הַנְּשִׂאִים אֵלֶּה שִׁקִּיצְרָה כֹאן הַתּוֹרָה וְחֹזְרָה עַל דְּבַר זֶה בְּסוּף עַל פִּי יְדֹוּד בִּיד מֹשֶׁה: ס

(לח) וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הָבָא לְצִבְאָא לְעֹבֵדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מ) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֶלְפִּים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

(מא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל הָעוֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדֹוּד:

(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם:

(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הָבָא לְצִבְאָא לְעֹבֵדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מד) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשָׁת אֶלְפִּים וּמֵאוֹת:

(מה) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי אֲשֶׁר פָּקֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדֹוּד בִּיד מֹשֶׁה:

(מו) כָּל הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנָשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְוִיִּים לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הָבָא לְעֹבֵד עֲבֹדַת עֲבֹדָה- כִּגוֹן בְּנִיה וּפִירוּק שֶׁל הַמִּשְׁכָּן וְעֹבֵדַת מֹשֶׁה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מח) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֶלְפִּים וְחֲמִשָּׁה מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים:

(מט) עַל פִּי צִוּוּי יְדֹוּד פָּקֵד אוֹתָם בִּיד מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מִשְׁאוֹ וּפְקֻדָּיו- וְהַמִּנְיִן שֶׁלָּהֶם סֹפְרוֹ אֲשֶׁר- כֹּאשֶׁר צִוָּה יְדֹוּד אֶת מֹשֶׁה: פ

פרק ה

שילוח הטמאים מהמחנה

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה- מחוץ למחנות הדגלים כל צרוע- מצורע וכל זב וכל טמא לנפש- אדם שנטמא למת:

(ג) מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום כדי שלא יטמאו את מחניהם- שלא יטמאו אנשים נוספים, ולכן רק טמאים אלו צריך לשלח שהם יכולים לטמא אדם נוסף (בניגוד לטמא שרץ וכדומה) אשר אני שכן בתוכם- ואם יהיו טמאים לא אוכל לשרות בתוכם:

(ד) ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כאשר דבר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כן עשו בני ישראל: פ

אשם גזילות:

פרשיה זו חוזרת על הנאמר בסוף פרשת ויקרא עם תוספות קלות

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ו) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מפל חטאת האדם- שלקחו ממון מאדם, בין עם זה בגזל או עושק וכדומה, למעל מעל בידוד- וגם בגדו בה' בכך שנשבעו לשקר לאותו אדם ונשבעו שלא גזלו וכדומה, ואשמה הנפש ההוא- היא אשימה בחטא חמור:

(ז) כשירצו לחזור בתשובה אז והתודו את חטאתם אשר עשו- יתוודו ויודו שגזלו ויתחרטו על כך, והשיב את אשמו בראשו- את הכסף שהוא אשם בו ישיב את הקרן שלו שהיא הראש- העיקר (השווי), ועוד ותמיתו יסף עליו- עוד חמישית מערך הכסף, ונתן לאיש לאשר אשם לו- שממנו גזל:

(ח) ואם האיש שממנו גזל מת וגם ואם אין לאיש גאל- קרוב משפחה להשיב האשם- הגזילה אליו, אז האשם המושב לידוד לפתן- האשם צריך לחזור לה' אך ה' נותן אותו במתנה לכהן ועל כן יש לתת אותו לכהן, וזה מלבד- חוץ מ איל הפפרים- האשם אשר יכפר בו עליו- על עצמו:

(ט) דרך אגב מזכירים כאן עוד שני דינים: וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל- מכל סוג של קדשים כגון חלה, ביכורים, תרומה גדולה, אשר יקריבו- יתנו לפתן לו יהיה- זה שייך לכהן ואף אדם אחר ואף לא כהן יכול להוציא את זה ממנו:

(י) ואיש את קדשיו לו יהיו- אך הכהן גם אינו יכול להוציא את הקדשים מיד האדם כי הקדשים שייכים לאיש ובידו לתיתם למי שירצה, ולכן איש אשר יתן לפתן- לאיזה כהן שירצה לו יהיה- לאותו כהן יהיו שייכים הקדשים: פ

אשה סוטה

(יא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו- מהדרך הישרה של נשות ישראל הצנועות, ומעלה בו מעל- ותבגוד בו:

(יג) ושכב איש- אחר אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה- אך כל המקרה נעלם ממנו ואין הוא יודע על כך בודאות אלא שהוא חושד בה בכך, וזה מפני ש ונסתרה- היא היתה עם אותו איש בסתר והיא נטמאה- שכבה עם אותו אדם, כך חושב בעלה, ועד אין בה- אין עדים שכך היה, והוא לא נתפשטה-והיא לא נאנסה בניגוד לרצונה, אלא אם היא שכבה איתו זה לא היה מאונס:

(יד) ועבר עליו רוח קנאה- כעס וקנא את אשתו והוא באמת כן נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה- אלא שהוא חושד בלבד:

(טו) והביא האיש את אשתו אל הפתן והביא את קרבנה עליה- בשבילה עשירת האיפה קמח שערים- שהוא קרבן פחות יפה מסלת של חיטים שאותה מקריבים בדרך כלל, וכן לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה- שמייפים את המנחה, כי מנחת קנאת- של כעס שנובע מתוך חשד הוא- הקמח הזה, מנחת זכרון מזכרת עון- מנחה שבאה להזכיר את עוון האשה ועל כן אין עושים אותה יפה כלל:

(טז) והקריב אתה- את המנחה הפתן והעמדה לפני ידוד- בחצר אוהל מועד (אך עדיין לא מקריב אותה על המזבח):

(יז) ולקח הפתן מים קדשים- מהכור בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הפתן ונתן אל המים- וגם בעפר זה הוא רומז לאשה שעשתה (אולי) מעשה בזוי כעפר וככלי חרס:

(יח) והעמיד הפתן את האשה לפני ידוד- בחצר אוהל מועד ופרע את ראש האשה- מגלה את ראשה ומוריד את כיסוי הראש שלה, ונתן על פניה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הפתן יהיו מי המרים המאריים- המים הקדושים שיכולים בהמשך להיות מרים לאשה ומקללים אותה:

(יט) והשביע אתה הפתן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית- מדרך הישר לעשות טמאה תחת רשותו של אישך בעלך, הנקי- שתי את המים ולא יקרה לך כלום ממי המרים המאריים האלה:

(כ) ואת כי- אם שטית תחת אישך וכי- אם נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבצעדי- חוץ מ אישך:
 (כא) מכיוון שהתאריך התנאי חוזרת התורה לומר שהכהן משביע אותה אך מדובר על אותה שבועה, והשביע הפהן את האשה בשבעת האלה- הקללה היינו שתבא עליה קללה בעקבות השבעה זו, ואמר הפהן לאשה יתן ידוד אותך לאלה לקללה (שאת תענשי בעונש חמור) ולשבעה בתוך עמך (שבפעם הבאה אם תבוא אשה נוספת לכאן- נאמר לה שיקרה לה כמו שקרה לך-), בתת- כשיתן ידוד את ירכך נפלת- שאת תפלי מרוב הייסורים שלך ואת בטנך צבה- תתנפח מהמים הקדושים:
 (כב) ובאו המים המאריים- המקללים האלה במענה לצבות- לנפח בטן ולנפל- להפיל גרף ואמרה האשה אמן אמן- מקבלת את השבועה ואומרת פעמים לחזק העניין:
 (כג) וכתב הכהן את האלה האלה - הקללות הכתובות לעיל בפרשה (מפסוק כ"א- "יתן ה'" עד פסוק כ"ב- "ולנפל ירך") הפהן בספר, כותב בדיו על קלף ומחה- ישים אותו במים שיימחק הכתב אל מי המרים (יש לציין ששם ה' כתוב שם):
 (כד) והשקה את האשה את מי המרים המאריים ובאו בה- אם אכן חטאה המים המאריים- המקללים, שכתובות בתוכם קללות והם יגרמו לאשה קללה למרים- האשה תרגיש לאחר שתייתם לפתע שהם נהיים מרים לה וגורמים לה בחילות וכדומה שאדם השותה דבר מר:
 (כה) אבל עוד לפני השקיית המים, ולקח הפהן מיד האשה את מנחת הקנאת והניף את המנחה לפני ידוד- פעולה שאיננה קיימת במנחה רגילה והקריב אתה- מגיש אותה אל המזבח כשאר המנחות אל המזבח:
 (כו) וקמץ הפהן מן המנחה את אפרה- את הקומץ שמזכיר את המנחה לפני ה' והקטיר המזבח ואחר- שיעשה כך ישקה את האשה את המים:
 (כז) והשקה את המים והיתה אם נטמאה- שכבה עם איש אחר ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאריים למרים- כמו שהסברנו בפסוק כ"ד, וצבתה בטנה- תתנפח, ועל ידי כך ונפלה ירכה- היינו שהיא תיפול, והיתה האשה לאלה- לקללה בקרב עמה- כפי שהסברנו לעיל:
 (כח) ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה- המים לא יזיקו לה וחוזק מזה ונזרעה זרע- תקבל שכר מה' על הבושה שעברה על כל מה שחושדים בה ויתן לה ה' זרע- ילדים:
 (כט) זאת תורת הקנאת- הכעס הנובע מחשד אשר תשטה אשה תחת אישה- בעלה ונטמאה:
 (ל) או- אם איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו אז והעמיד את האשה לפני ידוד ועשה לה הפהן את כל התורה- ההוראות הזאת:
 (לא) ואם האשה אכן תמות מהמים ונקתה האיש מעון- כי הרי אסור לו לשכב עם אשתו מהרגע שהוא חושד בה ששכבה עם איש אחר והאשה ההוא תשא את עונה- היא אשימה בכך שהיא שכבה עם אדם אחר : פ

פרק ו, נזיר:

(א) וידבר ידוד אל משה לאמר:
 (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא- יפרש בפיו לנזיר נזיר- פרוש, שידור להיות נזיר, ומטרת הדבר היא להזיר- להפריש את עצמו לידוד- לעבודת ה':
 (ג) אז דינו הם: מיין רגיל ושכר- יין ישן שמשכר מאוד יזיר-יפריש עצמו ובגלל ההרחקה הרבה מכך אז גם חמץ שנעשה מיין וחמץ שנעשה משכר לא ישמה וכל משרת ענבים- ענבים שנשרו במים והמים קבלו את טעמם לא ישמה וענבים לחים ויבשים- צימוקים לא יאכל:
 (ד) כל ימי נזרו- שהוא נזיר מכל אשר יעשה מגפן היין- מעץ הגפן, מתרצנים גרעין הענב ועד זג- קליפת הענב לא יאכל- זהו איסור ראשון:
 (ה) איסור שני- כל ימי נזרו נזרו תער- סכין לא יעבר על ראשו- היינו שלא יסתפר עד מלאות- שיושלמו הימים אשר יזיר- יפריש את עצמו לידוד קדש יהיה- השער שלו ולכן גדל פרוש- גידול ארוך שער ראשו:
 (ו) איסור שלישי- כל ימי הזירו לידוד על נפש מת לא יבא- לא ייטמא למת:
 (ז) ואפילו לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במתם- ממש כדין כהן גדול, כי נזר- כתר אלהיו על ראשו- כתר הקדושה של ה' נמצא עליו:
 (ח) כל ימי נזרו, הנזיר קדש הוא לידוד:
 (ט) וכי ימות מת עליו לידו בפתע- בפתאום וטמא ראש נזרו- את נזירותו, אז דינו הוא וגלח ראשו ביום טהרתו- מטומאת המת שזה ביום השביעי יגלחנו:
 (י) וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הפהן אל פתח אהל מועד:
 (יא) ועשה הפהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש- ממה שחטא בכך שנטמא במהלך ימי נזירותו לנפש מת, וקדש את ראשו- יקדש את עצמו שוב בנזירות ביום ההוא:
 (יב) והזיר לידוד את ימי נזרו- מהתחלה, וחוזק משני התורים יביא גם והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים- שהיה נזיר לפני שנטמא ופלו- אינם נחשבים כי טמא נזרו- כי הוא נטמא באמצע נזירותו:

(יג) וְזֹאת תֹּרַת הַנְּזִיר בְּיוֹם מְלֻאֹתָ-הַשְּׁלֵמֹת יָמֵי נְזָרוֹ כִּרְאוּיִ: וְבִיָּא אֹתוֹ- אֶת עֲצָמוֹ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
(יד) וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ לִידּוֹד כָּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכִבְשֹׁה אֶחָת בֵּת שְׁנֹנְתָה תְּמִימָה לְחֻטָּאת וְאֵיל אֶחָד תָּמִים לְשִׁלְמִים:

(טו) וְסֹל מִצּוֹת שְׂבו סֶלֶת חֶלֶת בָּלוּלֹת- שֶׁלֹּשׁ אוֹתָם בְּשֶׁמֶן וַרְקִיקֵי מִצּוֹת שֶׁלֹּא נִילוּשׁוּ בַמֶּשֶׁן אֲלֵא רַק מִשְׁחִים- נִמְרָחוּ לִפְנֵי אַפִּיִתָם בַּמַּעַט בְּשֶׁמֶן, וּמִנְחָתָם וְנִסְפִיָּהֶם- שֶׁל הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים שֶׁמִּבִּיאִים בְּכָל קָרְבֵּן עוֹלָה וְשִׁלְמִים, סֶלֶת לַמִּנְחָה וַיִּין לַנֹּסֶךְ:

(טז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְדוֹד- אֶת הַקָּרְבָּנוֹת וַעֲשֵׂה אֶת חֻטָּאתוֹ וְאֶת עֹלָתוֹ:

(יז) וְאֶת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לִידּוֹד עַל- עִם סֹל הַמִּצּוֹת- הֵינּוּ שֶׁבַע־שִׁית הָאֵיל לְשִׁלְמִים יִתְקַדֵּשׁ גַּם סֹל הַמִּצּוֹת וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ- שֶׁל הָאֵיל:

(יח) וְגִלַּח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת רֹאשׁ נְזָרוֹ- שֶׁל הַנְּזִירוֹת שֶׁלוֹ וְלָקַח אֶת שְׁעֵר רֹאשׁ נְזָרוֹ וְנָתַן עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר תַּחַת הַסִּיר שְׂבו מִתְבַּשֵּׁל זֶבַח הַשְּׁלָמִים:

(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזֶּרֶעַ כִּשְׁהִיא כֹבֵר בְּשִׁלָּה מִן הָאֵיל- מִתּוֹךְ הַסִּיר וְחֶלֶת מִצָּה אֶחָת מִן הַסֹּל וַרְקִיק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנְּזִיר אַחֵר הַתְּגִלָּחוֹ אֶת נְזָרוֹ:

(כ) וְהִנִּיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדוֹד- יַכְנִיס אֶת יָדָיו מִתַּחַת לַכַּפּוֹת הַנְּזִיר וַיִּנִּיף, קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן- הַזֶּרֶעַ וְהַמִּצּוֹת, עַל- עִם תְּנוּהָ תְּנוּפָה וְעַל-עִם שׁוֹק הַתְּרוּמָה- שְׁאוֹתָם מִקְבֵּל הַכֹּהֵן בְּכָל קָרְבֵּן שְׁלָמִים, וְאַחֵר- מַעֲשִׂים אֵלּוּ יִשְׁתָּה הַנְּזִיר מוֹתָר לוֹ לַשְּׁתוֹת יַיִן:

(כא) זֹאת תֹּרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר- נְזִירוֹת קָרְבָּנוֹ לִידּוֹד עַל- בַּעֲבוּר נְזָרוֹ מִלְּבַד- חוּץ מִמָּה אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יְדוֹ- שְׁאֵם הוּא עֹשִׂיר יִכּוֹל לְהִבִּיא בְּסוּף יָמֵי נְזִירוֹתוֹ קָרְבָּנוֹת רִבִּים, כַּפֵּי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר בֶּן יַעֲשֶׂה- אֵךְ אִם בַּשַּׁעַת הַנִּדָּר עַל הַנְּזִירוֹת הוּא נָדָר שִׁיבִיא קָרְבָּנוֹת רִבִּים חַיִּיב לְהִבִּיא אוֹתָם עַל- בַּעֲבוּר תֹּרַת נְזָרוֹ- שֶׁהִרִי כֵךְ נָדָר: פ

בְּרַכַּת כַּהֲנִים

הַקֹּדֶמָה לְבְּרַכַּת כַּהֲנִים:

לְכַאוּרָה לֹא מוּבֵן מֵהַ קִּשְׁרֵי שֶׁל בְּרַכַּת כַּהֲנִים לְכַאֵן. אֲלֵא שֶׁהִקְטַע הַבֵּא (פֶּרֶק ז') מְדַבֵּר עַל חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִיָּתָה מִיָּד לְאַחֵר יָמֵי הַמִּילּוּאִים. יָמֵי הַמִּילּוּאִים עֲצָמָם הַחֲלוּ בֵּא' נִיסָן וְהַסְתֵּימוּ בִּז' בּו'. בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לִיָּמֵי הַמִּילּוּאִים- הַחֲלָה פִּרְשֵׁת "שְׁמִינִי" שֶׁבַסְפֵּר וַיִּקְרָא, וְשֵׁם מִתּוֹאֵר אֶת סִיּוֹם הָעֲבוּדָה ע"י אֶהֱרוֹן, וְשֵׁם כְּתוּב שֶׁאֶהֱרוֹן מְבָרֵךְ אֶת הָעָם. וּמִיָּד לְאַחֵר מִכֵּן, מִתְחִילָה חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ ע"י הַנְּשִׂאִים. א"כ, בְּרַכַּת כַּהֲנִים מוֹפִיעָה כַּאֲן מִשּׁוֹם שֶׁזֹּהִי הַבְּרַכָּה שֶׁבִּירֵךְ אֶהֱרוֹן אֶת בְּנֵי, וּמִיָּד לְאַחֲרֶיהָ- כַּפֵּי שְׁרוּאִים בַּפִּרְשָׁתָנוּ- מַגִּיעִים יָמֵי חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ.

(כב) וַיִּדְבֹּר יְדוֹד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(כג) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיו- הַכַּהֲנִים לֵאמֹר- כֵּךְ תֹּאמְרוּ לָהֶם כֹּה- בְּמִילִים אֵלּוּ תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם- כֵּךְ תֹּאמְרוּ לָהֶם: ס

(כד) וַיִּבְרַךְ יְדוֹד – בְּכָל הַבְּרֻכּוֹת- פִּרְנֶסָה וַיְלִידִים וְחַיִּים וּבְרִיאוֹת וְכו',

וַיִּשְׁמְרֶה- שֶׁלֹּא יִקְרָה לָךְ שׁוֹם נֹזֵךְ וְכֵן שֶׁהַבְּרַכָּה שֶׁלָךְ תִּשְׁמָר וְלֹא תֵּאֲבֹד: ס

(כה) וַיֹּאֲר יְדוֹד פְּנֵי אֶלֶיָּה- ה' יֹאִיר אֶת הַפָּנִים שֶׁלוֹ אֵלֶיךָ וּבִכָּךְ תַּצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר תַּפְנֶה, וַיִּחַנֶּךְ- וַיִּתֵּן לָךְ חֵן: ס

(כו) וַיִּשָּׂא יְדוֹד פְּנֵי אֶלֶיָּה- כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם", הֵינּוּ שִׁיעוּזוֹב כָּל עֲנִינֵינוּ לִפְנֵי רַק אֵלֶיךָ, וַיִּשָּׂם לָךְ שְׁלֹוֹם: ס

(כז) וַיִּשְׁמוּ- הַכַּהֲנִים אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב יִבְרַךְ ה' וְכו', וַיֹּאֲר אֲבִרְכֶם- וְעַל יָדֵי שֶׁהֵם יִשְׁמוּ אֶת שְׁמֵי וַיִּבְרְכוּ בְּשֵׁם אֲנִי אֲשַׁפִּיעַ שְׁפַע עַל יִשְׂרָאֵל וְאִבְרַךְ אוֹתָם, וְלֹא שֶׁהַכַּהֲנִים הֵם הַמְּבָרְכִים: פ

פֶּרֶק ז, קָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂאִים:

(א) וַיְהִי בְּיוֹם פְּלוֹת- שְׁסִיִּים מֹשֶׁה לָּקַח אֶת הַמִּשְׁכָּן- הַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת כַּאֲן אַחֲרָה לַמַּעֲשֶׂה לַפִּרְשֵׁת שְׁמִינִי, לְיוֹם הַשְּׁמִינִי שֶׁל הַמִּילּוּאִים הֵינּוּ ח' בְּנִיסָן שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּמִּדְבָּר, וַיִּמְשַׁח אוֹתוֹ וּבִכָּךְ גַּם וַיִּקְדֹּשׁ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל פְּלִי וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל פְּלִי וַיִּמְשַׁחֶם גַּם כֵּן, וּבִכָּךְ וַיִּקְדֹּשׁ אוֹתָם:

(ב) וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רִאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּה- הַשְּׁבֻטִים, הֵם הַעֲמָדִים עַל הַפְּקָדִים- הַאֲחֵרָאִים עַל הַמִּפְקָד שֶׁהִיָּה בַּמִּדְבָּר, וְאִף עַל פִּי שֶׁבַשְׁעָה זֹו עוֹד לֹא הִיָּה הַמִּפְקָד שֶׁהִרִי הוּא נַעֲרָךְ רַק בֵּא' אִייר, מִכִּיוּן שֶׁכִּבֵּר לַמִּדְּנוּ זֹאת מַצִּינֶת זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁהַנְּשִׂאִים הָאֵלּוּ יַעֲמְדוּ גַּם בַּהֲמִשָּׁךְ בַּהֲסַכְמַת ה' בַּמִּפְקָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ג) וַיִּבְיִאוּ אֶת קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְדוֹד וְהוּא שֵׁשׁ עֶגְלֹת צֶבֶד- מִכּוֹסוֹת, כְּמוֹ כִּרְכָּה וַיִּשְׁנֵי עֶשֶׂר בָּקָר- שְׁוֹוִרִים, עֶגְלָה עַל שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאַחֵד זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁכָּל שְׁנֵי נְשִׂאִים הִבִּיאוּ עֶגְלָה אֶחָת, וְכָל נְשִׂאֵי הִבִּיאוּ שׁוֹר אֶחָד, וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם (לֹא לְקָרְבֵּן) לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן:

(ד) וַיֹּאמֶר יְדוֹד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ה) קח מאתם- שהרי לא נצטוו להביא דברים אלו, לכן משה לא ידע מה לעשות עמם, אז אומר לו ה' וְהָיוּ לְעֶבֶד אֶת עֲבֹדַת הַנְּשִׂיָּאָה שֶׁל אֱהֵל מוֹעֵד וְנִתְּנָה אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם אִישׁ- כֹּל בֵּית אָב כָּפִי עֲבֹדָתוֹ (למרות שעדיין לא חולקה העבודה, מכל מקום, ידע כבר משה מי עתיד לסחוב הרבה ומי פחות:

(ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הָעֶגְלֹת וְאֶת הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם:

(ז) אֵת שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן כָּפִי עֲבֹדָתָם- שְׁצִרִיכִים לִשְׂאֹת יְרִיעוֹת כְּבֹדוֹת:

(ח) וְאֵת אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי מְרָרִי כָּפִי עֲבֹדָתָם- שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אֶת הַקְּרָשִׁים וְאֵת הָעֲמוּדִים שֶׁהֵם יוֹתֵר כְּבִדִּים מִמָּשָׂא בְנֵי גֵרְשׁוֹן, בֶּיֶד- גֵּרְשׁוֹן וּמֵרָרִי בִּאֲחֵרִיּוֹת שֶׁל אֵיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

(ט) וְלְבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן עֲגֻלוֹת וּבָקָר כִּי עֲבֹדַת כָּלִי הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם וְלֹכֵן לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲגֻלוֹת, אֲלֵא בַּפֶּתַח יִשְׂאוּ:

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת- הַתַּחֲלֹת הַהִקְרָבָה שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת קָרְבָּנָם לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

(יא) וַיֹּאמֶר יְדֹדְךָ אֵל מֹשֶׁה שֶׁלֹּא יִקְרִיבוּ כֹלָם בְּאוֹתוֹ יוֹם אֲלֵא נְשִׂיא אֶחָד יִקְרִיב כֹּל יוֹם לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת- לַחֲנוּכָּה- לַהֲתַחֲלֹת עֲבוּדָתוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ: ס

(יב) וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב לְמִשְׁחָה יְהוּדָה:

(יג) וְקָרְבָּנוֹ קִעֲרַת כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה- בִּשְׁקָל הַקּוֹדֶשׁ מִשְׁקָלָהּ, מִזְרָק- שְׂאִיתוֹ זֹרָקִים דָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ- מִשְׁקָלוֹ, שְׁנֵינִים מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה- מְעוֹרֵבֶת בִּשְׁמֵן לְמִנְחָה:

(יד) כֶּסֶף אֶחָת עֶשְׂרֵה- מִשְׁקָלָהּ עֶשְׂרֵה שְׁקָלִים בִּשְׁקָל הַקּוֹדֶשׁ וְהִיטָה עֲשׂוּיָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

(טו) פָּר אֶחָד בֶּן בָּקָר, אֵיל- כֶּבֶשׂ זָכָר בּוֹגֵר אֶחָד, כֶּבֶשׂ- כֶּבֶשׂ זָכָר צִעִיר אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

(טז) שְׁעִיר עִזִּים- תִּישׁ צִעִיר אֶחָד לְחֻטָּאת:

(יז) וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנֵינִים, אֵילִם חֲמִשָּׁה, עֲתוּדִים- תִּישִׁים בּוֹגֵרִים חֲמִשָּׁה, כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שְׁנָה חֲמִשָּׁה, זֶה קָרְבָּן נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב: פ נַחֲשׁוֹן הֵבִיא מִכָּל סוּגֵי הַקְּרָבֻנוֹת הַקִּיּוּמִים בְּמִשְׁכַּן- מִנְחוֹת, קִטְרֶת, עוֹלָה, חֻטָּאת (וַאֲשֶׁם שָׁגַם כֵּן בֹּא לְכַפֵּר עַל עֲבִירוֹת הוּא בְּכֻלָּהּ) וּשְׁלָמִים, כִּדִּי שָׁזוּ תִהְיֶה חֲנוּכָּה וְהַתַּחֲלָה לְכָל סוּגֵי הַקְּרָבֻנוֹת וְכֵן עָשׂוּ אַחֲרָיו כָּל הַנְּשִׂאִים. מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ חוֹזֶרֶת הַתּוֹרָה עַל כָּל קְרָבֻנוֹת הַנְּשִׂאִים בְּאוֹתָהּ הַלְשׁוֹן בְּדִיוֹק וּמוֹנֶה אֶת הַדְּבָרִים שֶׁהֵבִיא כָּל נְשִׂיא וְהֵם בְּדִיוֹק כְּמוֹ נַחֲשׁוֹן, הַסְּבָרָנוֹ שֶׁהַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת בִּאֲרִיכוֹת כִּזּוֹ וְלֹא מִקְצֶרֶת וְאוֹמֶרֶת "וְכֵן הַקְּרִיבוּ כֹלָם" כִּדִּי לְחַלּוֹק כְּבוֹד לְכָל נְשִׂיא וְנְשִׂיא שֶׁהִתְנַדָּב.

(פד) זֹאת חֲנֻכַּת- הַתַּחֲלֹת הַעֲבוּדָה הַמִּזְבֵּחַ- מִקְּרָבֻנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַתַּחֲלִילָה בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל וְזֶה הַסִּיכּוֹם שֶׁל כָּל מֶה שֶׁהֵבִיאוּ הַנְּשִׂאִים: קִעֲרַת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרָקִי כֶּסֶף שְׁנֵינִים עֶשְׂרֵה כְּפוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:

(פה) שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שׁוֹקֵלֶת הַקִּעֲרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ- כָּל נְשִׂיא הֵבִיא 200 שְׁקָל כֶּסֶף כְּפוֹל 12 הַנְּשִׂאִים:

(פו) כְּפוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִלֵּאֹת קִטְרֶת עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה שׁוֹקֵלֶת הַכֶּסֶף בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ כָּל זָהָב הַכְּפוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה:

(פז) כָּל הַבָּקָר לְעֹלָה שְׁנֵים עֶשְׂרֵה פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים עֶשְׂרֵה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שְׁנָה שְׁנֵים עֶשְׂרֵה וּמִנְחָתָם- שֶׁל הָעוֹלוֹת גַּם כֵּן הֵבִיאוּ, וְשְׁעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עֶשְׂרֵה לְחֻטָּאת:

(פח) וְכָל בָּקָר זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים עֶשְׂרֵה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שְׁנָה שְׁנֵים עֶשְׂרֵה זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִיטָה בְּשָׁנִים עֶשֶׂר הַיָּמִים שֶׁלֹּאֲחֵר אֶתְרֵי הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ:

(פט) וּבִבְבֹּא מֹשֶׁה אֵל אֱהֵל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ- עִם ה' שֶׁכָּבַר שְׂרָתָהּ שְׁכִינָהּ מֵא' בְּנִיסָן, וַיִּשְׁמַע אֶת הַקוֹל- שֶׁל ה' מִדְּבַר אֱלֹהֵי מַעַל הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ הָעֶזְרָת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים- בְּרוּחַ שְׁבִין כִּנְפֵיהֶם, וַיְדַבֵּר אֵלָיו: פ

פרשת בהעלותך

פרק ח, הדלקת הנרות במנורה

(א) וַיִּדְבֹּר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתָהּ- כַּאֲשֶׁר אֶתָּה מְדַלֵּק אֶת הַשְּׁלֵהֶבֶת שֶׁתַּעֲלֶה בִנְרוֹת אֶת שֵׁשֶׁת הַנְּרוֹת, אִז אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה- דֵּהִינֵנו תְּדַלֵּק אוֹתָם לְכִיוּן הַנֵּר הָאֲמֻצִּי (שְׁנִקְרָא: הַמִּנְוָה), וְאִז יֵאִירוּ יַחֲדָיו שִׁבְעַת הַנְּרוֹת:

(ג) וַיַּעַשׂ כֹּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה הַנֵּר הָאֲמֻצִּי הַשְּׁלֵהֶבֶת אֶת שֵׁשֶׁת הַנְּרוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹד אֶת מֹשֶׁה:

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקְשָׁה- כּוֹלָה חֲתִיכָה אַחַת וְלֹא כַּמָּה חֲתִיכוֹת שֶׁחִיבְרוּ אוֹתָן זֶה לְזֶה, וְזֶה עַד יִרְכָּה- הַבְּסִיס שֶׁעָלָיו עוֹמֵד הַקֵּנָה הָאֲמֻצִּי עַד פְּרִתָּהּ- הַפְּרָחִים שֶׁנִּמְצְאִים בְּכָל קֵנָה מִקְשָׁה הִיא- דֵּהִינֵנו מֵהַחֶלֶק הַגָּדוֹל בִּיּוֹתֵר- הִירֵךְ שֶׁל הַמִּנְוָה וְעַד לַחֲלָק הַקָּטָן בִּיּוֹתֵר- הַפְּרָח הִיָּתָה הַמִּנְוָה מִקְשָׁה, כַּמֶּרְאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְדֹד אֶת מֹשֶׁה כֹּן עֲשָׂה- מֹשֶׁה שֶׁהִינֵנו שְׂצִוָּה לְבַצֵּלָאֵל לַעֲשׂוֹת, פִּירוּשׁ אַחֵר שֶׁאִמְרוּ הַיִּלְדִּים: עֲשֵׂה- מִי שֶׁעֲשָׂה, דֵּהִינֵנו בַּצֵּלָאֵל, אֶת הַמִּנְוָה: פ

טהרת הלויים

(ה) וַיִּדְבֹּר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- שֶׁהָרִי עֲדִיין הֵיוּ כָל הַשְּׁבֵטִים מְעוֹרְבִים זֶה בְּזֶה שֶׁלֹּא חוֹלְקוּ עֲדִין הַדְּגָלִים וְהַמַּחֲנוֹת, וְטַהַרְתָּ אֹתָם:

(ז) וְכֹה- כַּכָּה תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהָרֵם שֶׁלֵּב א': הִזֵּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאָה- מִיָּם שֶׁבָּהֶם אִפְרָה אֲדוּמָה כְּדִי לְהַטְהֵר מִטּוֹמְאֹת מַת, כְּמוֹ שֶׁנִּלְמַד בַּע"ה בַּפְּרָשָׁת חֻקַּת, שֶׁלֵּב ב': וְהַעֲבִירוּ תַעֲרַר עַל כָּל בְּשָׂרָם- יִגְלַחוּ אֶת כָּל שַׁעַר גּוֹפֶם, בְּדוּמָה לְטַהַר הַמַּצּוֹרֵעַ, שֶׁלֵּב ג': וְכַבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם- יִטְבְּלוּ אוֹתָם בַּמָּקוּה, שֶׁלֵּב ד': וְהִטְהָרוּ- יִטְבְּלוּ בַּעֲצָמָם בַּמָּקוּה: (ח) וְלָקְחוּ פָר כֹּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בָּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן- וּבַהֲמִשָּׁךְ כְּתוּב שֶׁהוּא לַעֲוֹלָה, וּפָר שְׁנֵי כֹן בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאָה:

(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֱהֱל מוֹעֵד- מִחוּץ לַחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד, וְהִקְהַלְתָּ אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- שֶׁהָרִי הֵם יֵהִיוּ שְׁלוּחִים שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְלִכְּן עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת נֹכַחִים:

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְדֹד- לַתּוֹךְ חֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד, וְסִמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל- הַזִּקְנִים סִמְכוּ עֲלֵיהֶם, כְּשְׁלוּחִים שֶׁל כָּל הָעָם אֶת יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם:

(יא) וְהִנִּיף אֶהֱרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה- הָרִים אוֹתָם מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁמִּנִּיפִים חֲזָה וְכְדוּמָה, לִפְנֵי יְדֹד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל יָדִי הַנֶּפֶשׁ זֶה, וְהָיָה לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת יְדֹד:

(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חֲטָאָה וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לִידֹד בְּשִׁבִּיל לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם:

(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֶהֱרֹן וְלִפְנֵי בְנָיו וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִידֹד- כֹּאן מִנִּיף מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּים תְּנוּפָה נֹסֶפֶת:

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:

(טו) וְאַחֲרֵי כֹן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת אֱהֱל מוֹעֵד אַחֲרֵי שׁוֹטְהֶרְתָּ אֹתָם- שֶׁתַּטְהֵר אוֹתָם וְאַחֲרֵי שֶׁוְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה- תִּנִּיף אוֹתָם:

(טז) כִּי תִנִּיףם תִּנִּיףם הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת- בַּמָּקוֹם פְּטָרָת כָּל רָחֵם- פּוֹתַח שֶׁל הָרָחֵם שֶׁל אִמּוֹ דֵּהִינֵנו- בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם אֶת הַלְוִיִּים לִי:

(יז) כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֶמָּה בְּיוֹם הַפִּתִּי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם- וְאֶת בְּכוֹרֵי הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא הִכִּיתִי אִז הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי:

(יח) וְאַקַּח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל- מִפְּנֵי שֶׁחֲטָאוּ הַבְּכוֹרוֹת בַּחֲטָא הָעֵגֶל וּשְׁבֹט לֹוִי לֹא חֲטָאוּ:

(יט) וְאַתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם תִּנִּיףם לְאֶהֱרֹן וְלִבְנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- כְּנִצִּיגִים שֶׁלָּהֶם, בְּשִׁבִּיל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֱהֱל מוֹעֵד וְעַל יָדִי כֹךְ וְלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִתּוֹךְ זֶה שֶׁרַק שְׁבֹט לֹוִי יַעֲבֹד וְלֹא כָל יִשְׂרָאֵל הָעֲבוּדָה תִּהְיֶה מְסוּדֶרֶת וּבִטְהָרָה וְאִז לֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף- מַגִּיפָה שֶׁתִּהְרֹג בָּהֶם בְּגִשְׁת- כְּשִׁיגִשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ:

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹד אֶת מֹשֶׁה לְלוּיִם כֹּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַתּוֹרָה מִפְּרִטָּה בַּפְּסוּק הַבֹּא:

(כא) וַיִּתְּחַטְּאוּ הַלְוִיִּם- הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאָה וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם- טְבְּלוּ אוֹתָם בַּמָּקוּה וַיִּנִּיף אֶהֱרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדֹד וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהֶם- בַּהֲקֻרְבַּת שְׁנֵי הַפָּרִים אֶחָד לַחֲטָאָה וְאֶחָד לַעֲוֹלָה אֶהֱרֹן לְטַהָרֵם- וּמִסְפַּר שְׁלֹבִים שֶׁכְּתוּבִים לַעֲלִיל לֹא נִכְתְּבוּ פֶה מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה קִצְרָה בַּדְּבָרִיהָ:

(כב) וְאַחֲרֵי כֹן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדָתָם בְּאֱהֱל מוֹעֵד לִפְנֵי אֶהֱרֹן וְלִפְנֵי בְנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹד אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם כֹּן עָשׂוּ לָהֶם: ס

פרק ח- גִּיל עֲבוּדַת הַלְוִיִּים

(כג) וַיִּדְבֹּר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כד) זֹאת אֵלוֹ הַחֻקִּים אֲשֶׁר לְלוּיִם מִכֹּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה יָבֹוא לְצִבָּא צִבָּא בַּעֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד:

(כה) ומִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבְיָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:

(כו) וְיִשְׂרָאֵל אֶת אֲחִיו בְּאֶהֱל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת- לַבָּצֵעַ אֶת שְׁמֵרֵית הַמִּשְׁכָּן וְעִבְדָּה- שֶׁל פִּירוּק אוֹ בְּנִיה אוֹ מִשָּׂא הַמִּשְׁכָּן לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוֹיִם בְּמִשְׁמֶרֶתָם: פ בכיתה הקשנו על פרשיה זו מפרשות במדבר ונשא שם נאמר שגיל עבודת הלויים הוא מגיל 30 ומעלה ולא מגיל 25 כמו שכתוב פה, וענינו שמגיל 25 הם מגיעים רק לצבא צבא- היינו להתאסף יחד עם העובדים ולראות איך הם עובדים וללמוד זאת אך לעבוד בפועל עבדו רק מגיל 30.

פרק ט - עשיית פסח במדבר ובעיית האנשים הטמאים

(א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: פִּרְשִׁיה זֶה הִיא לַמַּעֲשֶׂה הַמִּשְׁךְ שֶׁל הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁמִּסּוּף פִּרְשֵׁת נִשָּׂא שֶׁקִּדְמוֹ לַתְּחִילַת הַסֵּפֶר (שֶׁהִיא רַק בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וּפִרְשִׁיה זֶה בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן), וְנִאמְרָה לֵאחֹר חֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן.

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ- בְּזִמְנוֹ: הִיא צוּרֶךְ לְצוּוֹת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַר צוּוֹ עֲלָיו בַּפִּרְשֵׁת בָּא, מִפְּנֵי שֶׁשֵּׁם כְּתוּב "וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי... וְעַבַּדְתָּ אֶת הָעֲבוּדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה" וּמִכִּיוּן שֶׁהֵם עֲדִיין בַּמִּדְבָּר מִחוּץ לָאָרֶץ כְּנַעַן, צִוְּהָ ה' לַעֲשׂוֹת בְּכָל זֹאת אֶת הַפֶּסַח.

(ג) וְזִמְנוֹ הוּא: בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרֵפִים- בְּזִמְן שֶׁבֵּין חֲצוֹת הַיּוֹם לַשְּׁקִיעָה תַעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֵדוֹ כָּכָל חֻקָּתָיו- הַדִּינִים הַקְּשׁוּרִים בְּשֶׁה עֲצֻמוֹ כִּגוֹן בֶּן שָׁנָה, תַּמִּים, זָכָר וּכְו', וְכָכָל מִשְׁפָּטָיו- הַדִּינִים שֶׁעוֹשִׂים בְּשֶׁה כִּגוֹן לֹא לַשְּׁבוּר עֲצֻם, לְצִלּוֹת רֹאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ וּקְרָבוֹ וּכְו', תַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

(ד) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵפִים בַּמִּדְבָּר סִינִי כָכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֶּן עָשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם- לִמַּת, וְלֹכֵן וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא- שֶׁהָרִי לֹא יוֹכְלוּ לֵאכּוֹל אֶת הַקֶּרֶבֶן שֶׁרַק טְהוֹר יִכּוֹל לֵאכּוֹל קִדְשִׁים, וְלֹכֵן וַיִּקְרְבוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:

(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו- לַמֶּשֶׁה, אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לְמָה נִגָּרַע- נַחֲסֵר וְנִהְיָ גְרוּעִים, לְבִלְתִּי הִקְרִיב אֶת קֶרְבֶּן יְהוָה בְּמוֹעֵדוֹ- שֶׁלֹּא נִקְרִיב בְּזִמְנָה אַחֵר אֶת הַקֶּרֶבֶן שִׁישְׂרָאֵל מִקְרִיבִים בְּמוֹעֵדוֹ, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- כִּמוֹ שֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל:

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמֹד- בַּפֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד וְאֲשַׁמְעָה מֶה יַצִּיגָה יְהוָה לָכֶם: הַזְכַּרְנוּ פֶּה אֶת גְּדוּלַת מִשָּׁה שִׁיכּוֹל לַהֲכַנֵּס לְאוֹהֶל מוֹעֵד וּלְדַבֵּר עִם ה' מִתִּי שֶׁהוּא רוּצָה.

מִי הִיוּ אֲנָשִׁים טְמֵאִים אֵלֶּי? אֲפֶשֶׁר לומר בַּפְּשׁוּט שֶׁאִינֶנּוּ יוֹדְעִים. אֵךְ לִפִּי חִישׁוּב מִסוּיִים שֶׁעֲשִׂינוּ בְּכִיתָה, רֹאִינוּ שֶׁמוֹכֶרֶת הַדָּבָר שֶׁבִּיּוֹם זֶה יְהִיוּ אֲנָשִׁים מִסוּיִמִּים טְמֵאִים; נִדָּב וְאִבִּיהוּא מִתּוֹ בַּח' נִסָּן (שֶׁהִיא הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי לִימֵי הַמִּילּוּאִים). אַהֲרֹן לֹא הוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶהֱל מוֹעֵד כִּדִּי שֶׁלֹּא יִטְמָא, אֲלֹא בְּנֵי עוֹזִיאל דוֹד אַהֲרֹן הֵם אֵלֹו שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת נִדָּב וְאִבִּיהוּא מִשֵּׁם. יוֹם י"ד בְּנִסָּן, אִם כֵּן, הוּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לַטּוֹמְאָתָם! וְלִפִּי זֶה מוֹבֵן מִדּוּעַ בָּאוּ בְּנֵי עוֹזִיאל וְשֹׁאֵל שֶׁאֵלֶּה זֶה אֶת מִשָּׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁהָרִי אִינִים אֲשֵׁמִים כָּלִל שֶׁנִּטְמָאוּ, הָרִי הִיוּ חִיִּיבִים לְהוֹצִיא אֶת נִדָּב וְאִבִּיהוּא מֵאֶהֱל מוֹעֵד, וּמִדּוּעַ שֶׁלֹּא יִקְרִיבוּ אֶת קֶרְבֶּן הַפֶּסַח? מִשָּׁה בִּרְמַת לֹא יוֹדַע מֶה לְהַשִּׁיב לָהֶם, וְלֹכֵן שׁוֹאֵל אֶת ה'.

פסח שני

(ט) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כֹּל אִישׁ כִּי יִהְיֶה טְמֵא לְנֶפֶשׁ שֶׁנִּטְמָא לִמַּת אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה- שֶׁרַחֲקוּ מִהַמִּשְׁכָּן וְלֹכֵן לֹא יַעֲשֶׂה פֶסַח, לָכֶם- לְדוֹר הַמִּדְבָּר אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם, בְּכָל זֹאת וְעָשִׂה פֶסַח לַיהוָה: אֲלֹא שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂהוּ בְּזִמְנוֹ אֲלֹא חוֹדֶשׁ אַחֵר כִּךְ דִּהְיִינוּ:

(יא) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵפִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-עַם מִצְרַיִם וּמִצְרַיִם יֵאָכְלֶהוּ- כִּמוֹ פֶּסַח רִאשׁוֹן:

(יב) לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר- אֲלֹא יֵאכְלוּהוּ כָל הַלַּיְלָה, וְעֲצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ- וְאֵלֹו רַק דּוּגְמָאוֹת שֶׁל דִּינִים הַחֲלִים בַּפֶּסַח רִאשׁוֹן וְלֹכֵן הַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת: כָּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

(יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טְהוֹר וּבְדֶרֶךְ- הַכוֹוֶנָה דֶּרֶךְ רַחֲקָה לֹא הָיָה, וְחִדְלָה- וְהַפְּסִיק, שֶׁלֹּא עָשָׂה לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, שֶׁהִינּוּ שֶׁהוּא סֹתֵם לֹא עָשָׂה, לֵלֵא סִיבָה, וְנִקְרָאתָ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מַעֲמִיָּה כִּי קֶרְבֶּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמוֹעֵדוֹ חֲטָאוֹ- הַגְּדוֹל יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:

(יד) וְכִי יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשִׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם וְלִגֵּר וְלִאֲזִרְחָ הָאֶרֶץ: הַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת וְאוֹמֶרֶת שְׁגָרִים עוֹשִׂים פֶּסַח לַמְּרוֹת שֶׁזֶה נִכְתָּב כִּבְר בַּפִּרְשֵׁת בָּא, אוֹ כִּדִּי לומר שְׁגָם בַּפֶּסַח שְׁנִי הֵם שִׁיכִים, אוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּיד שְׁגָם בַּפֶּסַח רִאשׁוֹן הֵם שִׁיכִים וְזֶה בְּגִלָּל שֶׁהִינּוּ חוֹשְׁבִים שֶׁמָּה שֶׁנִּכְתָּב בַּפִּרְשֵׁת בָּא מְדוּבָר רַק עַל פֶּסַח מִצְרַיִם אוֹלֵם בַּפֶּסַח לְדוֹרוֹת לֹא יִחַגּוּ גֵרִים שֶׁלֹּא נִגְאָלוּ אֲבוֹתֵיהֶם מִמִּצְרַיִם.

מסע ישראל על פי הענן

(טו) וּבַיּוֹם הַקֵּים אֶת הַמִּשְׁכָּן- פִּרְשִׁיה זֶה הִיא הַמִּשְׁכָּן שֶׁל סוּף פִּרְשֵׁת נִשָּׂא כִּנ"ל, פֶּסַח הָעֵנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן אֵךְ לֹא אֶת כָּל הַחֲצֵר אֲלֹא רַק לְאֶהֱל הָעֵדוּת, וּבְעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמִרְאָה אִשׁ עַד בֹּקֶר- בַּמָּקוֹם הָעֵנָן:

(טז) כִּן יִהְיֶה תַּמִּיד - כל ימי המדבר, הָעֵנָן יִכְסֶּנוּ וּמִרְאָה אֲשֶׁ לִּילָה:
 (יז) וְלִפִּי - על פי הַעֲלוֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל - כשהענן יעלה ויתחיל ללכת, וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן שֵׁם הָעֵנָן - שיעצור מהליכתו, שֵׁם יִחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 (יח) עַל פִּי יִהְיֶה - דהיינו הענן שה' מוליך אותו, יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי יִהְיֶה יִחְנוּ כָּל יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הָעֵנָן עַל הַמִּשְׁכָּן יִחְנוּ - אפילו אם זה במקום לא כל כך נח אינם יכולים ללכת משם:
 (יט) וּבַהֲאָרֶיף - הזמן הארוך שיהיה הָעֵנָן עַל הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים, וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִשְׁמֶרֶת יִהְיֶה - מה שהוא ציוה שנוסעים רק על פי הענן, וְלֹא יִסְעוּ - מכל סיבה שהיא, בין אם רוצים ללכת ממקום שאינו טוב ובין אם רוצים ללכת כבר לארץ כנען וכו':
 (כ) וַיֵּשׁ - מקרים שבהם אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים מְסֻפָּר - ספורים בלבד עַל הַמִּשְׁכָּן ואחר כך יעלה, אז אף על פי שעוד לא נחו מהמסע הקודם ולא רוצים להמשיך לסוע, בכל זאת עַל פִּי יִהְיֶה יִחְנוּ וְעַל פִּי יִהְיֶה יִסְעוּ:
 (כא) וַיֵּשׁ - מקרים אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן רק מְעַרְבַּ עַד בֹּקֶר - היינו שהלכו כל היום ובערב הענן עצר ובבוקר שוב ממשיך וְנִעְלָה הָעֵנָן בְּבֹקֶר, אז למרות שקשה להם להמשיך ללכת בכל זאת וְנִסְעוּ, או שהענן היה על המשכן רק יוֹמָם וְלַיְלָה - היינו שהם הלכו כל הלילה ובבוקר עצר הענן ושכן על המשכן רק יום ולילה ובבוקר שלמחרת המשיך ללכת וְנִעְלָה הָעֵנָן ולמרות העייפות הרבה של ישראל - וְנִסְעוּ:
 (כב) או יָמִים - כנ"ל בדוגמאות הקודמות או חֲדָשׁ או יָמִים - שנה, בַּהֲאָרֶיף הָעֵנָן עַל הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עֲלֵיו יִחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אף על פי שרוצים להמשיך מכל סיבה שהיא וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֲלָתוֹ יִסְעוּ - אף אם לא נח הדבר, ודבר זה היה כדי לחנך את ישראל שהולכים רק על פי צו ה' ולא משום סיבה אחרת:
 (כג) עַל פִּי יִהְיֶה יִחְנוּ וְעַל פִּי יִהְיֶה יִסְעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יִהְיֶה שִׁמְרוּ - כל הימים, וזה לשבחם של ישראל שלמרות הקשיים המשכיו לשמור את הציווי הזה כל הזמן, עַל פִּי יִהְיֶה - על ידי הענן בְּיַד מִשְׁה - בתקיעת החצוצרות כדלקמן:

פרק י - החצוצרות

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
 (ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה - חתיכה אחת שלימה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לִשְׁנֵי תַּפְקִידִים: א. לְמִקְרָא הַעֲדָה - לקרא לישראל אליך, ב. וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת - כשהמחנות יצטרכו לסוע:
 (ג) וְתִקְעוּ בָהֶן - אם יתקעו בַּשְּׁתֵּיהֶן או וְנוֹעְדוּ - והתאספו אליך כָּל הַעֲדָה - כל ישראל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
 (ד) וְאִם רק בְּאַחַת יִתְקַעוּ, אז וְנוֹעְדוּ - והתאספו אליך רק הַנְּשִׂאִים שהם רֹאשֵׁי אֲלִפֵּי יִשְׂרָאֵל:
 (ה) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה - אם יתקעו תְּרוּעָה (הכוונה תקיעה ותְּרוּעָה) (וזה לאחר שנעלה הענן ורואים שצריך לסוע) ולא תקיעה בלבד כמקודם, אז וְנִסְעוּ שִׁלֶּשֶׁת הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִיִּם קִדְמָה - כל דגל יהודה:
 (ו) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה (תקיעה ותְּרוּעָה) שְׁנִית - פעם שניה, אז וְנִסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִיִּם תִּמְנָה - דגל ראובן, וכן בשני הדגלים האחרים שכן תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם - לכל מסע של דגל יתקעו תְּרוּעָה:
 (ז) וּבַהֲקָהִיל כִּדִּי לְאֶסּוֹף אֶת הַקָּהָל (או את הנשיאים) תִּתְקַעוּ תקיעה בלבד וְלֹא תְּרִיעוּ - תְּרוּעָה:
 (ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַּחֲצוֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם הַחֲצוֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ובדורת הבאים ישמשו לשני תפקידים גם כן:
 (ט) תַּפְקִיד רִאשׁוֹן: וְכִי - כאשר תִּבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֹרְצְכֶם עַל הַצֹּר - האויב הַצֹּר - הנלחם אִתְּכֶם וְהִרְעַתְּם - תתקעו תְּרוּעָה לפני המלחמה בַּחֲצוֹצְרוֹת ועל ידי כך וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם - שישמע קול החצוצרות וְנִשְׁעַתְּם מֵאֲיִבֵיכֶם - ה' יושיע אתכם ותנצחו במלחמה:
 (י) תַּפְקִיד שֵׁנִי: וּבְיוֹם שְׂמִחְתְּכֶם - כאשר תנצחו במלחמות, וּבְמוֹעֲדֵיכֶם - פסח שבועות וסוכות, וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם - תקיעה בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל - עם עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם ועל ידי כך וְהָיוּ לָכֶם - הקרבנות לְזָכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם, אֲנִי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם - ציויתי כך:

סדר המסעות

(יא) פֶּרֶשָׁה זו חוזרת לאמצע פרשת נשא בה הפסקנו וחזרנו אחורה בזמן לחנוכת המשכן, פֶּרֶשָׁה זו חוזרת לחודש אייר - החודש השני ולאחר שמנו את ישראל והלויים וסידרו הדגלים, וחילקו את תפקידו הלויים עכשיו יצאו למסע הראשון, וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ נִעְלָה הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֲדָת, יוצא שישראל היו במדבר סיני שנה פחות עשרה ימים שהרי הם הגיעו לשם בתחילת החודש השלישי בשנה הראשונה:
 (יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם מִמִּדְבָּר סִינִי וַיִּשְׁכֹּן הָעֵנָן בְּמִדְבָּר פָּאָרָן - שם הוא עצר:
 (יג) וַיִּסְעוּ בְּרֹאשֻׁנָה - בפעם הראשונה עַל פִּי יִהְיֶה בְּיַד מֹשֶׁה - על פי הענן והחצוצרות:
 (יד) לאחר שנעלה הענן מעל המשכן תקעו תְּרוּעָה ראשונה ואז וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי יִהוֹדָה בְּרֹאשֻׁנָה לְצָבָאתָם וְעַל צָבָאוֹ נִחְשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב - התורה חוזרת כאן על שמות הנשיאים לומר שתפקידם לא היה רק למנות את ישראל ובכך הוא נגמר אלא שהם היו האחראים בפועל, כל נשיא על שבטו ועל כל צרכיו:

(טו) ועל צבא מטה בני יששכר נתנאל בן צווער:

(טז) ועל צבא מטה בני זבולן אליאב בן חלון:

(יז) והורד המשפך- הכהנים ייכנסו לכסות את הכלים, ואז יפרקו בני גרשון ומררי את המשכן, ונסעו בני גרשון ובני מררי שהם נשאי המשפך- מיד אחרי דגל יהודה:

(יח) לאחר השמעת התרועה השנית ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל צבאו אליצור בן שדיאור:

(יט) ועל צבא מטה בני שמעון שלמיהאל בן צורישדי:

(כ) ועל צבא מטה בני גד אליסף בן דעואל:

(כא) ונסעו הקהתים נשאי המקדש- הכלים הקדושים, מיד אחרי דגל ראובן, והקימו- בני גרשון ומררי את המשפך עד באם- של בני קהת ואז יוכלו ישר לשים את הכלים בתוך המשכן:

(כב) לאחר התרועה השלישית ונסע דגל מחנה בני אפרים לצבאתם ועל צבאו אלישמע בן עמיהוד:

(כג) ועל צבא מטה בני מנשה גמליאל בן פדהצור:

(כד) ועל צבא מטה בני בנימין אבירון בן גדעוני:

(כה) ולאחר התרועה הרביעית ונסע דגל מחנה בני דן מאסף- אחרון לכל המחנות לצבאתם ועל צבאו אחיעזר בן עמישדי:

(כו) ועל צבא מטה בני אשר פגעיאל בן עכרון:

(כז) ועל צבא מטה בני נפתלי אחירע בן עינן:

(כח) אלה מסעי- צורת המסע של בני ישראל לצבאתם ונסעו- וכך תמיד נסעו:

בקשת משה מחובב

(כט) ויאמר משה לחבב הוא יתרו בן רעואל המדיני שחובב הוא חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר יהוה אתו אתן לכם- ארץ כנען, לכה אתנו והטבנו לך- מכל שלל המלחמות וכו' כי יהוה דבר טוב על ישראל- וראית שכל דבריו מתקיימים אם כן גם בכיבוש הארץ נצליח ותקבל מאתנו טובות:

(ל) ויאמר אליו לא אלהי כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלה- ושם יש לי רכוש מספיק ואיני צריך עוד:

(לא) ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על פני- בגלל ש ידעת חנתנו במדבר- שאנו חונים במדבר שבו קשה לחיות והיית לנו לעינים- שפעם נתת לנו עצה טובה (שרי עשרות וכו') ואנו מעוניינים שתמשיך איתנו:

(לב) וחזן מזה, והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו- שיתן לנו את ארץ כנען והטבנו לך- שתקבל חלק בארץ. לא נכתב אם חובב נעתר למשה אולם בספר שופטים כתוב שצאצאי יתרו גרו בארץ, ולכן יש לומר שהוא אכן הלך עם ישראל:

(לג) ויסעו מהר יהוה- הוא המסע למדבר פארן המתואר בפרק הקודם, דרך של שלשת ימים עד למדבר פארן, וארון ברית יהוה נסע לפניהם דרך של שלוש ימים- באותה דרך של שלושה ימים שלא כמו בשאר המסעות נסע הארון לפניהם ולא באמצע המחנה יחד עם בני קהת, לתור- לחפש להם מנוחה- מקום טוב שבו יוכלו לנוח:

(לד) וענו יהוה עליהם- לידם יומם בנסעם מן המחנה- היינו שלמרות שהארון הלך לפניהם גם הענן היה לפניהם יחד עם הארון:

(לה) ויהי בנסע הארון- כל פעם שנסע הארון במסעות ישראל, ויאמר משה קומה יהוה- העלה את שכינתך השוכנת על הכפרת, ועל ידי כך נפצו- יתפזרו איביה- היינו האויבים של ישראל, שנלחמים בהם בגלל שהם עמך ויגסו- יברחו משונאיך- שונאי ישראל מפניך:

(לו) ובנחה יאמר- כשהיו חונים והיו מכניסים את הארון לקודש הקדשים, שובה- תן מנוחה יהוה, ל רבבות- עשרות אלפים אלפי ישראל- תן מנוחה לכל ישראל: לכן גם היום בכל פעם שמוציאים ס"ת מהארון אומרים "קומה ה'", ובכל פעם שמחזירים- אומרים "ובנחה יאמר".

פרק יא- תבערה

(א) ויהי העם כמתאננים- כמו מצטערים, שללאחר שלושת ימי ההליכה התחילו להצטער ומתוך כך להתלונן, ודבריהם היו רע באזני יהוה וישמע יהוה ויתר אפו- כעס מאוד, והעניש אותם ותבער בם אש יהוה ותאכל בקצה- באחד מקצות המחנה:

(ב) ויצעק העם אל משה- הבינו שה' מעניש אותם על תלונתם וצעקו אל משה שיתפלל עבורם ושלא תתפשט האש על כל המחנה, ויתפלל משה אל יהוה ותשקע- כבתה האש:

(ג) ויקרא- משה שם המקום ההוא תבערה- וזה במדבר פארן כי בערה בם אש יהוה:

תלונות ישראל ובקשת משה

(ד) וְהָאֶסְפָּסָף- הָעֶרֶב רֹב, גִּוִּיִּים שֶׁהִתְעַרְבְּבוּ בִּיצִיאת מִצְרַיִם וְנוֹסְפוּ עַל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּקְרָבוֹ הִתְאַוּ תַּאֲוָה- הִתְחִילוּ לִרְצוֹת כָּל מִינֵי דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם בַּמִּדְבָּר וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵם הִתְאַוּ, אֹז וַיִּשְׁבּוּ- פַּעַם שְׁנִיָּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם לֵאחֲרֵי הַתְּלוּנָה בַּפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים, וַיִּכְּפוּ גַם- נוֹסֵף לְאֶסְפָּסוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר- אֲנִי רוֹצִים לֵאכּוֹל בָּשָׂר וּמִי יִתֵּן לָנוּ זֹאת:

(ה) זָכְרָנוּ אֶת הַדֶּגֶה- דְּגִים אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם- אֵלּוּ שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים עִם הַמִּצְרַיִם בְּדִיג הָיוּ יְכוּלִים לֵאכּוֹל מִהַדְּגִים שֶׁהֵם צָדִים בַּחֲנָנִים כְּדֶרֶךְ הָעוֹבְדִים, וְאֲנִי זֹכְרִים גַּם אֶת הַקְּשָׁאִים וְאֶת הָאֲבִטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר- יִרְקוֹת עֲלִים לֵאמֹר פְּרִי קְרוּיִים כִּי (זֶה יְכוּל לִהְיוֹת כְּרָתִי אֲךָ כִּי פִרְשָׁנוּ בְּכִיתָה) וְאֶת הַבָּצִלִּים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּם- בַּמִּצְרַיִם כֹּל אֵלּוּ נִמְצְאִים בַּשָּׂפָע מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אֶרֶץ מְשׁוּפָּעַת בְּמִים וְאֵת כָּל זֶה לֹא הָיָה בַּמִּדְבָּר, וְכֵן דְּגִים, לִפִּי שֶׁהָיוּ רְחוּקִים מֵהֵם, וּבָשָׂר לֹא רָצוּ לִשְׁחוֹט מִצָּאֵנָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְמַר לָהֶם בַּמִּדְבָּר:

(ו) וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה- אֵין מָה שִׁילַחַלַח וִירֹוה אוֹתָהּ, אֵין כָּל- אֵין לָנוּ כְּלוּם, בְּלִתִּי- חוּץ מֵאֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ- וְגַם אוֹתוֹ אֵין לָנוּ אֲצִלָּנוּ אֵלָּא אֲנִי צָרִיכִים לְתִלוֹת עֵינֵינוּ כָּל יוֹם וּלְרֹאוֹת אִם הוּא יִגִּיעַ, וְזֶה צֶעַר גָּדוֹל:

(ז) הַתּוֹרָה בָּאָה כֵּאֵן לְהַכְחִישׁ אֶת טַעֲנָתָם שֶׁל הַמִּתְאַוִּים וְלֹאמֹר שֶׁהֵם הָיוּ טוֹב: וְהַמֶּן כְּנֹרַע גָּד הוּא- הָיָה יוֹרֵד בְּגוֹדֵל שֶׁל גִּרְגָּרִי גָד שֶׁהוּא צִמַּח עִם גִּרְגָּרִים (כּוֹסֶבֶר) וּמִמִּילָא קָל לְאוֹסְפוֹ, וַעֲיֵנוֹ כְּעֵין הַבְּדִלָּה- וּמִרְאֵהוּ כְּמִרְאֵה שֶׁל אֲבֵן בְּדוּלָה שֶׁהָיָה אֲבֵן טוֹבָה בְּצִבְעֵי לָבֵן, אֲזַי גַּם מִרְאֵהוּ טוֹב:

(ח) שְׂטוֹ- מִלְשׁוֹן לְשׁוֹטֵט, לְהִסְתַּבֵּב לֹא טוֹרַח הָעַם וְלִקְטוֹף וּמִי שֶׁהָיָה רוֹצֵה גַם הָיָה: וְשִׁתְּנוּ בְּרִחִים- רַחֲמִים קִטְנוֹת שֶׁל יָד, אֹז דְּכֹי בְּמִדְכָּה- הָיוּ כּוֹתְשִׁים אֶת זֶה בַּמִּכְתֵּשׁ- מְדוּכָה, וְעַלִּי, וְאַחֲרָי כִּי וּבְשָׁלוֹ בְּפִירוֹ- בְּקִדְרָה, וַעֲשׂוּ אוֹתוֹ עֲגוֹת- לַחֲמִים עֲגוּלִים, וְהָיָה טַעֲמוֹ- וְאִזִּי הָיָה נִהפֵךְ טַעֲמוֹ שֶׁהָיָה בְּתַחֲלִילָה כְּצִפְחִית בְּדִבְשׁ, לְטַעַם שֶׁהוּא כְּטַעַם לֶשֶׁךְ הַשָּׁמַיִם- כְּמוֹ שֶׁל דְּבַר הַמְּלוּחָלַח בַּשָּׁמַן, כְּעֵין סְפִינֵג', וְזֶה טַעַם מְאֹד, וְעוֹד שֶׁאֵין נִפְשָׁם יְבִישָׁה שֶׁהָיָה יְכוּלֵי לְהַפִּיךְ טַעֲמוֹ לְדַבֵּר הַמְּלוּחָלַח בַּשָּׁמַן:

(ט) וַיִּבְרָדָה הַטֵּל עַל הַמַּחֲנֶה לִלְלָה יֵרֵד הַמֶּן עָלָיו- מַעֲלָה נּוֹסֶפֶת, שֶׁהָיָה הַמֶּן יוֹרֵד עַל הַטֵּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְלַכֵּךְ מִעַפֵּר הָאֶרֶץ. עַד כֵּאֵן דְּבַר הַתּוֹרָה בִּשְׂבַח הַמֶּן, וְחֻזְרָתוֹ לְתִלוֹת הַמִּתְאַוִּים:

(י) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעַם בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתָּיו- שֶׁלֹּא בָכוּ לְבַד אֵלָּא הָיוּ בּוֹכִים יַחַד עִם כָּל הַמִּשְׁפָּחָה אִישׁ לְפָנֵי אֶחָיו וַיִּחַר אֶף יְהוָה מְאֹד- מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲבֵר לְתִלוֹנָה שֶׁהָיָה פֶה, יֵשׁ בְּזֹה כְּפִיּוֹת טוֹבָה נּוֹרְאִית בְּכִי שֶׁהֵם שׁוֹכְחִים אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת וּמִתְלוֹנְנִים, וְגַם וּבְעֵינָיו מֹשֶׁה הָיָה רָע הַתְּלוּנָה הַזֹּאת:

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לְמָה הִרְעָתָ לְעַבְדְּךָ- לִמְנוֹת אוֹתִי לִמְנַהֵיג שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלִמָּה לֹא מִצְּתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ- כְּשֶׁבִיקְשִׁיתִי מִמֶּךָ עוֹד בִּסְנֵה שֶׁלֹּא לִהְיוֹת הַמְּנַהֵיג שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְשׁוּם אֶת מִשְׁאֵה הַנְּהִיגָה כָּל הָעַם הַזֶּה עָלָי:

(יב) הָאֲנֹכִי הָרִיתִי-הָאֵם כּוֹלָם הָיוּ בְּהִרְיוֹן בְּבִטְנִי אֶת כָּל הָעַם הַזֶּה אִם אֲנֹכִי יִלְדֶּתִיהוּ- הָאֵם יִלְדֵתִי אוֹתוֹ, וְזֶה מִשְׁלִי, הָאֵם אֲנִי הָאֵמָּה שֶׁל כָּל הָעַם הַזֶּה כִּי תֹאמַר אֵלָּי- שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֵלַי שֶׁאַתָּה בְּחִיקָךְ- מִשְׁלִי לְהַנְּהִיג יִשְׂרָאֵל בְּנַחַת כָּל הַזְּמַן, כִּי אֲשֶׁר יִשְׂאֵל הָאֶמֶן- הַמִּטְפֵּל אֶת הַיֶּנֶק- אֶת הַתִּינוּק הַיוֹנֵק, עַל- אֵל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם- אֶרֶץ כְּנַעַן. מִשָּׁה אוֹמֵר לֵה' אֲנִי לֹא הָאֵמָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאַתָּה יְכוּל לֹאמֹר לִי טַפֵּל בָּהֶם כָּל הַזְּמַן עַד לְאַרְץ כְּנַעַן:

(יג) מֵאֵין- מֵהֵיכָן יֵשׁ לִי בָּשָׂר לְתֵת לְכָל הָעַם הַזֶּה כִּי- שֶׁהֵם יִכְּפוּ עָלַי לֹאמֹר תִּנֶּה לָנוּ בָּשָׂר וְנֹאכְלָהּ:

(יד) וּבִגְלַל תְּלוּנוֹתָם לֹא אוֹכַל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשֹׂאֵת אֶת כָּל הָעַם הַזֶּה- לְהַנְּהִיג אוֹתוֹ לְבַד כִּי כִבֵּד מְמִנִי- קִשָּׁה הַדְּבַר מִכּוּחִי, גַּם אֶת כָּל הַתְּלוּנוֹת הֵם מִפְּנִים אֵלַי, וְגַם, כְּאִדָּם בּוֹדֵד, אֵינִי יְכוּל לְהַרְגִיעַ עִם שָׁלֵם:

(טו) וְאִם כִּכָּה אֶת- אֶתָּה עֹשֶׂה לִי- שֶׁאַתָּה רוֹצֵה שֶׁאֲמַשִּׁיךְ לְהַנְּהִיג אוֹתָם לְבַד, הֲרִגְנִי נָא הָרֹג אִם מִצְּאִתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֶרְאֶה בְּרַעְיָתִי- אֲנִי מִעֲדִיף שֶׁתִּהְיֶה אוֹתִי אִם אֶתָּה רוֹצֵה לְעֲשׂוֹת רְצוֹנִי, וְלֹא לְהַמְשִׁיךְ בְּרַעְיָתִי- לְהַנְּהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל לְבַד: דִּיבְרָנוּ בְּכִיתָה עַל כּוּחוֹ הַעֲצוּם שֶׁל מֹשֶׁה רִבִּינוּ בְּתַפִּילָה לֵה'.

תשובת ה'

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה- אֲנִי מִסְכִּים לְדַבְּרִיךְ וְלֹא תִנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל לְבַד, אֶסְפָּה- אֶסּוֹף לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל- מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעָתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעַם וְשִׁטְרֵיו- שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם לֹא רַק זִקְנִים- חֲכָמִים, אֲלָא גַם יְכוּלִים לִהְיוֹת שׁוֹטְרִים- לְהַנְּהִיג, וְכִי הֵם יְכוּלֵי לְעֻזּוֹר לָךְ וְלִקְחָתָ אִתָּם אֵל אֶהְל מוֹעֵד אֲךָ מִבְּחוּץ וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ- וְכוֹלָם יִרְאוּ אֶת הַמַּעֲמָד הַזֶּה וִיקְבְּלוּ אֶת מִנְהִיגוֹתָם:

(יז) וַיִּרְדְּתִי וַיִּבְרָתִי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלָתִי- אֶקַּח מִמֶּךָ שֶׁאֲצַלֵּךְ מִן הָרֹחַ- הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עָלֶיךָ וְעַל יָדִי כִּי וְנִשְׂאוּ אוֹתָךְ בְּמִשְׁאֵה הָעַם- בְּהַנְּהִיגָה, שֶׁהַתְּלוּנוֹת יוֹפְנוּ גַם אֵלֵיהֶם וְהֵם יְכוּלֵי גַם לְהַרְגִיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא תִשָּׂא אוֹתָךְ לְבִדְךָ- זֶה הַתְּשׁוּבָה בְּעֵינֶיךָ בְּקִשְׁתְּךָ, וְלִעֲנִין בְּקִשְׁתְּךָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

(יח) וְאֵל הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ- תִּהְיוּ מְזוּמָנִים לְמִתָּר וְאַכְלֶתֶם בָּשָׂר כִּי- מִפְּנֵי שֶׁ בְּכִיתֶם בְּאֶזְנֵי יְהוָה לֹאמֹר מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר וְאִמְרָתָם שֶׁכִּי טוֹב הָיָה לָנוּ בְּמִצְרַיִם, אֲזַי וְנִתֵּן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאַכְלֶתֶם:

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד בְּלִבְד תִּאָכְלוּ וְלֹא יוֹמִים בְּלִבְד וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים בְּלִבְד וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים בְּלִבְד וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם בְּלִבְד:

(כ) עַד חֲדָשׁ יָמִים- שְׁלוֹשִׁים יָמִים רְצוּפִים, עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְקַם- עַד שֶׁתִּקְוְצוּ בּוֹ וּתִמָּאֲסוּ בּוֹ מְרֹב אֲכִילָתוֹ כִּאִילוֹ הוּא יוֹצֵא מֵאֶפְקַם, וְהָיָה לָכֶם לְחֹרָא- לְדַבֵּר זֶר וְנִתְעַב לָכֶם, וְתִקְבְּלוּ אֶת הַבָּשָׂר בְּצוּרָה קִשָּׁה כְּזֹי יַעַן- בִּגְלַל שֶׁ כִּי מֵאֶסְתֶּם אֶת יְהוָה אֲשֶׁר בִּקְרָבְכֶם- וְאֵת כָּל טוֹבוֹתָיו, וְתִבְכּוּ לְפָנָיו לֹאמֹר לְמָה זֶה יִצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם:

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי- אֲנֹשִׁים הֵהוּלְכִים עַל רַגְלֵיהֶם (מלבד נשים וילדים) הָעַם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בִקְרָבוֹ וְאַתָּה אֹמְרָת בְּשׂוֹר אֲתָן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֵדֶשׁ יָמִים?!

(כב) עַד הַיּוֹם לִפְנֵי כָל מוֹפֶת הָיָה ה' אֹמֵר לְמֹשֶׁה מָה יִהְיֶה הַמוֹפֶת אוֹלָם כֹּאן הוּא לֹא אֹמֵר לוֹ, וּמִכָּאן מִסִּיק מֹשֶׁה שֶׁהַדָּבָר יִהְיֶה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְהוּא תִמָּה כִּי־צַד יִקְרָה דָּבָר כִּזֶּה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, הִצָּאָן וּבִקְרָר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם- אִם תִּשְׁחַט אֶת כָּל הַצָּאן שִׁלָּהֶם הָאֵם הוּא יִסְפִּיק לָהֶם?!, אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם- וְאִם תֹּאסוֹף אֶת כָּל הַדְּגִים שֶׁנִּמְצְאוּ בַיָּם שֶׁנִּמְצָא בְּאֶזְרוֹ שֶׁאֵינוֹ נִמְצָאִים בּוֹ הָאֵם הֵם יִסְפִּיקוּ לִכְזוֹ כְּמוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים?!

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה יְהוָה תִּקְצֹר- הָאֵם יִכּוֹלֶת ה' קֹטֵנָה שְׂאִינִי יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע? עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי- הָאֵם הַדָּבָר בְּאֵמֶת יִהְיֶה וּבְדֶרֶךְ מִקְרָה טִבְעִית, אִם לֹא:

סמיכת הזקנים

(כד) וַיִּצָּא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אִתָּם סְבִיבֹת הָאֹהֶל- אוֹהֶל מוֹעֵד: **(כה)** וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָנָן- בְּתוֹךְ עָנָן יֵרְדֶה שְׁכִינָתוֹ, וַיְדַבֵּר אֵלָיו- נִיבֵא אֶת מֹשֶׁה וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ רוּחַ נְבוּאָה- וַיֹּאצֵּל- לִקַּח מִן הָרוּחַ הַנְּבוּאִית אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵים וַיְהִי כְּנֹחַ עָלֵיהֶם הָרוּחַ הַנְּבוּאִית שֶׁל מֹשֶׁה וַיִּתְּנָבְאוּ וְלֹא יִסְפּוּ- וְלֹא הוֹסִיפוּ עוֹד לַהֲתַנְבֵּא שֶׁהָרִי זָכוּ לִכְךָ רַק בְּזָכוֹת נְבוּאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה:

(כו) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּמַחֲנֶה- וְלֹא בְּאוֹהֶל מוֹעֵד, שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתִּנַּח עָלֵיהֶם הָרוּחַ רוּחַ הַנְּבוּאָה וַהֲמָה בְּפִתְחֵיהֶם הֵם הָיוּ כְּתוּבִים בְּרִשְׁמֵהּ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְבוֹא לְאוֹהֶל מוֹעֵד, אֲךָ וְלֹא יִצָּאוּ הָאֹהֶל, וַיִּתְּנָבְאוּ בְּמַחֲנֶה:

(כז) וַיִּרְץ הַנֶּעֱרָר אֶחָד הַנְּעָרִים הַמַּחֲנֶה וַיִּגֵּד לְמֹשֶׁה שֶׁהָיָה לִיד אֵהֶל מוֹעֵד וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְּנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה:

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשֵּׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו שִׁיְהוֹשֻׁעַ שִׁירָת אֶת מֹשֶׁה מִבְּחֻרוֹתָיו שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֶדְנִי מֹשֶׁה כָּלָאֵם תִּפְסִיק מֵהֶם אֶת רוּחַ הַנְּבוּאָה הַזֶּה, לִפִּי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְכָאֵן:

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֲתָה לִי? וַיֵּמַר יִתָּן הַלּוּאִי שֶׁ כָּל עַם יְהוָה יִהְיוּ נְבִיאִים כִּי יִתֵּן יְהוָה אֶת רוּחוֹ עָלֵיהֶם הַלּוּאִי שֶׁה' יִשְׂרָאֵל תֵּא שְׁכִינָתוֹ וְרוּחַ נְבוּאָתוֹ עַל בְּנֵי מְבִלִי שִׁיִּצְרֻכוּ אֵלָיו. שֶׁהָרִי אֶלְדָּד וּמִידָד קִיבְּלוּ רוּחַ יִשְׂרָאֵל וְלֹא דֶרֶךְ מֹשֶׁה ("וְאֶצְלָתִי"):

(ל) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל חֹזְרוֹ מֵאוֹהֶל מוֹעֵד:

(לא) וְרוּחַ לֹא חֲזָקָה בְּמִיּוּחַד נִסֵּעַ בֹּא מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְזוּ שְׁלֹוִים מִן הַיָּם וַיִּשָּׁשׁ עַל הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה גַם בְּמִרְחָק הַלִּיכָהּ שֶׁל יוֹם סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה- עַדִּין הָיוּ שְׁלֹוִים וּכְאֲמִתִּים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ:

(לב) וַיִּקַּם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲנֶה וַיֹּאסֹפוּ אֶת הַשְּׁלֹוִים הַמִּמְעִיט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמִרִים עֲרֻמוֹת וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוֹחַ עֲרֻמוֹת רְבוּת גַם סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:

(לג) הַבְּשׂוֹר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרָם יִפְרֹת יִגְמַר וְאֵף יְהוָה תִּרָּה כְּעַם וַיֵּד יְהוָה כְּעַם מִכָּה רַבָּה מֵאֵד: מַדּוּעַ? וְהָרִי ה' נָתַן לָהֶם אֶת הַשְּׁלֹוִים לֵאכּוֹל?! הַיִּלְדִּים יַעֲנוּ לָכֵם תִּשְׁוִבָה עַל זֶה

(לד) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמִּקְוֶה הַהוּא קְבֻרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי שֵׁם קְבָרָיו אֶת הָעָם הַמִּתְאַוִּים שֶׁם גַם הִיתָה "תִּבְעֶרָה":

(לה) מִקְבֻרוֹת הַתַּאֲוָה נִסְעוּ הָעָם חֲצֹרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצֹרוֹת:

פרק יב - דברי מרים ואהרן על משה ותגובת ה'

(א) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן- אוֹלֵי מֵרִים דְּבָרָה וְאוֹהֲרֹן הַקָּשִׁיב לְדִבְרֵיהֶם בְּמִשְׁנָה- וְלֹא "עַל מֹשֶׁה", כִּי דִבְרִיהֶם לֹא הָיוּ לְשִׁבְחָה, עַל אֲדוּת- עֲנִיִּן הָאִשָּׁה הַכְּשִׁית- הִיא צִיפּוּרָה, וְנִקְרָאת כּוֹשִׁית, שֶׁהִיטָה מִדִּינִית, וּבִמְדִין יוֹשְׁבִים בְּאֵהֱלִים, שְׁזָהוּ אֶזְרוֹ מִדְּבָרֵי, וְהַשְׁמַשׁ קוֹפַחַת עַל רֹאשֵׁי הָאֲנָשִׁים, וְכֵן נָהִיָה צִבְעָה עוֹרָה חוֹם כְּהֵה. וְמָה הַבְעִיָה שֶׁל מֵרִים אִיתָה? שֶׁהִיא יוֹדַעַת שֶׁמֹּשֶׁה לֹא גָר אִיתָה כָּל הַזְּמָן, כִּי עוֹסֵק בְּצִרְכֵי צִיּוּר וְכו', וְהִיא אֵינָנָה מְבִינָה; וְהָרִי גַם אֵינוֹ נְבִיאִים וּמַדּוּעַ אֵינוֹ לֹא פְרוּשִׁים מִבֶּן זֹגֵנּוּ כְּמוֹ מֹשֶׁה? מָה, הוּא חֹשֵׁב יוֹתֵר מֵאִיתָנוּ?! (כֹּאשֶׁר יִתְבָּאֵר בַּפֶּס' הַבֵּא) אֲשֶׁר לִקַּח פִּי- עֲכָשִׁיו הַתּוֹרָה מִסְפֶּרֶת לָנוּ שֶׁאֵכָן, מֹשֶׁה אִשָּׁה כְּשִׁית לִקַּח:

(ב) וַיֹּאמְרוּ תָרַק אֵף בְּמִשְׁנָה דְּבָר יְהוָה- הָאֵם ה' דִּיבֵּר רַק עִם מֹשֶׁה וְרַק הוּא נְבִיא ה' שֶׁנוֹכַח לְתוֹלוֹת אֶת מַעֲשָׂהוּ בְכֵךְ, הֲלֹא גַם בְּנוֹ דְּבָר- הָרִי גַם אֵינוֹ נְבִיאִים וְלֹדַעַתָנוּ מַעֲשֶׂה כִּזֶּה אֵינוֹ רְאוּי, וְכֹאֵן לְמַעֲשֶׂה הַשּׁוּוֹ נְבוּאָתָם לְנְבוּאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וַיִּשְׁמַע יְהוָה- וְכַעַס עַל דְּבָרֵיהֶם:

(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מֵאֵד- וַאֲיֵנּוּ יִכּוֹלִים לֹמַר שֶׁעָשָׂה כֵךְ מִתּוֹךְ הַתִּנְשְׂאוֹת עַל אֲחִיו, וְכֵן הוּא מְצִידוֹ לֹא הִיָה כּוֹעֵס וּמִקְפִּיד עַל דְּבָרֵי מֵרִים מִפְּנֵי עֲנוּתוֹ אֲךָ ה' קִינָא לוֹ, מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה פִּתְאֹם- מִיד כֹּאשֶׁר סִימּוֹ אֶת דְּבָרֵיהֶם אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֲרֹן וְאֶל מִרְיָם- וְהַתְּגַלָּה עָלֵיהֶם פִּתְאֹם לְהִרְאוֹת לָהֶם הַקִּפְדוֹת בְּדָבָר וְכֵן לְהַבְהִילֵם שִׁירָאוּ שְׂאִינֵם מוֹכִנִּים כָּל עַת לְנְבוּאָה כְּמֹשֶׁה (מֹשֶׁה עֲצָמוֹ לֹא נִבְהַל מִכֵּךְ), צָאוּ שְׁלֹוֹתָמָם מִן הַמַּחֲנֶה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצָּאוּ שְׁלֹוֹתָמָם:

(ה) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָמֹד עָנָן- בְּתוֹךְ עָמוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא לְאַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיִּצָּאוּ שְׁנֵיהֶם- קָרָא לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצָה לְבִיִּישׁם בְּפָנֵי מֹשֶׁה וְלֹא רָצָה לְהַגִּיד כָּל שְׁבָחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּפָנָיו, אֲךָ קָרָא גַם לְמֹשֶׁה לְצִאת לְאוֹהֶל מוֹעֵד כְּדִי שִׁירָאֵה אִיךָ ה' מִקְנָא לוֹ וְכֵן כְּדִי שִׁיְהִיָה מְצוּי לָהֶם לְסִלּוֹחַ לָהֶם מִיָּד:

(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא- עתה ובבקשה את דְּבָרֵי אֵם יְהוָה נְבִיאָכֶם- אם יהיה לכם נביא בכל הדורות העתידים, יְהוָה בְּמִרְאָה אֵלֹהֵי אֲתוֹדַע- אני ה' אתודע ואגלה אליו במראה ולא בעצמי ממש אלא רק בדמיון, וכן בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ- דהיינו מתי שאני רוצה והוא הכין את עצמו לפני כן ולא בכל עת:

(ז) לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא- הוא כבן בית אצלי ואני מנבא אותו מתי שהוא רוצה, בכל עת, וזה הבדל ראשון בינו לבין שאר הנביאים:

(ח) וההבדל השני: פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ- היינו דיבור ישיר וגלוי כאדם אל אדם וּמִרְאָה- ברור של נבואה הוא רואה וְלֹא בְּחִידָת- שעל ידן צריך להבין את הנבואה, כשאר הנביאים, וְתִמְנַת יְהוָה נִבִּיט- רואה את ה' בצורה הכי ברורה שכן אדם מסוגל לראות, ומדוע לֹא יֵרָאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה- ולהשוות נבואתכם לנבואת משה ומתוך כך להעביר עליו ביקורת:

(ט) וַיֹּתֵר אִף יְהוָה בָּם- כעס מאוד וַיִּלֶּף- סילק שכינתו מהענן:
(י) וַיִּקְעֲנוּ- שה' ירד לדבר בו עם אהרן ומרים (ולא הענן שהיה תדיר על המשכן) סֵר מַעַל הָאֹהֶל וְהָנֵה מִרְיָם מִצִּרְעָת פִּשְׁלָג- צרעת לבנה כשלג, היינו חזקה מאוד וַיִּפֶּן- פנה אֶהְרֹן אֶל מִרְיָם אולי כדי לשוחח עימה על הענין ולתקנו, וְהָנֵה מִצִּרְעָת:

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל מֹשֶׁה בִּי- בבקשה אֲדַנִּי אֵל נָא תִשֶׁת- תשים עֲלֵינוּ חֲטָאת- היינו אל תשאיר עלינו את החטא שחטאנו אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ- היינו טפשים בחטאינו וְאֲשֶׁר חֲטֵאנוּ בחטא זה- זו בקשת סליחה ממשה על הפגיעה בכבודו:

(יב) ובקשה שניה אֵל נָא תְהִי- תהיה מרים כַּמֶּת- כמו מת, מפני שהצרעת היא מחלה קשה מאוד וכאילו האדם מת, אֲשֶׁר אדם רגיל כאשר אחיו מת בְּצֵאתוֹ מִרְחֶם אִמּוֹ- מכיוון שהוא יצא מאותו רחם אל אמו אז זה כאילו וַיֵּאכַל חֲצִי בָשָׂרוֹ- שנאכל חצי בשרו של החי, אף אתה צריך להתפלל על מרים שהיא חלק מבשרך מכיוון שהיא אחותך:

(יג) וַיַּצַּעַק מֹשֶׁה- ולא הקפיד על דברם עליו אֵל יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא- בבקשה רַפָּא נָא- עתה, עכשיו לֵה- רפא אותה מיד מצרעתה:

(יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אני רוצה לרפא אותה ולקבל תפילתך אולם לרפא אותה מיד אי אפשר שהרי תהיה פגיעה בכבודי מפני שאפילו וְאֵבִיָּה נִרְקַךְ בְּפָנֶיהָ- אם אבא של מרים היה יורק עליה ומבזה אותה לעיני כל הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבָעַת יָמִים- האם לא היתה מתביישת לשבעה ימים לפחות, ולכן אף כאשר אני הענשתי אותה, תִּסְגֵּר שְׁבָעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה- כדי שתתבייש וְאַחֵר תֵּאָסֶף- לאחר שבעת הימים היא תחזור למחנה:

(טו) וַתִּסְגֵּר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבָעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד הָאֶסֶף מִרְיָם- הענן לא נעלה כדי לסוע וזה מפני שה' ראה שהעם לא מעוניין לסוע אלא לחכות למרים והתחשב ברחמיהם עליה:

(טז) וְאַחֵר- שבעה ימים אלו שהיו בחצרות נִסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַנוּ בְּמִדְבַּר פָּאֲרֹן- במקום אחר במדבר פארן שלא כתוב כאן שמו שהרי אף חצרות היא במדבר פארן:

פרשת שלח

פרק יג, שליחת התרים

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ- לתור=לחפש, יחפשו דברים בארץ כנען וירגלו אותה אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשְׁתָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ- אחד מכל שבט, כֹּל מִי שֶׁתִּשְׁלַח מִכָּל שִׁבְט שִׁיחִיהָ נָשִׂיא- אדם מנושא וחשוב בשבטו בָּהֶם- וזאת כדי שיהיו בעלי בטחון עצמי וגיבורים ולא יפחדו לרגל ואחר כך גם להכנס לארץ:

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרֹן עַל פִּי יְהוָה- על פי ציוויו כָּלָם אַנְשִׁים- לשון חשיבות, רֹאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה- היו מנהיגים וראשים בעם:

(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִשְׁתָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן זִפּוֹר: (ה) לְמִשְׁתָּה שִׁמְעוֹן שָׁפַט בֶּן חוּרִי: (ו) לְמִשְׁתָּה יְהוּדָה פִּלְבֵּי בֶן יִפְנֶה: (ז) לְמִשְׁתָּה יִשְׁשָׁכָר יִגָּאֵל בֶּן יוֹסֵף: (ח) לְמִשְׁתָּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן: (ט) לְמִשְׁתָּה בִנְיָמִן פִּלְטִי בֶן רְפוּא: (י) לְמִשְׁתָּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן סוּדִי: (יא) לְמִשְׁתָּה יוֹסֵף לְמִשְׁתָּה מְנוּשֶׁה גַּדִּי בֶן סוּסִי: (יב) לְמִשְׁתָּה דָן עֲמִיאֵל בֶּן גַּמְלִי: (יג) לְמִשְׁתָּה אֲשֶׁר סִתּוֹר בֶּן מִיכָאֵל: (יד) לְמִשְׁתָּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן וּפְסִי: (טו) לְמִשְׁתָּה גַּד גִּיאֹאֵל בֶּן מִכִּי:

(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שְׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ- כבר לפני זמן רב משה קרא להושע תלמידו- יהושע, ונכתב כאן הושע כי זה היה שמו בילדותו ובשבטו, אך התורה קוראת לו תמיד יהושע כקריאת משה. הסיבה שנשיאים אלו אינם אותם נשיאים שנזכרו לעיל במפקדים היא, ששם ה' אמר למשה את מי לקחת "אשר נקבו בשמות", ואילו כאן משה בוחר אנשים מעצמו:

(יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בְּדֶרֶךְ שְׁלֹכֶם בְּנֶגֶב- באיזור הנקרא נגב, ואח"כ וַעֲלִיתֶם אֶת הָהָר- כל רכס ההרים מהרי חברון שבדרום עד לצפון הגליל העליון:

(יח) וַרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מָה הוּא- איזה סוג של ארץ, עם הרים בקעות וכו', וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֲחֹזֵק הוּא הַרְפָּה- או שהוא חלש, הַמַּעֲט הוּא אִם רַב- או שהם רבים - כל השאלות האלו הן על מנת שידעו כיצד להתכונן למלחמה הצפויה, עם אלו כלי נשק ולמה צריך להתאמן וכו':

(יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בה- מקודם שאל בכלליות על הארץ ועכשיו שואל על מקומות הישוב עצמם, הטובה הוא אם רעה- האם יש בה אויר טוב, מעיינות, תבואה וכדומה או שלא- וגם זה כדי שיידעו האם עליהם להכין אספקה לפני הכנסם למלחמה במקומות היישוב או לא, וכן רצה משה לזרזם, שישבו בפיהם (ולא רק שיאמרו להם) תשובה שהארץ אכן טובה מאוד מאוד, ואז ישמחו יותר ומה הערים אשר הוא יושב בהן הבהמחניים- עירם פתוחות כמחנה ללא חומה אם במבצרים- ערים בעלות חומה- עד כאן השאלות בנושא הבטחוני צבאי, מכאן ישנן שאלות בתחום הכלכלי:

(כ) ומה הארץ השמנה הוא אם רזה- מגדלת פירות שמנים ושומניים- תמרים תאנים וכדומה, או מגדלת פירות רזים כשקדים ואגוזים וכדומה, ה'ש בה עץ אם אין- האם יש בה הרבה עצים או לא, והתחזקתם- ולא תפחדו מעם הארץ, ולקחתם מפרי הארץ- כדי להראות לעם הנשאר במדבר בינתיים שהארץ היא אכן זבת חלב ודבש ובכך לחזק אותם בכיבוש הארץ, והימים- התקופה שבה נשלחו ימי בפורי ענבים- שהענבים מתחילים להתבשל, דהיינו בסוף חודש סיון:

(כא) ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן- זה המקום ששם חנו בני"י בדרום מזרח הארץ, עד רחב- העיר רחב בצפון הארץ, לבא חמת- שממנה מגיעים לעיר חמת. זה תיאור כללי של המסלול שלהם, וכעת התורה תפרט חלק מן המקומות:

(כב) ויעלו בנגב ויבאו- כל אחד ואחד מהם עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק שבנה את חברון ותברון שבע שנים נבנתה לפני העיר צען שהיתה במצרים ואותה ישראל הרי מכירים משהותם שם. התורה מספרת לנו דבר זה כדי שנדע שחברון היא עיר עתיקה מאוד, והבנים של הענק שבנה אותה- עדיין חיים. זאת אומרת שהם גדולים גם בגופם וגם בגילם:

(כג) ויבאו עד נחל אשכול- בסביבות חברון, ונקרא על שם העתיד (מיד בסמוך) ויכרתו משם זמורה- ענף של גפן עם ואשכול ענבים אחד וישארו במוט בשנים- מרוב כובדו וגודלו של האשכול היו צריכים לשאת אותו במוט על ידי שני אנשים, ומן הרמנים- גם כן לקחו, ומן התאנים:

(כד) למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות- עניין האשכול אשר כרתו משם בני ישראל:

(כה) וישבו מתור הארץ מקץ- מסוף ארבעים יום:

דיווח התרים

(כו) וילכו חזרה למחנה ישראל ועוד לפני שבאו לאהליהם, ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה- לקדש, משם נשלחו, וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראו את פרי הארץ:

(כז) ויספרו לו- למשה שהרי הוא שלחם, אך אמרו זאת בפני כל העם, ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת- נוטפת חלב ודבש- מן הפירות נוטפים חלב ודבש הוא וזה פריה- המשובח:

(כח) אפס- אבל כל זה לא שווה ולא משנה (כאן הם רומזים לעם למעשה כי אי אפשר להכנס לארץ מפני חוזק העם) כי עז- חזק העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילדי הענק ראינו שם- התרים מפחדים מפני המלחמה הצפויה ואינם רוצים להכנס לארץ ולכן רוצים לשכנע את העם גם כן:

(כט) עמלק- שכבר נכנינו בו במלחמה ברפידים יושב בארץ הנגב- ממנה אנו רוצים לעלות, והחתי והיבויסי והאמורי יושב בהר- בכל רכס ההר שבארץ והקנעני יושב על הים- החוף המערבי ועל יד הירדן- בבקעה שממזרח, כאן הם רומזים שמכל כיוון שממנו ינסו לתקוף ייתקלו בעמים חזקים כך שלמעשה אי אפשר לכבוש את הארץ, ולא אמרו זאת בפירוש מפני משה:

(ל) לאחר דברי התרים משתרר הלם בישראל ומתחילים רחשים של רטינה והתמרמרות כנגד העליה לארץ, כלב שמבין למה התכוונו התרים ברמיזתם בפועל, ויהס- השתיק כלב את העם- שרטנו והתמרמרו אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה- ואין לנו ממה לפחד כי יכול נוכל לה- לארץ אף עם מבצריה הגדולים:

(לא) והאנשים אשר עלו עמו אמרו עכשיו בצורה מפורשת, כדי לסתור את דברי כלב, לא נוכל לעלות אל העם ולנצחו כי חזק הוא ממנו- ואין לנו סיכוי מולם:

(לב) ויצאו דבת- דברים רעים, בשקר, על הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא- ארץ שכל הדברים שבה, האויר והאוכל וכו', מתאימים רק לאנשים חזקים מאוד וכל מי שהוא לא חזק בגופו, כמונו, ימות שם, כך שגם אם נכבוש חלק ממנה לא נוכל לשרוד שם (כמו כן הבאנו את דברי רש"י הקדוש שהיו יושבי הארץ מקברים את מתייהם, וה' עשה זאת על מנת שלא ישימו לב לבואם של התרים, והתרים חשבו שהארץ "אוכלת" את יושביה, ולכן גם לנו אין סיכוי לחיות שם. למדנו מזה מוסר השכל חשוב: שלפעמים נראים לנו כל מיני דברים שה' עושה בעולם שהם ממש לרעתנו, אך בעצם המטרה של ה' שזה יהיה לטובתנו). וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות- אנשים עם מידות גדולות בגופם כך שהמלחמה איתם תהיה בלתי אפשרית, וזה שני שקרים כי רוב אנשי הארץ לא היו גדולים מהרגיל, וממילא מבורר שהארץ לא אוכלת יושביה:

(לג) ושם ראינו את הנפילים- ענקים שכל מי שרואה אותם "נופל" ליבו בקרבו מרוב פחד, בני ענק מן הנפילים- הם צאצאים של הנפילים שהיו לאחר דור המבול, שעל גובהם והפחד מהם שמעו ישראל, ונהי בעינינו כחגבים- לעומת גובהם הרב וכן היינו בעיניהם- וגם כאן הגזימו מאוד בתיאור שהרי היחס ביניהם לגובה הענקים לא היה כיחס חגב לאדם (ומלבד זאת, אולי אתה מרגיש כחגב, אך מי אמר לך איך אתה נראה בעיניים של אחרים?):

פרק יד, תלונת העם ודברי יהושע וכלב

(א) וַתֵּשֶׂא- הַרִימָה קוֹל כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּכְּבוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא- מִפְּנֵי אִי רִצּוֹנָם לִהְיוֹת לַאֲרֶץ הַנוֹבֵעַ מִפְּחַד שֶׁהִיָּה לָהֶם בַּעֲקֻבוֹת דְּבַרֵּי הַתָּרִים:

(ב) וַיִּלְנוּ- הַתְּלוֹנָנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לוֹ- הַלּוּאִי מִתְּנוּ- וְהִיִּינוּ מֵתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בְּמִדְבַּר הַזֶּה לוֹ מִתְנוּ- הַלּוּאִי וְהִיִּינוּ מֵתִים:

(ג) וְלָמָּה יִהְיֶה מִבֵּיָא אֲתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת בִּשְׁבִיל לִנְפֹל בַּחֲרָב- בַּמִּלְחָמוֹת שֶׁם, נִשְׁיָנוּ וְנִשְׁכְּנוּ יִהְיוּ לְבָז- לְשָׁלָל לַגּוֹיִים לְאַחֵר שִׁינְצֻחוֹנוּ, הַלּוּא- הֲרִי טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִמָּה- וְלִהְיוֹת עֲבָדִים וְלֹא לָמוֹת בַּמִּלְחָמָה:

(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נִתְּנָה רָאשׁ- נִמְנָה לָנוּ מִנְהִיג אַחֵר בַּמָּקוֹם מֹשֶׁה וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִמָּה:

(ה) מֹשֶׁה שִׁשּׁוּמַע אֶת הַדְּבָרִים מִבֵּין שְׁלַחְזוֹר לַמִּצְרַיִם פִּירוּשׁוֹ מֵרַד בָּה' שֶׁאִמַּר לִהְיוֹת לַאֲרֶץ כְּנָעַן וּמִבֵּין שֶׁעַל דְּבַר חֲמוֹר כִּזָּה ה' לֹא יִסְלַח וַיַּעֲנִישׁ קִשּׁוֹת, וְלֹכֵן וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל קְהַל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- אֵין מִיָּלִים בְּפִיהֶם לְהַבִּיעַ אֶת הַתְּחוּשׁוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁהֲצִיפּוּ אֶת לִבָּם :

(ו) וַיִּהְיֶשֶׁע בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה מִן הַתָּרִים אֶת הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם- מִצַּעַר עַל מִרְאָה עֵינֵיהֶם שֶׁהֵעֵם הַשְׁתַּכְנַעוּ מִדְּבַרֵּי הַתָּרִים וְלֹא רוֹצִים לִהְיוֹת לַאֲרֶץ:

(ז) וַיֹּאמְרוּ יִהְיֶשֶׁע וְכָלֵב אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד- וְלֹא כַּדְּבַרֵּי הַתָּרִים שֶׁהִיא אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ:

(ח) אִם תִּפְּצִי- רוּצָה בָּנוּ- וְאוֹהֵב אוֹתָנוּ יִהְיֶה וְהִבֵּיָא אֲתָנוּ- הוּא יִכּוֹל לְהִבִּיָא אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ- לְמִירוֹת הָעֲנָקִים וְהַעֲמִים הַחֲזָקִים וְכו', אָרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבֵת חֶלֶב וְדָבָשׁ- וּמַעוֹלָה וְכַדָּאִי לָנוּ לִהְיוֹת לָהֶם:

(ט) אָף- רַק בִּיהִיָּה אֶל תִּמְרָדּוֹ- בַּכֶּךְ שֶׁאַתֶּם מִפְּחָדִים לִהְיוֹת לַאֲרֶץ וּמִתְּלוֹנָנִים וְרוֹצִים לְשׁוֹב מִצְרַיִמָּה, וְאַתֶּם אֶל תִּירְאוּ- תִּפְחָדוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לִתְמִנּוּ הֵם- הֵם כְּמוֹ לֶחֶם שֶׁלָנוּ שֶׁנֹּאכֵל אוֹתָם לֹלָא בַּעֲיוֹת וְנִנְצָחַם, סֵר צֶלֶם מַעֲלִיָּהֶם- הַצֵּל שַׁחֲסוּ בּו- הֵיִינוּ כּוֹחַם הָרֵב, סֵר וְהִלֵּךְ מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁנִּפְלַח פָּחַדְנוּ עֲלֵיהֶם (כַּמְפּוֹרֵשׁ בַּשִּׁירָת הַיָּם, וּבַדְּבַרֵּי רַחֵב לְמַרְגְּלִים בַּסֵּפֶר יִהְיֶשֶׁע) וּמִמִּילָא סֵר הַדְּבַר שַׁחֲסוּ בּו, וְחוּץ מִזֶּה וְיִהְיֶה אֲתָנוּ- וַיַּעֲזוֹר לָנוּ בַּמִּלְחָמָה, וְלֹכֵן אֶל תִּירְאוּ- אֶל תִּפְחָדוּ מֵהֶם:

(י) וַיֹּאמְרוּ- רָצוּ כָּל הָעֵדָה לְרָגוֹם אֶתֶם בְּאֶבְנֵים- מִפְּנֵי שֶׁכָּבֵר גָּמְרוּ בַּדַּעַתָם לֹא לִהְיוֹת לַאֲרֶץ וְאִם יִהְיֶשֶׁע וְכָלֵב יִשְׁכַּנְעוּ חֵלֶק מֵהֵעַם הֵם יִצְטָרְכוּ לִהְיוֹת לַמָּקוֹם שֶׁהֵם כֹּה פּוֹחָדִים מִמֶּנּוּ, וְכַבּוֹד יִהְיֶה נִרְאָה בְּאַהֲלָ מוֹעֵד- יִרַד כְּבוֹד ה' בְּתוֹךְ עַנָּן אֶל אוֹהֵל מוֹעֵד וְנִרְאָה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- וּבַכֶּךְ עֲצַר אֶת רִגְמֵת יִהְיֶשֶׁע וְכָלֵב:

פרק יג

תְּגוּבַת ה' וְתַפִּילַת מֹשֶׁה

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה- מִתּוֹךְ הָעַנָּן שִׁירַד עֲכָשׁוּ עַד אֲנִי- עַד לֹאֵן, עַד מִתִּי וְנִאֲצָנִי- יַכְעִיסוּנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אֲנִי- וְעַד מִתִּי לֹא יִאֲמִינוּ בִּי- יִמְשִׁיכוּ לֹא לְהֵאמִין בִּי כָּלֵב הָאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ- לְמִירוֹת כָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם:

(יב) אֲנִינוּ בְּדָבָר- בַּמְּגִיפָה וְאוֹרְשָׁנוּ- וְאַשְׁמִיד אוֹתָם וְאַעֲשֶׂה אֲתָהּ אֶת מֹשֶׁה לְגוֹי לַעַם גָּדוֹל וְעֲצוּם- וְחֹזֵק יוֹתֵר מִמֶּנּוּ:

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי- אֲשֶׁר הָעֵלִית בְּכַחֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִצְרַיִם- יִשְׁמְעוּ אֶת דְּבַר הַמְּגִיפָה:

(יד) וְאַמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת- הַכְּנַעֲנִים, כֹּאֵן עוֹצֵר מֹשֶׁה וּמַסְבִּיר מַדּוּעַ יֹאמְרוּ לָהֶם מֵה שִׁיאֲמָרוּ, שְׁמַעוּ- הַמִּצְרַיִם כִּי אֲתָה יְהוָה בְּקִרְבָּה הָעָם הַזֶּה- וְאוֹהֵב אוֹתָם מְאֹד שֶׁהֲרִי אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֲתָה יְהוָה- נִרְאִית לָהֶם עֵין בַּעֲיֵן בְּהַר סִינִי, וְעֲנָנָה עֲמַד צֶלֶהֶם- בַּעַת הַחֲנִיָּה מַעַל אוֹהֵל מַעוֹד, וּבַעֲמַד עַנָּן אֲתָה הִלַּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם- בַּמַּסְעוֹת וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה:

(טו) וְהִמָּתָה- וְעֲכָשׁוּ אִם תִּמִּית אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאַמְרוּ כָּל הַגּוֹיִם- וְלֹא רַק הַמִּצְרַיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעָךָ- וְכָל נִסִּיךְ הַגְּדוֹלִים וְהַחֲבָתֵךְ לְיִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְכֹאֵן בַּעֲצָם חוֹזֵר לַפִּסּוֹק י"ד "וְאִמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת":

(טז) מִבְּלָתִי כִלְתִּי יְהוָה- בַּגִּלָּל שֶׁאֵין לוֹ יְכוּלָת לְנַצַּח אֶת אֱלוֹהֵי הַכְּנַעֲנִים וּבַכֶּךְ לְהִבִּיָא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם לֵכֵן וַיִּשְׁתַּטֵּם בְּמִדְבַּר- וְיִהְיֶה בַכֶּךְ חִילוֹל ה' גָּדוֹל מְאֹד. וְלֹא יִתְּלוּ אֶת הַדְּבַר בַּכֶּךְ שֶׁחֲטָאוּ לָךְ וְהַעֲנַשְׁתָּ אוֹתָם הֲרִי יוֹדְעִים שֶׁאַתָּה אוֹהֵב אוֹתָם מְאֹד וְלֹא יִתְּכֵן שֶׁתְּכַלֶּה אוֹתָם:

(יז) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַח אֲדֹנִי- יִגְדַּל וְיִתְּגַלָּה כַח הַרְחָמִים שֶׁלְךָ כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ- כְּמוֹ שֶׁכָּבֵר אִמַּרְתָּ לִי בְּהַר סִינִי בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה שֶׁעֲלִיתִי לִקְבֹּל אֶת הַלּוּחוֹת לֵאמֹר:

(יח) יְהוָה אֶרְךָ אֲפִים- מֵאֲרִיךְ אֶת כַּעֲסוֹ וְאִינוּ נִפְרַע מִיִּיד מִמִּי שֶׁמַּכְעִים אוֹתוֹ- וּבִזָּה יִתְּגַלָּה כּוֹחַךְ שֶׁאַתָּה גִּבּוֹר לְמִשּׁוֹל בְּרוּחְךָ לְמִירוֹת שֶׁהַכְּעִיסוֹךְ, וְרַב חֶסֶד- מִרְבָּה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, נִשְׂאָ עוֹן וְנִשְׁפָּע- מוֹחֵל לַעֲבִירוֹת בְּמִזִּיד וְאֵף לַעֲבִירוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּמִרְדָּ, וְנִשְׁקָה לֹא נִשְׁקָה- אֵינְךָ מִנְקָה לַגִּמְרִי לְאָדָם אֶת חֲטָאוֹ, אֲלֹא רַק אִם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, פִּקֵּד- זֹכֵר וּמַעֲנִישׁ עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים עַל שְׁלֹשִׁים- דּוֹר שְׁלִישִׁי וְעַל רַבְעִים- דּוֹר רַבִּיעִי:

(יט) סֵלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדְל חֶסֶדְךָ- עַל יְדֵי חֶסֶדֶךָ הַגְּדוֹלִים וְכְּאִשֶּׁר נִשְׁאַתָּה- סִלַּחַת לְכָל הַחֲטָאִים שֶׁעָשׂוּ לַעֲמֵם הָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם- מֵאִז שִׁיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְעַד הַנֶּה- וְעַד עֲכָשׁוּ:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כְּדָבָרְךָ- וְלֹא אֲשַׁמִּיד אֶת הָעָם בְּבַת אַחַת כְּדִי שֶׁלֹא יִתְּחַלֵּל שְׁמִי:

(כא) ואולם- אבל חי אני- לשון שבועה, כשם שאני חי כך... , וימלא כבוד יהוה את כל הארץ- ואני כן אעניש אותם ובכך כבודי יימלא בארץ כי יראו שאינני מוותר למי שאינו מאמין בי:

(כב) וזו השבועה- כי כל האנשים הראים את כבדי- בהר סיני ובאוהל מועד ואת אתמי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים- הכוונה- הרבה פעמים, ולא שמעו בקולי- עכשיו, להכנס לארץ:

(כג) אם- שלא יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי- מכעיס, אף בדורות של בניהם אם יהיה מי שימרוד כך גם כן, אז לא יראה:

(כד) ועבדי כלב עקב- בגלל ש היתה רוח אמת- מאשר המרגלים הפחדנים עמו וימלא את ליבו אחר- שהלך אחרי, שכרו יהיה: והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה- וכאן רמז לחברון שלשם הגיעו כל המרגלים, וזרעו יורשנה- הזרע שלו יכבוש את הארץ והיא תהיה שלו:

(כה) והעמלקי יושב בנגב והכנעני יושב בעמק- לחוף הים, ובגלל שעזבתי אתכם לא תוכלו לנצחם ולכן התרחקו מהם, ו מקר בעתיד פנו- תסתובבו לכיוון השני וסעו לכם לכיוון המדבר דרך ים סוף אין הכוונה שהם יצטרכו לעבור שוב את ים סוף, אלא שזה שם של דרך, לדוגמא: דרך שור, דרך המדבר, כן גם כאן: עד כאן הדו-שיח בין משה לה'. כעת יאמר ה' למשה מה להגיד לעם.

פירוט עונש העם

(כו) וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר:

(כז) עד מתי- ימשיכו במעשיהם הרעים, לעדה הרעה הזאת- העם הזה אשר המה מלינים עלי- מתלוננים עלי, את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי: ולכן:

(כח) אמר אליהם- לכל ישראל, חי אני- לשון שבועה, כמו שאני חי כך... , נאם יהוה אם לא פאשר דברתם באזני- שאמרתם "או במדבר הזה לו מתנו", פן אעשה לכם- מידה כנגד מידה:

(כט) במדבר הזה יפלו פגריכם- גופותיכם, וכל פגדיכם לכל מספרכם- וכל הנמנים והנספרים מכם לכל ספירה שאתם נספרים בה, מבין עשרים שנה ומעלה- שמכיוון שאלו הם יוצאי הצבא והם היו אמורים להלחם בארץ ולכבושה, ופחדו ולא רצו, הם יישארו במדבר, בגלל ש- אשר הלינתם עלי:

(ל) ואני נשבע - אם אתם- שאתם לא תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי- נשבעתי לאברהם יצחק ויעקב, לשפן אתכם בה- שתגורו בה, פי אם- חוץ מ כלב בן יפנה ויהושע בן נון:

(לא) וטפכם- ילדיכם, אשר אמרתם לבז- לשלל במלחמה יהיה- שאמרתם "נשינו וטפינו יהיו לבז", והביאתי אתם וידעו- ויכירו את הארץ אשר מאסכם- לא רציתם וזולתם בה:

(לב) ופגריכם אתם- ובניגוד לבניכם, גופותיכם שלכם יפלו במדבר הזה:

(לג) ובניכם יהיו רעים- כמו רועי צאן שנעים ונדים ממקום למקום במדבר ארבעים שנה ונשארו את זנותיכם- ישאו את עוון הזנות שלכם שלא האמנתם בי וזניתם- סרתם ממני עד תם פגריכם- שיסתיימו כל מתיכם במדבר:

(לד) במספר הימים- כמו מספר הימים אשר תרמם- שתרו התרים בשליחותכם את הארץ, ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה- על כל יום שהם תרו תשארו שנה במדבר, ולכן תשארו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תנואתי- תדעו מה קורה למי שסר ממני ולא מאמין בי. תנואה- הסרה:

(לה) אני יהוה דברתי- שוב לשון שבועה, אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי- המתאספים עלי במדבר הזה יתמו- ימיהם ויגיע קיצם, ושם ימותו:

(לו) והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו- וכאשר הם שבו ויילינו הם הלינו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ- ולא רק פחדו כמו שאר העם אלא גם שקרו והוציאו דיבה, להם לא חסרה ה' במשך הארבעים שנה אלא:

(לז) וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה- על כך היה עונשם גדול במיוחד, במגפה לפני יהוה- מתו כולם כאחד מיד וכולם ראו שזה עונש משמים:

(לח) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם ההלכים לתור את הארץ:

דברי משה לעם, והמעפילים

(לט) וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל- שלא ייכנסו לארץ ויישארו 40 שנה במדבר ויתאבלו העם מאד:

(מ) וישכמו בבקר ויעלו אל ראש ההר- לכיוון ארץ כנען לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר יהוה- לעלות אליו, ובכך נתקן את זה ש: פי חטאנו- בכך שפחדנו אתמול לעלות אליו:

(מא) ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי יהוה- שאמר "פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף", והוא- הדרך שאתם הולכים בה, לעלות ללא ה', לא תצלח:

(מב) אל תעלו פי אין יהוה בקרבכם- ה' לא אתכם, ולא תנגפו- תוכו לפני איביכם:

(מג) **כִּי הֶעֱמַלְקִי וְהִקְנַעְנִי שֵׁם לִפְנֵיכֶם וַיִּפְלְתֶם בְּתֹרֵב כִּי עַל כֵּן- בְּגִלָּל שׁ שְׁבַתְּכֶם מֵאַחֲרֵי יְהוָה- אֶתְמוּל כְּאִשֶּׁר הִתְלוֹנַנְתֶּם, וְלֹכֵן וְלֹא יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם:**
(מד) וַיַּעֲפִלוּ- הַתַּחֲזִקוּ בְּכָל זֹאת לַעֲלֹת לְכַוּוֹן אֶל רֹאשׁ הַהָר וְאַרְוֶן בְּרִית יְהוָה- שֶׁתְּמִיד יוֹצֵא לְמַלְחָמוֹת עִם יִשְׂרָאֵל (כְּמוֹ בְּכִיבוֹשׁ יִרְיָחוֹ) וּמִשָּׁה- שֶׁהוּא הַמְּנַהִיג וְיוֹצֵא גַם כֵּן לְמַלְחָמוֹת, לֹא מִשּׁוֹ- לֹא זֶזוּ מִקֶּרֶב הַמִּנְחָה:
(מה) וַיִּרְדַּ הֶעֱמַלְקִי וְהִקְנַעְנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּפְּסוּ- הָרְגוּ אוֹתָם וַיִּפְתּוּם- כִּתְּמוּ אוֹתָם, הֵיכֹן בְּכוֹלָם לְגַמְרֵי וְלֹא הִשְׁאִירוּ אֶחָד עַד הַתְּרִמָּה- שֶׁם הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא כֵּךְ בְּגִלָּל שֶׁהַחֲרִימוּ- הִשְׁמִידוּ אוֹתָם שֵׁם:

פרק טו

הקרבת מנחות ונסכים

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם- ה' צִוָּה אוֹתָם כֹּאֵן מִצְוֹת שִׁיקוּיָמוּ רַק בְּאֶרֶץ כְּדִי לַעֲוֹד אֶת רוּחָם, כִּי לֵאחֲרֵי הַבְּשׂוּרָה מִמֹּשֶׁה וּמוֹת הַמַּעֲפִילִים, הַתִּיַּאֲשׁוּ הָעָם וַאֲמָרוּ שֶׁלְעוֹלָם לֹא יִיכַנְסוּ לְאֶרֶץ כִּי אוֹלִי בְּעוֹד אַרְבַּעִים שָׁנָה שׁוֹב יִחַטְאוּ וְה' יַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְעַל כֵּן עוֹדֵדֵם ה' בְּמִצְוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵם כֵּן יִיכַנְסוּ לְאֶרֶץ:
(ג) וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה- קֶרֶבֶן עַל הָאֵשׁ לְשֵׁם לַיהוָה עֹלָה אוֹ זֶבַח- שְׁלָמִים, לְפָלֵא- לְהַפְרִישׁ בְּפִיךָ מִהַעֲדֵר שֶׁלךְ נָדָר- שֶׁאִדָּם אָמַר שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב לְהַבִּיא קֶרֶבֶן פְּלוּנִי, אוֹ בְּנִדְבָה- שֶׁאִדָּם אָמַר שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב לְהַבִּיא אֶת בְּהֵמָה פְּלוּנִי, אוֹ בְּמַעֲדִיכֶם- שֶׁאִזּוּ אִתָּם חַיִּיבִים לְהַבִּיא עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה מִן הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן- וְלֹא מִהַעוֹף. כֵּךְ שֶׁבְּכָל אִפְשָׁרוֹת שֶׁמִּקְרִיבִים בְּקָר וְצֹאן, בֵּין בְּנִדָר בֵּין בְּנִדְבָה וּבֵין בְּחֻבָּה, בֵּין בְּעוֹלָה וּבֵין בְּשְׁלָמִים אִזּוּ הַדִּין הוּא :
(ד) וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרֶבָּנוֹ לַיהוָה יִבִּיא גַם מִנְחָה שֶׁל סֹלֶת בְּכֻמוֹת שֶׁל עֲשָׂרוֹן- עֲשִׂירִית הַאִיפָה- כֹּ- 2 לִיטֵר, בְּלוֹל- שֶׁמְּעוֹרֶבֶב בְּרִבְעִית הַהֵינ- הֵינ- כֹּ- 4 לִיטֵר, רִבְעִית הַהֵינ- כְּלִיטֵר אֶחָד שְׁמֹן. הַמִּנְחָה כּוֹלָה נִשְׂרֶפֶת עַל הָאֵשׁ יַחַד עִם הַחֲלָבִים/הָאֲבִירִים שֶׁל הַקֶּרֶבֶן:

(ה) וַיִּבִּיא עוֹד, וַיִּנֶּן לְגֹסֶף- לַשְּׁפוֹךְ עַל הַסְּפִלִים שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ, רִבְעִית הַהֵינ תַּעֲשֶׂה עַל- עִם הָעֹלָה אוֹ לְזֶבַח וּמִנְחָה זֶזוּ וְנִסַּךְ זֶה הֵם אִם מִקְרִיבִים לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד- עַד גִּיל שָׁנָה:

(ו) או- אִם לְאֵיל- כִּבֵּשׁ יוֹתֵר מִגִּיל שָׁנָה, תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים- כֹּ- 4 לִיטֵר בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִּׁית הַהֵינ- כְּלִיטֵר וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים:

(ז) וַיִּנֶּן לְגֹסֶף שְׁלִשִּׁית הַהֵינ תִּקְרִיב רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

(ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בֶּקָר עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפָלֵא- לְהַפְרִישׁ נָדָר אוֹ שְׁלָמִים לַיהוָה:

(ט) וְהַקְרִיב עַל בֶּן הַבֶּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלִשָּׁה עֲשָׂרִים- כֹּ- 6 לִיטֵר בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הַהֵינ- כֹּ- 2 לִיטֵר:

(י) וַיִּנֶּן תִּקְרִיב לְגֹסֶף חֲצִי הַהֵינ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

(יא) כִּכָּה יַעֲשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ לִשָּׁה בְּכַבְשִׁים אוֹ בְּעִזִּים- גַּם לַעֲזִיזִים אוֹתוֹ הַדִּין שֶׁעַל גִּיל שָׁנָה הוּא כִּכְבֵּשׁ וּמִגִּיל שָׁנָה הוּא כְּאֵיל:

(יב) כִּמְסַפֵּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִּכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד כִּמְסַפֵּרם- לְכָל קֶרֶבֶן צֹרִיךְ מִנְחָה וְנִסַּךְ בִּנְפִרָד לְפִי הַחֲשׁוֹבֹן שֶׁנִּכְתַּב:

(יג) כָּל הָאֲזִרָח יַעֲשֶׂה כִּכָּה אֶת אֵלָה- שֶׁזֶה חֻבָּה לְהַבִּיא מִנְחָה וְנִסַּךְ לְקֶרֶבֶן לְהַקְרִיב אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

(יד) וְכִי יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר- שִׁיתְגִּייר אוֹ אֲשֶׁר גֵּר כִּבֵּר עֲכָשׁוּ נִמְצָא בְּתוֹכְכֶם וְכֵן לְדֹרֹתֵיכֶם- שֶׁצִּאֲצִאוּ יְבוֹאוּ לְהַקְרִיב, וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה כְּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה- גַם הוּא חַיִּיב בְּמִנְחָה וְנִסַּךְ לְקֶרְבָּנוֹ לְמִירוֹת שֶׁכֹּאֲשֶׁר הִיָּה גוֹי לֹא הִיָּה מִבִּיא מִנְחָה וְנִסַּךְ (אֵךְ קֶרֶבֶן כֵּן יִכּוֹל לְהַבִּיא):

(טו) הִקְהֵל!- פְּנִיָה אֵלֵיהֶם, חֲקֵה אֶחָת לָכֶם וְלָגֵר הָגֵר חֲקֵה עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁכָּכֶם כְּגֵר- כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם חֲשׁוּבִים כֵּךְ הָגֵר חֲשׁוֹב יִהְיֶה לְפָנֵי יְהוָה, וְלֹכֵן :

(טז) תּוֹרָה אֶחָת- כָּל דִּינֵי הַתּוֹרָה, וּמִשְׁפָּט אֶחָד- שִׁישְׁפֹּטוּ בְּבֵית הַדִּין לַעֲנוּשׁ, יִהְיֶה לָכֶם וְלָגֵר הָגֵר אֶתְכֶם:

מִקְרִבֶן	וְנִסַּךְ	וְנִסַּךְ
או עז (הקטנים מגיל שנה)	סולת	ית ההין יין
גדול משנה)	עשרונים סולת בשלישית ההין שמן	זית ההין יין
זה עשרונים סולת בלול בתצי שמן	ההין יין	

תרומת חלה

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:

(יט) וְהָיָה בְּאֹכְלֵכֶם מִלֶּחֶם הָאֶרֶץ תְּרִימוּ תְרֹמָה לַיהוָה:

(כ) ראשית ערסתכם - הראשונה שבעיסות שלכם, חלה אחת תרימו תרומה פתומת גרן - כמו שאתם צריכים להביא תרומה מהחטים שבגורן והיא צריכה להיות ראשונה, פן - ככה תרימו אתה - ראשונה מהבצק שבעיסה:
(כא) מראשית - אך לא צריך להביא את כל החלה הראשונה אלא רק חלק ממנה ערסתים תתנו ליהוה תרומה - והדין הוא שתביאו אותה לכהן, לדרתים:

חטאת הקהל ששגגו בכל התורה

(כב) וכי תשגו - תטעו ולא תעשו את כל המצוות האלה - ועל ידי אותה טעות ייגרם שלא תעשו את כל המצוות אשר דבר יהוה אל משה:

(כג) את כל אשר צוה יהוה אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יהוה - במעמד הר סיני והלאה - מה שהוא ציוה ויצוה מאז אותו מעמד לדרתים - אם יקרה מקרה כזה באחד מכל הדורות. ואכן דבר זה קרה בימי מלכי ישראל הרשעים שהרשיעו את העם והדור הראשון היו אמנם מזידים, אך הדור הבא כבר היו שוגגים, וכן בזמן גלות בבל שכחו מצוות רבות ורבים מישאל עברו בשוגג על הרבה מצוות:

(כד) והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה - אם כל ישראל עברו על כל המצוות, ועשו כל העדה פר פן בקר אחד לעלה לרית נחח ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט - כמו שנכתב בפרשה לעיל שלושה עשרונים סולת עם חצי ההין שמן, ונסך חצי ההין יין, ושעיר עזים אחד לחטת:

(כה) וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה הוא - כי הם לא עברו על כל התורה במזיד אלא שוגגין היו, והם הביאו את קרבנם אשר ליהוה - זה פר העולה, וחסאתם לפני יהוה - זה השעיר על שגגתם:
(כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה - כי כל העם עשה זאת בשגגה:

חטאת יחיד ששגג בכל התורה

(כז) ואם נפש אחת תחטא בשגגה - בכך שהיא לא תעשה את כל המצוות בשוגג, כגון תינוק שנשבה על ידי גויים, והקריבה עז בת שנתה לחטאת - ולא כמו בחטאת על חטא אחד ששם יכול להקריב גם כבשה:

(כח) וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטא בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלח לו:

(כט) האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה:

(ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה - בכוונה ובשביל להכעיס, ולא ירצה לקיים את כל המצוות, מן האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף - מבזה, בכך שאינו רוצה לקיים מצוותיו, ולכן ונקרתה הנפש ההוא מקרב עמה - אף על פי שלא עבר שום עבירה שעונשה כרת, וזה מפני ש:

(לא) כי דבר יהוה - התורה בזה - ביזה אותה, ואת מצותו - המצוות שה' ציוה הפר - ביטל אותם, ולכן הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה:

המקושש

(לב) ויהיו בני ישראל במדבר - פארן, וימצאו איש מקושש - אוסף עצים ביום השבת:

(לג) ויקריבו אותו המצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה - זקני העדה, כדי שישפטוהו:

(לד) ויניחו אותו במשמר - בבית הסוהר, כי לא פרש - על ידי ה' מה יעשה לו - באיזו מיתה להורגו:

(לה) ויאמר יהוה אל משה מות יומת האיש איך? רגום אותו באבנים כל העדה - כל העם מחוץ למחנה:

(לו) ויצאו אותו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אותו באבנים וימת פאשר צוה יהוה את משה:

פרשת ציצית

(לז) ויאמר יהוה אל משה לאמר:

(לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת - חוטים היוצאים מהבגד (כל חוטים וכדומה היוצאים מחפץ כלשהו קרויים ציצת - וכן מופיע בנביא: "ציצית ראשי") על כנפי - הקצוות המרובעים של בגדיהם וזאת יעשו לדרתם, ונתנו על - עם ציצת שעל הכנף פתיל תכלת - בצבע כחול:

(לט) והיה לכם - החוטים ופתיל התכלת ביחד, לציצת - לדבר המציץ מבגדיכם, ואז וראיתם אותו ובכך וזכרתם את כל מצות יהוה ובכך ועשיתם אתם וזה יגרום לכם ש לא תתורו - תחפשו ללכת אתרי התאוות של לבבכם ואתרי המראות שאתם חומדים עם עיניכם אשר אתם זנים - סרים מאחרי ה' ללכת אתריהם:

(מ) וראית הציצית היא למען - בשביל ש תזכרו ועשיתם את כל מצותי והמטרה הסופית היא והייתם קדשים לאלהיכם דהיינו: אדם קדוש הוא אדם המקיים את כל המצוות:

(מא) אני יהוה אלהיכם שצוית אתכם על מצוה זו אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים בשביל להיות לכם לאלהים - ושתקיימו מצוותי, אני יהוה אלהיכם - המצווה ושאתן שכר ועונש על מצוה זו:

טענות קרח ועדתו כנגד משה והצעת משה

- (א) וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְחָק בֶּן קֵהֶת בֶּן לֵוִי- לַקַּח אֲנָשִׁים שִׁיחִיו וַיַּחֲזִיקוּ בַּמַּחְלֻקָּה, וַדָּתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת וְאֵלּוּ הָיוּ מִזְרְעוֹ שֶׁל בְּנֵי רְאוּבֵן- גַּם הֵם הָיוּ אִתּוֹ וּלְקַחְו אִתּוֹ אֲנָשִׁים:
- (ב) וַיִּקְרְאוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם, שָׁכַל אֱלֹהֵי הָאֲנָשִׁים הָיוּ נִשְׂיָאֵי עֵדָה- אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים בַּעֲדָה, קֶרַח מוֹעֵד- אֲנָשִׁים שְׂכָאֲשֶׁר מֹשֶׁה הָיָה צָרִיךְ בְּזִמְנָן מִסּוּיִים לְכַנֵּס אֶת הַמִּנְהִיגִים, אִזּוֹ הֵם הָיוּ הַמְּכַנְסִים, אֲנָשִׁים שְׂמ- אֲנָשִׁים מְפֹרָסִים בַּעַם. מִסְתַּבֵּר לִדְמֵר שְׂרׁוּב כֹּכַל 250 הָאֲנָשִׁים הָיוּ גַם בְּכוֹרוֹת מִשְׁבָּטִים רַבִּים שֶׁרָצוּ לַעֲבֹד גַּם כֵּן בַּמִּשְׁכָּן:
- (ג) וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶ׈ה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם- דֵּי לָכֶם מִהֶהֱתַנְהִיגוֹת שְׁלָכֶם, פִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכָם יִדְּדוּ- שֶׁהָ הַתְּגָלָה לְכוֹלָם בְּסִנִּי, וְהוּא שׁוֹרָה בַּמִּשְׁכָּן שֶׁשִּׁיךְ לְכוֹלָם, וּמִדּוֹעַ תִּתְּנָשְׂאוּ עַל קֶהֶל יִדְּדוּ- וְלִמָּה אַתֶּם מִתְּגַאִים עֲלֵינוּ? בַּהֲמִשְׁךְ נִרְאָה שִׁישׁ לָהֶם שְׁתֵּי טַעֲנוֹת: א. מִדּוֹעַ מִינִית רַק אֶת אַחִיךָ (אַהֲרֹן) וּזְרַעוֹ לִהְיוֹת כֹּהֲנִים וְלֹא אֶת הַבְּכוֹרוֹת? (וְנִרְאָה שֶׁזֶה בַּעֲיָקָר מֵהַ שְׁקִרָה מַעֲוִינִין לְטַעוֹל עֲלָיו אֲלֹא שְׂכָדִי שִׁיִּצְטָרְפוּ אֵלָיו עוֹד אֲנָשִׁים לַמַּחְלֻקָּה טַעַן גַּם אֶת הַטַּעֲנָה הַשְּׁנִיָּה). ב. מִדּוֹעַ לְקַחְתֶּם אֶת שְׁבֹט לֵוִי לְשִׁבְט הַנִּבְחָר וְלֹא אֶת הַבְּכוֹרוֹת?
- (ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה- אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם, וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו- מֹשֶׁה פָּשׁוּט אִינוֹ יוֹדַע מֵהַ לִּדְמֵר, הָרִי הוּא הַעֲנִיו "מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה", וְכַעַת טוֹעֲנִים עֲלָיו שֶׁהוּא מִתְּגַאֵה? וְהָ אָמַר לוֹ בְּנִפְלִיָּה זֶה שִׁיעֲנָה לְקַרַח מֵהַ שְׂכָתוֹב בַּפְּסוּקִים הַבָּאִים:
- (ה) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל קֶרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בְּקֶר- מַחֵר בְּבוֹקֵר, וַיִּדַּע וַיִּדְּעַ עַל יִדְּדוֹ אֶת אֲשֶׁר לוֹ- ה' יוֹדִיעַ מִי הַשְּׁבֹט שֶׁהוּא שְׁלוֹ- שֶׁהוּא בַּחֵר בּוֹ, וְזֶה אָמַר מֹשֶׁה כִּנְגַד הַטַּעֲנָה עַל הַלְוִיָּהּ, וְאֶת הַקְּדוּשָׁה וְהַקְּרִיב אֵלָיו- וְהוּא גַּם יִרְאֶה מִי הַקְּדוּשָׁה לַעֲבֹדָה, וְזֶה אָמַר כִּנְגַד הַטַּעֲנָה עַל הַכֹּהֲנִיָּה, וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחָר בּוֹ- מַחֵר, יִקְרִיב אֵלָיו- לְדוֹרוֹת וְלֹא תוֹכֹלוּ לַעֲרַעֵר עַל כֵּךְ יוֹתֵר:
- (ו) זֹאת עָשׂוּ כַּדִּי לְבַרֵּר אֶת הָעֲנִין קָחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת קֶרַח וְכָל עֲדָתוֹ:
- (ז) וַתָּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֵת לְפָנֵי יִדְּדוֹ מִחֵר וְהָיָה הָאֵשׁ אֲשֶׁר יִבְחָר יִדְּדוֹ- בְּמוֹפֶת, הוּא הַקְּדוּשָׁה, רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי- דֵּי לָכֶם בְּנֵי לֵוִי לִהְיוֹנָן וּלְטַעוֹן, וְדִיבּוֹר זֶה מוֹפֶנָּה בַּעֲיָקָר לְקַרַח מִשְׁבֹּט לֵוִי שֶׁמִּנְהִיג אֶת הַמַּחְלֻקָּה- לַהֲפָסִיק מִמֶּנָּה. בְּשִׁלֵּב זֶה קֶרַח וְעִדְתּוֹ עֲדִיין לֹא הִסְכִּימוּ לְנִסְיוֹן זֶה שֶׁל הַמַּחְתּוֹת כִּי חֲשָׁבוּ שְׂאוּלִי בְּאֵמֶת לֹא תִרְדַּע עַל מַחְתּוֹתֵיהֶם אֵשׁ, אוֹלָם בַּהֲמִשְׁךְ יִשְׁתַּנוּ הַדְּבָרִים. בְּשִׁלֵּב זֶה הַעֲדָה שֶׁל קֶרַח מִתְּפֹזֶרֶת וּמֹשֶׁה נִשְׂאָר כַּדִּי לְנִסּוֹת לַשְׁכַּנֵּעַ אֶת קֶרַח לַהֲפָסִיק מִמַּחְלֻקָּתוֹ:
- (ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֶרַח שְׁמַעוּ נָא- לִשְׁוֹן כְּבוֹד לְקַרַח וְעַל כֵּן הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וּמִלֵּבֵד זֹאת שֶׁהוּא נִצִּיגֵם, בְּנֵי לֵוִי- כֹאֵן מֹשֶׁה מִנְסָה לַשְׁכַּנֵּעַ אֶת קֶרַח לַהֲפָסִיק מִמַּחְלֻקָּתוֹ:
- (ט) הַמַּעַט מִכֶּם- הָאֵם זֶה דְּבַר מוֹעֵט וְקִטְן בְּשִׁבִּילָכֶם, פִּי הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מִעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו- שֶׁה' בַּחֵר אֶתְכֶם וְקִרַּב אֶת שְׁבֹט לֵוִי אֵלָיו, שֶׁתִּפְקִידְכֶם הוּא לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכָּן יִדְּדוֹ- פִּירוֹק וּבְנִיָּה וְכו', וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם?:
- (י) וַיִּקְרַב אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֶחָד בְּנֵי לֵוִי אֹתָהּ- לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן, וְאַתֶּם לֹא מִסְתַּפְּקִים בְּזֶה אֲלֹא וּבְקִשְׁתֶּם גַּם כֶּהֱנָה- אַתֶּם גַּם רֹצִים עֲבֹדָה שֶׁל כֹּהֲנִים:
- (יא) לָכֵן- מִכּוֹיִן שֶׁאַתֶּם מִבְּקָשִׁים לִהְיוֹת כֹּהֲנִים כִּמוֹ אַהֲרֹן, אֹתָהּ וְכָל עֲדָתָהּ הַנִּעֲדִים עַל יִדְּדוֹ- אַתֶּם וְעִדְתְּךְ שֶׁמִּתְאַסְּפִים אִינְכֶם מוֹרְדִים אֲלֹא בְּה' שְׁצִיָּה זֹאת, וְאַהֲרֹן מֵהַ הוּא פִּי תִלְוִנוּ עָלָיו- וְאַהֲרֹן מֵהַ עֲשֵׂה, הָאֵם מִינָה עֲצֻמוֹ שֶׁאַתֶּם מִתְּלוֹנְנִים עֲלָיו? קֶרַח לֹא הִשְׁתַּכַּנֵּעַ לִסִּיִּים אֶת הַמַּחְלֻקָּה וְלָכֵן מֹשֶׁה פּוֹנֶה לְמִנְהִיגִים הַנוֹסְפִים וְלָכֵן:
- (יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרָּא לְדָתָן וְלִאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב (לְגַבִּי אוֹן בֶּן פִּלֵּת אֲמִרְנוֹ שֶׁבְּמִדְרַשׁ כְּתוּב שֶׁאֲשִׁתּוֹ הִצִּילָה אוֹתוֹ בַּחֲמַתָּה מִמַּחְלֻקָּתָה זֶה וְלָכֵן מִשְׁלַב זֶה אֲנוֹ לֹא פּוֹגִשִׁים אוֹתוֹ בַּפְּרָשָׁה) וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלָה- כִּי אִינוֹנוּ רֹצִים כֹּלֵל לְשִׁמוֹעַ אֶת טַעֲנוֹתֶיךָ:
- (יג) הַמַּעַט- הָאֵם זֶה דְּבַר מוֹעֵט וְקִטְן (לֹא מִסְפִּיק לָךְ ש) פִּי הַעֲלִיתָנוּ מֵאַרְצָךְ זָכַת חֶלֶב וְדָבָשׁ- מִמִּצְרַיִם שֶׁהִיא אֶרֶץ טוֹבָה, בְּשִׁבִּיל לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר- שֶׁהִרִי אֲמַרְתָּ שֶׁלֹּא נִכְנַס לְאַרְצָךְ, פִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַּם הַשְׁתַּרְרַר- שֶׁאַתָּה אֲפִילוֹ רֹצֵה לְהַשְׁתַּלֵּט עֲלֵינוּ וּלְעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹנֶךָ?!
- (יד) אַף לֹא אֶל אֶרֶץ זָכַת חֶלֶב וְדָבָשׁ הִבִּיאָתָנוּ וַתִּתֵּן לָנוּ נַחֲלֹת עֵדָה וְכָרֶם- וְגַם לֹא הִבֵּאתָ אוֹתָנוּ לְאַרְץ טוֹבָה כִּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּ לָנוּ, וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלוֹת טוֹבוֹת, הַעֲיָנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֵר? מֵהַ אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהַעַם עִיּוֹר? אַתָּה לֹא תִצְלִיחַ "לְנִקֵּר" לָהֶם יוֹתֵר אֶת הַעֲיָנִים! לֹא נַעֲלָה! כַּדִּי לְשִׁמוֹעַ טַעֲנוֹתֶיךָ:
- (טו) וַיַּחֲרֵר לְמֹשֶׁה מֵאֶד- כַּעַס מְאֹד עַל דְּבָרֵיהֶם שֶׁהִרִי הֵם בַּעֲצֵם מוֹרְדִים בְּמִנְהִיגוֹתָם וְזֶה מִקַּעֲקַע אֶת כָּל נְבוֹאָת מֹשֶׁה וּמִמִּילָא אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וַיֹּאמֶר אֶל יִדְּדוֹ- הַתְּפַלֵּל שֶׁ אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתְכֶם- אֶל תְּפִילָתְכֶם שֶׁתְּפַלְלוּ אֵלַיְכֶם (אִם יִתְּפַלְלוּ) (וְאִין הַכוּוֹנָה לְקִטְרוֹת כִּי דָתָן וְאַבְיָרָם לֹא הָיוּ מִמְּקִטְרֵי הַקִּטְרוֹת), שֶׁהִרִי לֹא תִמּוֹר אֹתָהּ מִהֶם נִשְׂאָתִי- לֹא לְקַחְתִּי אֲפִילוֹ חֲמוֹר אֶחָד מִמִּישֵׁהוּ מִהֶם כִּמְנַהֵג הַמִּנְהִיגִים שְׁלוֹקָחִים חֶלֶק מִרְכּוּשׁ הָעַם, וְלֹא תִרְעַעֲתִי אֶת אֹתָהּ מִהֶם- וְלֹא עֲשִׂיתִי רָעָה לְאַף אֶחָד מֵהֶם, וּמִמִּילָא הַהִתְנַהֲגוֹת הַגְּרוּעָה שֶׁל דָּתָן וְאַבְיָרָם, וְשֶׁאֵר עִדְתָּ קֶרַח, אִין לֵה כָל הַצַּדִּיקָה. עֵקֶב תִּשְׁוֹבְתֶם הַחֲצוּפָה רֹצֵה מֹשֶׁה שִׁיעֲנָשׁוּ בַּעֲוֹנֵשׁ חֲמוֹר יוֹתֵר מִעִדְתָּ קֶרַח וְלֹא יִיעֲנָשׁוּ בַּקִּטְרוֹת, וְאַתָּה עוֹנֵשׁ זֶה נִרְאָה בַּהֲמִשְׁךְ, אִךְ עֲכָשִׁיו מֹשֶׁה מִזְמִין שׁוֹב אֶת קֶרַח וְעִדְתּוֹ לְנִסְיוֹן הַקִּטְרוֹת:

(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח אֶתָּה וְכָל עֲדֹתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְדֹדְךָ אֶתָּה וְהֵם- אֵךְ לֹלֵא דָתָן וְאַבִּירָם שְׂכַלְלֵם לֹא שׁוֹמְעִים אֶת הַהִזְמָנָה הַזֹּאת, וְאַהֲרֹן- כֹּאֵן הוּא מוֹסִיף שְׂגָם אֶהְרֹן יִהְיֶה, דָּבָר שְׂלֹא נֹאמַר בְּהִזְמָנָה הַקּוֹדֶמֶת לְנִסְיוֹן בְּקִטּוֹרֶת, מִקֶּחֶר:
 (יז) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וּנְתַתָּם עָלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְדֹדְךָ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתַיִם מִחֶמְתּוֹ וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶמְתּוֹ- וְכֹאֵן קָרַח מִסְכִּים לְנִסְיוֹן מִפְּנֵי שְׂגָם אֶהְרֹן יִהְיֶה נֹכַח, וְכֵךְ אָמְרוּ לְעִצְמָם: אִם תֵּרָד אִשׁ לֹאֲהָרֹן עַל מִחֶמְתּוֹ תֵּרָד גַּם לָנוּ וְאִם לֹא תֵּרָד כָּלֵל אִזּוֹ נֹכַח לֹמַר שְׂגָם בּוֹ ה' לֹא בָחַר לִהְיוֹת כֹּהֵן, וְאִכֵּן לְמַחֲרָת:
 (יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וַיִּתְּנוּ עָלֵיהֶם אֵשׁ וַיְשִׁימוּ עָלֵיהֶם קִטְרֹת וַיַּעֲמִדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
 (יט) וַיִּקְהַל עָלֵיהֶם קָרַח אֶת כָּל הָעֵדָה- בְּיוֹם הַקּוֹדֶם לְאַחֵר הַזֹּמַנֹּת מֹשֶׁה דָּבָר קָרַח עִם יִשְׂרָאֵל וְנִסָּה לְשַׁכְנַע אוֹתָם בְּטַעֲנוֹתָיו נֶגֶד מֹשֶׁה, וּרְבִיּוֹם מֵהָעֵדָה הִחֲלוּ לְהַסְתַּפֵּק הָאֵם אִכֵּן קָרַח צוּדֵק וְהִגִּיעוּ לִרְאוּת אֶת נִסְיוֹן הַקִּטּוֹרֶת, אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וַיֵּרָא כְבוֹד יְדֹדְךָ אֶל כָּל הָעֵדָה- ה' יֵרֵד בַּעֲנַן לְאוֹהֶל מוֹעֵד, וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הִבִּינוּ שֶׁה' רוֹצֵה לְדַבֵּר אִתָּם וְנִכְנָסוּ לְאוֹהֶל מוֹעֵד: פ

ה' רוֹצֵה לְכַלּוֹת אֶת הָעָם, וְתַפִּילֵת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 (כ) וַיִּדְבֹּר יְדֹדְךָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהְרֹן לֵאמֹר:
 (כא) הִבְדְּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת- כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁבָאוּ לִרְאוּת אֶת הַנִּסְיוֹן מִתּוֹךְ פִּקְפּוֹק בְּמִינוֹי מֹשֶׁה אֶת אֶהְרֹן לְכַהֲנָה וְאַכְלָה אֹתָם כְּרָגָע- אֶהְרוֹג אוֹתָם עֵקֶב סִפְק זֶה שְׁמִטִּילִים בְּמֹשֶׁה:
 (כב) וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם- לְהִתְפַּלֵּל, וַיֹּאמְרוּ אֶל אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל בָּשָׂר- אֶתָּה הָאֱלֹהִים שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל כָּל הָאֲנָשִׁים וְאַתָּה יוֹדֵעַ מַחֲשַׁבוֹת כּוֹלָם, וְלִכֵּן הָאִישׁ אֶתָּה יִחְטֹא- קָרַח, וְהוּא פִּיתָה אֶת כָּל עֵדָה לְבֹא לִרְאוּת אֶת הַנִּסְיוֹן, וְעַל כָּל הָעֵדָה- שְׁפוֹתוֹ עַל יַדֵּי קָרַח תִּקְצֹף- תִּכְעַס מֵאוֹד?! ה' מִקְבֵּל אֶת תַּפִּילָתָם וְאִכֵּן לֹא הוֹרֵג כָּלֵל אֶת הָעֵדָה, אֵךְ הוּא מִנְבֵּא אֶת מֹשֶׁה דָּבָר אַחֵר: פ

עֲנִשָּׁם שֶׁל קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם, וְעֵדֶת קָרַח
 (כג) וַיִּדְבֹּר יְדֹדְךָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (כד) דְּבַר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר הַעֲלוּ- תִּסְתַּלְקוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁפָּן- לֹאֲהֵלִים שֶׁל קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם:
 (כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה- מֵאוֹהֶל מוֹעֵד, כְּדֵי לִלְכַּת לְהַזְהִיר אֶת הָעֵדָה עַל כֵּךְ וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתָן וְאַבִּירָם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 (כו) וַיִּדְבֹּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא- הִתְרַחֲקוּ בִּבְקִשָּׁה כַּעַת, מֵעַל אֲהֵלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֵל תִּגְעוּ בְּכָל אִשָּׁר לָהֶם- אֵל תִּנְסוּ לְהַצִּיל שׁוֹם דָּבָר מִרְכּוּשָׁם, כֵּן תִּסָּפּוּ בְּכָל חַטֹּאתֵם- שֶׁמָּא תִּהְיֶה רְגִלְכֶם בְּגִלְלָם:
 (כז) הָעֵדָה שׁוֹמַעַת לוֹ, וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁפָּן קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסָּבִיב, וַדָּתָן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ נֹצְבִים פֶּתַח אֹהֶל־יָהוָה- בְּגֹאוּה וְחִצִּיפוֹת נֶגֶד מֹשֶׁה, וַיִּנְשִׁיחֵם וַיִּבְנִיחֵם- הַגְּדוֹלִים וְטָפָם- הַיְלִידִים הַקְּטָנִים:
 (כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת- בְּמָה שִׁיקְרָה עֲכָשְׁיוֹ תִּדְעוּן כִּי יְדֹדְךָ שָׁלַחֲנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה- לְמַנּוֹת אֶת אֲחֵי וּזְרַעוֹ לְכַהֲנָה, וְאֵת שִׁבְט לֹוי לְעַבְדוּתָהּ, כִּי לֹא מִלִּבִּי- עֲשִׂיתִי זֹאת:
 (כט) אִם כָּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה- יָמוּתוּ בְּמִיתָה רְגִילָה, וּפְקַדְתָּ כָּל הָאָדָם יִפְקַד עָלֵיהֶם- הַמִּיתָה שֶׁה' נוֹתֵן לְכָל אָדָם רְגִיל תִּהְיֶה לָהֶם, אִזּוֹ לֹא יְדֹדְךָ שָׁלַחֲנִי (!):
 (ל) וְאִם בְּרִיָּאָה יִבְרָא יְדֹדְךָ- ה' יַעֲשֶׂה מִשְׁהוֹ חֲדָשׁ שְׁעוֹד לֹא קָרָה מֵעוֹלָם, וּפִצְתָּהּ- וּפִתַּח הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֵת כָּל אִשָּׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה- לְקַבֵּר, אִזּוֹ יִידְעֻתָם כִּי נִצְאוּ- הַכַּעֲסוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת יְדֹדְךָ- בְּכֵךְ שִׁכְפְּרוּ בְּשִׁלְיחוֹתֵי שְׁהִיא עַל פִּי צוֹ ה':

(לא) וַיְהִי כְּכַלּוֹתוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּתְבַקֵּעַ הָאֲדָמָה אִשָּׁר תַּחְתֵּיהֶם:
 (לב) וּתִפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וּתִבְלַע אֹתָם- דָּתָן וְאַבִּירָם וְאֵת בְּתֵיהֶם- מִשְׁפַּחוֹתֵיהֶם וְאֶהְלֵיהֶם, וְאֵת כָּל הָאָדָם אִשָּׁר לְקָרַח- עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, וְאֵת כָּל הַרְכּוּשׁ (כֹּאֵן לֹא כָּתוּב שֶׁקָּרַח נִבְלַע בְּאֲדָמָה, אֵךְ בְּפִרְשַׁת פִּנְחָס זֶה כֵּן כְּתוּב! וְצָרִיךְ לֹמַר שֶׁכֹּאֲשֶׁר הֵלֵךְ מֹשֶׁה מֵאֵהֶל מוֹעֵד כְּדֵי לְהַזְהִיר אֶת הָעֵדָה שִׁיתְרַחֲקוּ מֵאֲהֵלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה הֵלֵךְ אִיתּוֹ גַּם קָרַח לְאוֹהֶלוֹ וְנִבְלַע גַּם הוּא): (יֵשׁ לְצִיֵּן שְׂרָאב"ע כּוֹתֵב שֶׁקָּרַח אִכֵּן לֹא נִבְלַע, אֲלֹא נִשְׂרַף יַחַד עִם 250 אִישׁ מִקִּטְרֵי הַקִּטּוֹרֶת).
 (לג) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אִשָּׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתַכְסָּס עָלֵיהֶם הָאָרֶץ- וְזֶה הַחִידוּשׁ שֶׁה' עָשָׂה כֹּאֵן לְעוֹמֶת רַעֲיֶדֶת אֲדָמָה רְגִילָה שְׁבָה אֵין הָאֲדָמָה בּוֹלַעַת וּמַכְסָּה אֶת הַנוֹפְלִים בָּהּ אֲלֹא רַק נִפְתַּחְתָּ, וַיֹּאבְדּוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֱל- שֶׁהֵם הָיוּ חֵלֶק מֵהַקֶּהֱל שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם וְרַק הֵם אֲבָדוּ מִתּוֹכָם:

(לד) וְכָל יִשְׂרָאֵל אִשָּׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם נָסוּ- בְּרַחוּ לְקָלָם- מִפְּנֵי קוֹלוֹת צַעֲקָתָם שֶׁל הַנִּבְלָעִים בְּאֲדָמָה, כִּי אָמְרוּ כֵּן תִּבְלַעֲנִי הָאָרֶץ:

(לה) וּבֹאוֹתוֹ הַזֶּמֶן בְּאוֹהֶל מוֹעֵד- וְאִשׁ יֵצְאָה מֵאֵת יְדֹדְךָ וְתֹאכַל- שְׂרָפָה אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֹתַיִם אִישׁ מִקִּרְיַי הַקִּטְרֹת- וְכֹאֵן בַּעֲצָם הוֹכַח שֶׁמֹּשֶׁה לֹא מִיָּנָה אֶת אֶהְרֹן מִדַּעְתּוֹ, וְאֲנָשִׁים אֲלוֹ שְׂרָצוּ לִהְיוֹת כֹּהֲנִים לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְכֵךְ וְלִכֵּן שְׂרָפוּ: פ

עֲשִׂיתִי הַמַּחֲתוֹת צִפּוּי לְמִזְבֵּחַ

(א) וַיִּדְבֹּר יְדֹדְךָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) אָמַר אֶל אֶלְעָזָר בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וַיֵּרָם אֶת הַמַּחֲתוֹת מִבֵּין הַשְּׂרָפָה- שֶׁנִּשְׂרָפוּ 250 הָאֲנָשִׁים, וְאֵת הָאֵשׁ- שֶׁעַל הַמַּחֲתוֹת, וְזֶה הַלָּאָה- פֶּזֶר הָלֹאָה מִמֶּךָ, כִּי קִדְּשׁוּ- הַמַּחֲתוֹת, כְּדִלְהֵלֵן:

(ג) את מחתות של 250 האנשים החטאים האלה בנפשם- שחטאו בנפשם, ועשו אתם רקעי פחים- ירדדו את המחנות לפחים ישרים, ויעשו מהם צפוי למזבח, מפני ש פי הקריבם לפני ידוד- הקריבו איתם קטורת לה' ולכן ויקדשו- הן קדושות וצריך לעשות איתן דבר קדוש, וחזן מזה הן ויהיו לאות לבני ישראל- כדלהלן:

(ד) ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום- האומנים ועשו אותם צפוי למזבח:
(ה) וציפוי זה למזבח הוא לזכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ידוד כדי שולא יהיה קקרת וכעדתו- שיענש כאשר נענשו 250 השרופים, ואת כל זה עשה אלעזר כאשר דבר ידוד ביד משה לו- אליו, לאלעזר:

תלונת ישראל על משה ואהרן והמגיפה מה'

(ו) וילנו- התלוננו, כל עדת בני ישראל ממחרת- שריפתם של 250 האנשים, על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ידוד- בגללכם הם נשרפו, שאמרתם להם להקטיר קטורת, והיה אסור להם. ואמנם בזה הוכח שה' בחר רק באהרן וזרעו להיות כהנים אך מדוע לא נתתם להם לעשות תפקיד של לויים ואז לא היו מתים, ואולי ה' רוצה שהבכורות ימלאו תפקיד לוי ולא כהונה!?:

(ז) ויהי בהקלה העדה על משה ועל אהרן ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן וירא כבוד ידוד- בתוך הענן, והבינו משה ואהרן שה' רוצה לדבר איתם, ולכן:-
(ח) ויבא משה ואהרן אל פני אהל מועד: פ

(ט) וידבר ידוד אל משה לאמר- ניבא רק את משה:

(י) הרמו- צאו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע – ואהרוג אותם ברגע אחד, מפני שהם עדיין מתלוננים עליכם ומורדים בכם, ויפלו על פניהם- כדי להתפלל לה' שלא יעשה זאת:

(יא) ויאמר משה- ה' ניבא אותו שהמגיפה כבר התחילה ולכן אמר אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח – הנחושת (העולה), ושים קטרת – הכפרה למגיפה היתה דוקא בקטורת כדי להוכיח לעם שלא הקטורת הורגת אלא אם כן מישוהו שאסור לו להקטיר אותה מקטיר בכל זאת- אז היא הורגת, אולם כאשר מקריבים אותה ברצון ה' אז היא מכפרת, והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם פי-כבר יצא הקצף – כעס גדול מה' על העדה, מלפני ידוד החל הנגף- והתחילה מגיפה גדולה בעם:

(יב) ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל – התחיל הנגף בעם ויתן את הקטרת- על המחנות עם האש, ובכך וכפר על העם:

(יג) ויעמד בין המתים ובין החיים – ועל ידי כך ותעצר המגפה:

(יד) ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבוע מאות מלבד – חוץ מהמתים על דבר קרח- 250 האנשים, ועוד דתן ואבירם וקרח ומשפחותיהם:

(טו) וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה- ללמד שהמגפה לא המשיכה לאחר שאהרן הלך, וכן זוהי הפתיחה לפרשיה הבאה שכאשר שב אהרן והמגיפה נעצרה אז- פ

מופת על בחירת שבט לוי

(טז) וידבר ידוד אל משה לאמר- מכיוון שהטענה של העם שהתלוננו עוד לא הופרכה, שהם אמרו: אם היו הבכורות מקבלים תפקידים של לויים (ולא להקטיר קטורת שזהו תפקיד של כהנים) לא היו מתים, ואולי משה מינה מדעתו את שבט לוי לשבט הנבחר, וכאן רצה ה' להראות שהוא בחר בשבט לוי:

(יז) דבר אל בני ישראל וקח מאתם משה – מקל משה לבית אב – לכל שבט מאת כל נשיאיהם לבית אבותם – לכל שבטיהם שנים עשר מטות – במקרה זה לא נחלק שבט יוסף לשנים- אפרים ומנשה, מפני ששבט לוי היה חלק משנים עשר השבטים ולכן יוסף נחשב כשבט אחד כדי שלא יהיו שלושה עשר שבטים, איש את שמו- את שם הנשיא של השבט תכתב על מטהו:

(יח) ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי משה אחד לראש בית אבותם- למרות שמטה לוי מחולק לשני בתי אב- כהנים ולויים, בכל זאת זה שבט נבחר אחד ולכן אהרן הכהן יכול להיות נציג של שבט לוי:

(יט) והנחתם באהל מועד לפני העדות – ארון הברית אשר אועד לכם שמה- שבין שני הכרובים שעל גביו אני מדבר עליכם:

(כ) והנה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח – יוציא פרחים ועל ידי מופת זה והשפתי מעלי- אני אניח (אשתיק) מעלי את תלונות בני ישראל אשר הם מלינם עליכם- ששבט לוי לא נבחר על ידי משה אלא על ידי:

(כא) וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבותם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם:

(כב) וינח משה את המטות לפני ידוד באהל העדות:

(כג) וַיְהִי מִמִּתְחַרֵּת וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱלֵה הָעֵדוּת וְהִנֵּה פֶרֶחַ מִטָּה אֶהְרֹן – שהוא הנציג לבית לוי וַיֵּצֵא פֶרֶחַ וַיֵּצֵץ צִיץ – הוציא גם ציצים שהם תחילת הפרי, וַיִּגְמַל שְׂקָדִים- וגם גידל שקדים (מלשון "ויגדל הילד ויגמל"), וכל זה בלילה אחד (וכן אמרנו פירוש נוסף שהמטה הפריח פרח, ולאחר שמשה הוציא אותם- אז ראו בני"י שהמטה הוציא ציץ ושקדים):
(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמִּטָּה מִלִּפְנֵי יְדֹן אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ – את המופת הגדול הזה וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ: ס

שימת המטה לפני העדות למשמרת

(כה) וַיֹּאמֶר יְדֹן אֶל מֹשֶׁה הֲשֵׁב אֶת מִטָּה אֶהְרֹן- שפרח, לִפְנֵי הָעֵדוּת- ארון העדות, לְמִשְׁמֶרֶת- לדורות, לְאוֹת לְבְנֵי מְרִי- לסימן לדורות הבאים שאם ירצו למרוד על הכהונה והלויה, והמטה יהיה להם לאות שה' בחר בשבט לוי, ועל ידי אות זה- ויתכל- תפסיק תלונתם מַעֲלִי- ואז- וְלֹא יָמָתוּ:
(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹן אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ס

ישראל מתנים צרתם

(כז) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן- הנה, גִּזְעֵנוּ- 250 השרופים נשרפו בגלל שהקטירו קטורת, אֲבָדְנוּ- קרח דתן ואבירם ומשפחותיהם אבדו מתוך הקהל בגלל שזולזלו במנהיגותך ובכהונה, כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ- ולאחר שראינו את הדין הקשה שה' עושה במי שמחלל את המשכן אנו מפחדים שעכשיו כולנו נמות וזה מפני ש:
(כח) כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב- מתקרב יותר מדי, או למקום שאסור להכנס, או בטומאה, אֶל מִשְׁכַּן יְדֹן- ימות אותו איש, הָאֵם תִּמְנֶנּוּ לְגֹעַ- האם סיימנו כבר למות? כאן ישראל לא מתלוננים על משה אלא מתנים צערם מפחדם מפני חילול המשכן והתוצאות שלו:

פרק יח

תפקידי הכהנים והלויים

(א) וַיֹּאמֶר יְדֹן אֶל אֶהְרֹן- זו כעין תשובה לישראל, שהכהנים והלויים ישמרו על המשכן ולא יתנו למי שאינו צריך להכנס ולגעת לעשות זאת, אֲתָה וּבְנֵיךָ וּבִית אֲבִיךָ- משפחת קהת אֲתָה, תִּשְׂאוּ- באחריותכם יהיה אֶת כָּל עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ- הכלים הקדושים, וְאֲתָה וּבְנֵיךָ אֲתָה- הכהנים בלבד, תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹן כְּהֻנַּתְכֶם- תהיו אחראיים על כל עון שיקרה בענין הכהונה:
(ב) וְגַם אֶת אֲחִיךָ מִטָּה לְוִי שִׁבְט אֲבִיךָ- משפחות גרשון ומררי הַקָּרֵב אֲתָה וְלֵוִי עָלֶיךָ- שיהיו איתך, וַיִּשְׁרְתוּךָ- ויעזרו לכם במלאכת שמירת המשכן, אבל, וְאֲתָה וּבְנֵיךָ אֲתָה לִפְנֵי אֱהֱלֵה הָעֵדוּת- האחריות על האהל עצמו היא של הכהנים:
(ג) וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתךָ- יעזרו לך במלאכה, וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֱהֶל- ואף בשמירת האוהל, אֲךָ- אבל, אֶל כָּלִי הַקֹּדֶשׁ- שנמצאים בתוך האוהל, וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ- הנחושת, לעבוד עליו, לֹא יִקְרְבוּ- כדי ש' וְלֹא יָמָתוּ גַם הֵם- בעוונם, וְגַם אֲתָם- שלא שמרתם כראוי:
(ד) וְלֵוִי עָלֶיךָ- יהיו איתך, וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֱהֱלֵה מוֹעֵד לְכָל הַסֻּגִּים של עֲבֹדַת הָאֱהֶל, והכל זה בשביל ש' וְזָר- איש שאינו צריך לעבוד ולקרב לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם:
(ה) וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ- האוהל עצמו, וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ- עבודת המזבח, ועל ידי זה וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף- כעס מה' עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- בעוון חילול המקדש:
(ו) וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֶם מִתְּנָה נְתָנִים לִידֹן- לשם ה', בשביל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת אֱהֱלֵה מוֹעֵד:
(ז) וְאֲתָה וּבְנֵיךָ אֲתָה- רק אתם, הכהנים, תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם- עבודת הכהונה, לְכָל דָּבָר שֶׁקְשׁוֹר לַ הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לְפָרֶכֶת- ולמה שנעשה בתוך האוהל, ("הפרכת" כאן הכוונה למסך פתח האוהל) וְעֲבַדְתֶּם, עֲבֹדַת מִתְּנָה- ולא עבודות כמו של עבדים אלא זה מתנה ושבח גדול שאתם זוכים לעבוד אותי, אֲתָן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם, וְהָזָר הַקָּרֵב יוֹמָת- מי שאינו כהן ויעבוד עבודות כהונה- יומת בידי שמים: ס

מתנות כהונה

(ח) וַיִּדְבֹּר יְדֹן אֶל אֶהְרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי- את התרומות שאתה צריך לשמור שלא ייטמאו, לְכָל הַסֻּגִּים של קֹדֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתַתִּים לְמִשְׁחָה- וזה לך לחשיבות ולגדולה וּלְבִנְיָה לְחֶק עוֹלָם:
(ט) זֶה יִהְיֶה לָךְ מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשִׁים מִן הָאֵשׁ- אחרי שקרבו החלבים על האש, כָּל קֶרְבָּנָם- כל סוגי הקרבנות, שהם: לְכָל מִנְחָתָם- המנחות, וּלְכָל חֲטָאתָם- החטאות וּלְכָל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יִשִּׁיבוּ לִי- האשמות שהם יביאו לִי, בשר זה קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים לָךְ הוא וּלְבִנְיָה:
(י) כֹּהֵל הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ- בקדושה רבה מאוד תאכל אותו, כָּל זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ, והבשר קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָךְ:
(יא) וְזֶה לָךְ תְּרוּמַת מִתְּנָם- עוד תרומה שהיא לך מתנה- לְכָל תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- כל מה שמניפים, כגון- חזה התנופה של השלמים, הזרוע מאיל הנזיר, המצות של התודה וכדומה, לָךְ נְתַתִּים וּלְבִנְיָה וּלְבִנְיָה- את אלו, שאינם קדשי קדשים מותר גם לבנותיך לאכול, אֲתָה לְחֶק עוֹלָם, אבל כָּל טָהוֹר בְּבִיתָה יֹאכֵל אֹתוֹ- רק לטהורים מותר לאכול:

(יב) **כל חלב**- המשובח שביצקה- שמן זית, **וכל חלב**- המשובח שבתיירוש- יין ודגן- כל סוגי הדגן בכלל, **ראשיתם אשר יתנו לידוד**- הם חייבים לתת תרומה בהתחלה לה', ואת זה **לך נתתים** (תרומה זו נקראת "תרומה גדולה"):

(יג) **בכור**- הפירות הראשונים של **כל אשר גדל בארצם אשר נביאו לידוד**, **לך יהיה**, **כל טהור בביתך יאכלנו**- זו מצות ביכורים:

(יד) **כל תרם בישראל לך יהיה**- אם אדם יחרים משהו לה'- חייב לתיתו לגזבר המשכן והוא יביא אותו לאחד מהכהנים:
(טו) **כל פטר**- פותח רחם- שנולד ראשון מהרחם של אמו, **לכל בשר**- לכל בעלי החיים, **אשר יקריבו לידוד באדם ובבהמה יהיה לך**, **אך**- אבל לא תקבל ממש את בכור האדם אלא **פדה תפדה את בכור האדם** וגם **ואת בכור הבהמה השמאה**- הכוונה לפדיון חמור שפודים אותו בשה, **תפדה** משום שאי אפשר להקריב בהמה טמאה למזבח:
(טז) **ופדיוויו של בכור האדם, מבין חדש תפדה בערקה**- בשווי של **כסף חמשת שקלים בשקל הקדש**, שכל שקל עשירים גרה- משקל הוא:

(יז) **אך**- אבל **בכור שור או בכור פשב או בכור עז** שהם בהמות טהורות- **לא תפדה מפני שקדש הם**, ולכן **את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה**- על האש, **לריח ניחח לידוד**:

(יח) **ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין**- שאתה מקבל מקרבן השלמים שהוא קודש, **לך יהיה בשר זה**:
(יט) **כל סוגי התרומות של הקדשים אשר ירימו בני ישראל לידוד נתתי לך ולבנייה ולבנותיה אתה לחק עולם ברית מלח**- לשון קיום כשם שהמלח לא מתקלקל ל עולם הוא לפני ידוד לך ולנרעה אתה- שתקבלו לעולם את הקדשים שיקדישו ישראל:

(כ) **ויאמר ידוד אל אהרן בארצם לא תנחל**- לא תקבל נחלה כמו כל השבטים, ואפילו ונחלק- קטן **לא יהיה לך בתוכם**, מפני ש **אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל**: ס

מעשר ללויים

(כא) **ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר**- עשירית מהתבואה שגדלה (וזה נקרא "מעשר ראשון") **בישראל לנחלה**- בתור נחלה, וזה חלק- תמורת **עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד**:

(כב) ועבודתם של הלויים באוהל מועד היא כדי ש **ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד**- ואז יכולים חלילה להכנס בטומאה וכדומה ואז- **לשאת חטא למות**- ישאו חטא וימותו, אלא-:

(כג) **ועבד הלוי הוא**- עצמו, היינו שהלויים יעבדו במקומם וידעו להזהר בעבודתם, **את עבדת אהל מועד והם**- הלויים **ישאו עונם**- אם יעשו דבר שלא כראוי, וזה **חקת עולם לדריכתם**, ובתוך בני ישראל **לא ינחלו נחלה**- ככל השבטים:

(כד) **כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לידוד תרומה נתתי ללויים לנחלה על פן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה**: פ

מעשר מן המעשר לכהנים

(כה) **וידבר ידוד אל משה לאמר**:

(כו) **ואל הלויים תדבר ואמרתי אליהם פי כאשר תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם**- במקום נחלה, **והרמתם ממנו תרומת לשם ידוד מעשר**- עשירית **מן המעשר** (וזה נקרא "מעשר מן המעשר", או "תרומת מעשר"):

(כז) **ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן**- כמו תרומה שמרים ישראל מגורנו- המקום ששם נאספת התבואה, **וכמלאה מן היקב**- וכמו היין הראשון שמרים תרומה ישראל מהיקב שלו- המקום שלשם נאסף היין מהגת, היינו שהתרומה מהמעשר היא בדיוק כמו התרומה שמרים ישראל מתבואתו מבחינת קדושתה לכהנים:

(כח) **כן**- ככה **תרימו גם אתם תרומת ידוד מפל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת ידוד לאהרן הכהן**- ותרומה זו היא לכהנים:

(כט) **מפל מתנתיכם**- המתנות שתקבלו כמעשר, **תרימו את כל תרומת ידוד מפל חלב**- את כל התרומות שאתם מרימים, **הרימו מהחלק המשובח של המעשר, את מקדשו ממנו**- את החלק שאתם מקדשים בתור תרומה:

(ל) **ואמרתי אליהם בהרימכם את חלב**- התרומה **ממנו, ונחשב ללויים**, מה שישאר להם מהמעשר (תשעת החלקים האחרים), **כתבואת גרן וכתבואת יקב**- כמו התבואה הנשארת לישראל לאחר שהוא מרים את התרומה, **דהיינו שרק לאחר הרמת התרומה אתם רשאים לאכול מהמעשר שלכם**:

(לא) **ואכלתם אותו בכל מקום**- ואין צריך לאוכלו בטהרה כמו תרומה, **אתם ובינתכם פי שכן הוא לכם חלק עבדתכם באהל מועד**:

(לב) **ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלב** **ממנו**- כשתרימו את התרומה מהמעשר ואז תאכלו, לא יהיה לכם חטא, ובכך גם **ואת קדשי בני ישראל**- התרומה שנמצאת בתוך המעשר שקבלתם **לא תחללו**- לא תאכלו אותה בעצמכם ואז תחללוה בכך, וממילא **ולא תמותו**, אך אם לא תפרישו את התרומה ותאכלו את המעשר, אז יש לכם חטא ואתם מחללים את הקדשים שהפרישו לכם ישראל בתוך המעשר, שזה התרומה, ותהיו חייבים מיתה: פ

פרשת חקת

פרק י"ט

הכנת אפר פרה אדומה

(א) וַיִּדְבֹּר יְדֹדָאֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהֱרֹן לֵאמֹר:

(ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה (תורה פירושו הוא קובץ חוקים בעניין מסוים - תורת הזב, תורת היולדת וכדומה) - תורת הכנת אפר לטהרת טמא מת, אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹדָאֵל לֵאמֹר דָּבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה - שכולה אדומה לגמרי,

אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם - כדיני קרבנות, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיךָ עַל - שלא שמו עליה על ששמים על בהמות כדי שיחרשו בשדה:

(ג) וַנִּתְּנָם אֵתָּה אֵל אֱלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֵתָּה אֵל מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה וְשַׁחֲטָה אֹתָהּ - איש אחר לְפָנָיו - ישחטנה לפני אלעזר:

(ד) וְלָקַח אֱלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן מִדָּמָה בָּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֵל נֶכֶח - מול פָּנָיו - פתח אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָה שִׁבְעַת פְּעָמִים:

(ה) וְשָׂרַף אֵת הַפָּרָה - איש אחר ישרוף לְעֵינָיו - של אלעזר, אֵת עֹרָהּ וְאֵת בְּשָׂרָהּ וְאֵת דָּמָהּ עַל - עם פְּרָשָׁה - הגללים שלה, זאת אומרת ששורפים את כל כולה, יִשְׂרָף:

(ו) וְלָקַח הַכֹּהֵן - אלעזר, וקצרה התורה, חתיכה של עֵץ אֶרֶז וְאֶזֶב - צמח קוצני (זעתר) וְשָׁנִי תוֹלַעַת - צמר הצבוע בצבע אדום בהיר, וְהִשְׁלִיךְ אֵל תוֹךְ שַׂרְפַּת הַפָּרָה:

(ז) וַיִּכָּסּוּ בְּגָדָיו - יטבלם במקוה כי הם טמאים ממנו, הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם - יטבול במקוה מטומאתו, וְאַחֵר יָבֹוא אֵל הַמַּחֲנֶה, וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב - והוא טמא עד הערב:

(ח) וְהִשְׂרָף אֹתָהּ - האיש הזר ששרף את הפרה, גם הוא יִכָּסּוּ בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב - כדינו של אלעזר:

(ט) וְאַסֵּף אִישׁ טְהוֹר - שאינו אלעזר, אֵת אֶפֶר הַפָּרָה וְהַנִּיחַ מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה בַּמָּקוֹם טְהוֹר וְהִנִּיתָהּ - הפרה שנשאר ממנה רק אפרה, לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁמָחָה - שישמרו אותה בשביל לְמִי נִדְּהָ - למי הזאה (מלשון לידות אבנים) חֲטָאת הָוָא - מטהרת היא הפרה הזו:

(י) וַיִּכָּסּוּ הָאֲסָף אֵת אֶפֶר הַפָּרָה אֵת בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב - כדין השורף, וְהִנִּיתָהּ - תורת ההכנה הזו של האפר, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר הָגֵר בְּתוֹכָם לַחֻקַּת עוֹלָם:

דיני טומאת מת והטהרה ממנו

(יא) הַנִּגַּע בַּמָּת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם - כל מי שנוגע במת וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

(יב) הָוָא - הטמא שנגע במת יִתְחַטֵּא בּוֹ - יטהר באפר ע"י שיזו עליו ממנו, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לטומאתו ואז הוא יִטְהָר וְאֵם לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי - אם לא יזו עליו מהאפר בשני הימים האלו, אז הוא לֹא יִטְהָר:

(יג) כָּל הַנִּגַּע בַּמָּת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא - ולא יטהר באפר הפרה, ויכנס בטומאתו למשכן, אֵת מִשְׁכַּן יְדֹדָאֵל טָמֵא ולכן עָנְשׁוּ הוּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי - שהרי מִי נִדְּהָ - מי הזאת האפר פרה לֹא זָרַק עָלָיו, ולכן טָמֵא יִהְיֶה - אף אם יעשה כל מיני פעולות כגון טבילה במקוה, ולכן גם עוֹד טָמֵא הָוָא בּוֹ - הטומאה תהיה עליו כל הזמן כל עוד לא יזו עליו מהאפר:

(יד) זֹאת הַתּוֹרָה - החוקים של טומאת מת, אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל - מקום עם גג, כָּל אִישׁ או חֶפֶץ הָבֵא אֵל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בְּאֹהֶל - מי שכבר היה באוהל, יִטָּמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

(טו) וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד - מכסה פתיל - מחובר עָלָיו, טָמֵא הוּא, אבל כלי סגור אינו נטמא:

(טז) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה - במקום ללא גג, בְּחִלּוֹל חֶרֶב - אדם שמת בחרב, או בַּמָּת - שמת מיתה טבעית, או שיגע בַּעֲצָם של אָדָם מת או בְּקֶבֶר - של מת, יִטָּמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

(יז) וְלָקַחוּ לַטָּמֵא מִעֵפֶר - האפר של שַׂרְפַּת הַחֲטָאת הַפָּרָה, וישִׁימוּ חֶלֶק מֵהָאֶפֶר בְּכָלִי, וְנָתַן עָלָיו - על האפר מֵיִם חַיִּים - מי מעיין אֵל כְּלִי - לתוך הכלי:

המשך דיני פרה אדומה

(יח) וְלָקַח אֶזֶב וְטָבַל בַּמַּיִם - שבתוך הכלי אִישׁ טְהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל - שגם האוהל נטמא במת שהיה בו, וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנֶּפֶשׁוֹת - האנשים אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנִּגַּע בַּעֲצָם או בְּחִלּוֹל או בַּמָּת או בְּקֶבֶר - או בכל צורה שבה הטמא נטמא:

(יט) וְהִזָּה הָאִישׁ הַטְּהוֹר עַל הָאִישׁ הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וגם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחֲטָאוּ - וטהרו בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, ואחרי ההזאה ביום השביעי, הטמא צריך ל וַיִּכָּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְהָר בַּעֲרָב - רק בערב הוא טהור:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטָּמֵא וְלֹא יִתְחַטֵּא - לא יטהר באפר הפרה, ויכנס למשכן בטומאתו, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל כִּי אֵת מִקְדָּשׁ יְדֹדָאֵל טָמֵא שהרי מִי נִדְּהָ - מי הזאה לֹא זָרַק עָלָיו ולכן טָמֵא הוּא. התורה חוזרת כאן לומר שמי שנכנס למשכן בטומאה חייב כרת כי בפסוק י"ג דיברנו רק על מי שנגע בַּמָּת ועכשיו התורה באה לומר שאף מי שנטמא בְּכָל צורה אחרת ונכנס למשכן בטומאתו חייב כרת:

(כא) וְהִנֵּה לָהֶם לְחֶמֶת עוֹלָם- הטהרה הזו של טמא מת, **וּמִזֶּה מִי הַנִּדָּה יִכָּבֵס בְּגָדָיו-** וכמובן שגם הוא טמא וצריך לרחוץ במים, **וְהַנֶּגַע בְּמִי הַנִּדָּה-** מי שנוגע במי הנדה אך הוא לא המזה או הטמא שעליו מזים, **יִטָּמָא עַד הָעֶרֶב-** רק הוא טמא אך בגדיו אינם טמאים:
(כב) וְכָל אִשָּׁר יָגַע בּוֹ הַטָּמָא- מי שנטמא במת, **יִטָּמָא, וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעָת-** בטמא המת **תִּטָּמָא עַד הָעֶרֶב-** ולא שבעה ימים כמו טמא המת עצמו: פ

פרק כ'

תלוות העם

הרחבנו להסביר שמפרשיה זו ואילך התורה "דילגה" על 38 שנים וקפצה לשנה הארבעים של ישראל במדבר ובעצם מכאן עד סוף התורה אנו נמצאים בשנת הארבעים במדבר.

(א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צֶן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן- של השנה הארבעים, כנ"ל, **וַיָּשֻׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ-** אין זו קדש שבמדבר פארן שמשם נשלחו התרים לארץ שהרי כאן ישראל במדבר צין, (אמנם גם אצל התרים כתוב שהם ריגלו את הארץ "ממדבר צין עד רחב לבא חמת", אולם שם הכוונה, שישראל ישבו במדבר פארן, והתרים ריגלו בפועל ממדבר צין. אולם כאן בנ"י נמצאים בפועל במדבר צין) **וְתָמַת שָׁם מֶרְנָם וְתִקְבְּרוּ שָׁם-** בקדש שבמדבר צין:

(ב) וְלֹא הָיָה מִיָּם לַעֲדָה וַיִּקְהְלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן- להתלונן עליהם (בכיתה שאלו הילדים: מה זה, כל הזמן הם מתלוננים!) אז הזכרנו שבעצם עברו כבר 38 שנה והתורה לא כתבה אף תלוות שלהם במשך אותם שנים. אז כנראה שהם היו די בסדר (...):

(ג) וַיִּרְבּ הָעָם עִם מֹשֶׁה- רבו בעיקר איתו שהרי הוא המנהיג, **וַיֹּאמְרוּ לֹא-אֵמַר וְלֹא-הֲלוֹא שׁ גִּוְעָנוּ-** היינו מתים, **בְּגֹוע אֲחֵינוּ-** כאשר מתו אחינו שמתו במהלך ארבעים השנים במדבר (ואולי הכוונה דווקא לעדת קרח שמתו "לפני ה'"), **לִפְנֵי יְדֹנָד-** בגזירה שגזר ה' שימותו בה, וזה עדיף ממיתה בצמא שאנו עתידים לה עכשיו שהיא מייסרת ביותר:

(ד) וְלֵמָּה הִבֵּאתֶם- שוב פונים גם אל אהרן, **אֵת קֹהֶל יְדֹנָד אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה שֶׁשֵּׁם עֲתִידִים אֲנוּ לְמוֹת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעֵינֵינוּ-** והצאן שלנו:

(ה) וְלֵמָּה הִעֲלִיתֶנוּ מִמִּצְרַיִם בִּשְׂבִיל לְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַרְעָה הַזֶּה שֶׁהוּא לֹא מָקוֹם זָרַע- שבו אפשר לזרוע, וגם אין כאן עצי ותאנה וְגִפֶן וְרִמּוֹן ואפילו וּמִיָּם אֵין לְשִׁתּוֹת:

(ו) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהֶל- כְּבוֹרָחִים מִלִּפְנֵיהֶם, אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם- להתפלל לה' שיורה להם מה לעשות, **וַיֵּרָא כְבוֹד יְדֹנָד אֲלֵיהֶם-** ירד לדבר איתם בענן: פ

תשובת ה' והוצאת המים

(ז) וַיְדַבֵּר יְדֹנָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ח) קַח אֵת הַמַּטֶּה- מדובר על המטה של אהרן שהונח לפני העדות והוציא פרחים וכו' ככתוב בפרשת קרח, וה' ציוה ללקחו כדי להראות לעם מה קרה לאנשים שחלקו על משה ואהרן לפני כארבעים שנים והמטה יזכיר להם זאת. **וְהִקְהֵל אֵת הָעֵדָה-** מדובר על כל ישראל ולא רק הזקנים כמו ב"מסה ומריבה" בפרשת בשלח, **אֹתָהּ וְאַהֲרֹן אֲחִיהָ וְדַבְּרָתָם אֶל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם-** ולא ציוה להכותו כמו במסה ומריבה, שכאן היתה מטרת ה' להראות לעם שאפילו סלע, כאשר מדברים אליו בציווי ה' הוא מוכן לעשות הכל ואף להוציא מים, ובכך יהיה קידוש ה' גדול שהסלע יראה שכל המציאות נכנעת לגמרי לדבר ה', ואתם ישראל לאחר ארבעים שנות ניסים במדבר עדיין לא מאמינים בה' לגמרי שאתם מתלוננים על כך שאין לכם מים, ועל ידי כך שהסלע ישמע לדיבור משה ואהרן יהיה קידוש ה' גדול, **וְנָתַן מִיָּמָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִיָּם מִן הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֵת הָעֵדָה וְאֵת בְּעִירָם-** צאנם:

(ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֵת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְדֹנָד- מלפני העדות ששם היה מונח, **כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:**

(י) וַיִּקְהְלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הַקָּהֶל אֶל פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמְרוּ לָהֶם שְׁמַעוּ נָא הַמְּרִים- מורדים, סרבנים, מסרבים לשמוע בקול ה', **הֲמֵן הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיא לָכֶם מִיָּם-** בתמיה, האם מסלע כזה אפשר להוציא מים, הרי אי אפשר, ובכל זאת תראו שיצאו מים כי כך הוא רצון ה', ואם כך גם אתם צריכים להבין שצריך לשמוע בקול ה', ולא להתלונן:

(יא) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֵת יָדוֹ וַיַּךְ אֵת הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ פַּעַמִּים- למרות שלא צווה אותו ה' על כך **וַיֵּצְאוּ מִיָּם רַבִּים וַתִּשְׁתַּף הָעֵדָה וּבְעֵירָם: ס**

מה היה חטאם של משה ואהרן? הפרשנים חלוקים מאוד בענין, ואכתוב כמה פירושים (את כולם הזכרנו בכיתה): א. משה הכה את הסלע במקום לדבר אליו. ב. משה אמר: "שמעו נא המורים" ואמר זאת בכעס, וזה היה חטאו, שאיש גדול כמוהו כועס. ג. שאמר משה: "המן הסלע הזה נוציא לכם מים"- ומשמע שמשה יוציא! (היה צריך לומר: "המן הסלע הזה יוציא ה' לכם מים")! ד. הרמב"ן כתב שלדעתו כלל לא כתוב כאן מה היה חטאם. ובנוגע לאהרן- שלא מיחה ביד משה על כך.

עונש משה ואהרן

(יב) וַיֹּאמֶר יְדֹדְךָ אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהְרֹן יַעֲזֹב בְּגִלְלָה שׁ לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי- לֹא גִרְמַתֶּם לְיִשְׂרָאֵל שִׂיאֵמִינוּ בִּי יוֹתֵר, לְהַקְדִּישֵׁנִי- לַגֵּרוֹם לִי לִהְיוֹת מְקוּדָשׁ יוֹתֵר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- עַל יְדֵי כֹךְ שֶׁהֵייתֶם מְדַבְּרִים אֶל הַסֹּלַע וְהִיא נוֹתֵן מִמִּי, לָכֵן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת הַקֶּהֱלִי הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם- לֹא תִנְהִיגוּ אוֹתָם בַּכִּנִּיסָה לָאָרֶץ:

(יג) הַתּוֹרָה מִסְכַּמַּת: הֵמָּה מִי מְרִיבָה- כֹּךְ כּוֹנֵה הַמִּקְרָה, אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדֹדְךָ- לַמְּרוֹת שֶׁנִּכְתַּב מְקוּדָשׁ שֶׁרְבוּ עִם מֹשֶׁה כְּאִשֶּׁר רַבִּים אִיתוֹ זֶה לַמַּעֲשֶׂה לְרִיב עִם ה', וַיִּקְדָּשׁ בָּם- ה' הַתְּקַדֵּשׁ בְּמִים לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּצִיא מִהַסֹּלַע מִים לְעֵינֵיהֶם, וְאֵע"פ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמֹּשֶׁה וְאֶהְרֹן לֹא קִדְּשׁוּ שְׁמוֹ, הַכוֹוֶנָה שֶׁלֹּא עָשׂוּ זֹאת בַּצּוּרָה הַמְּלֵאָה שֶׁל הַדְּבָרִים: ס

הבקשה מאדום ותשובתו

(יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים- שְׁלִיחִים, מִקֶּדֶשׁ- שֶׁם נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל, אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם כֹּה אָמַר אֶחֱיָהּ- שֶׁאֵנָּה עִמָּם קְרוֹבִים, שֶׁאֵתָּם יֵצְאוּ מֵעִשׂוּ וְאֵנִי מֵעֵקֶב, יִשְׂרָאֵל, אֲתָהּ יִדְעָתָה אֶת כָּל הַתְּלָאָה- הַצָּרוֹת וְהַקְּשִׁיִּים, אֲשֶׁר מִצְּאֵתֶנּוּ- שִׁקְרוּ לָנוּ:

(טו) וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַיָּשׁוּב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים- שְׁנֵים רַבּוֹת, וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ- עָשׂוּ לָנוּ רַעוֹת וְהַעֲבִידוּ אוֹתָנוּ וְאֵת אֲבוֹתֵינוּ, וּמִזְכִּירִים לוֹ זֹאת כְּדֵי שִׁירָחֵם עֲלֵיהֶם בְּזִכּוֹת זֶה:

(טז) וַיִּצְעַק אֶל יְדֹדְךָ וַיִּשְׁמַע קְלֶנּוּ- וְזֶה אוֹמְרִים לוֹ כְּדֵי שִׁירָאָה שֶׁה' שׁוֹמַע לְקוֹלָם וְעוֹזֵר לָהֶם, וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ- כַּפְּשׁוֹטוֹ (או) שֶׁתֹּאמַר שֶׁהוּא מֹשֶׁה הַשְּׁלִיחַ), וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנִינָנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר שֶׁנִּמְצְאָתָה בִּקְצֵה גְבוּלָךְ- הָאָרֶץ שֶׁלָּךְ:

(יז) נַעֲבֹרָה נָא- בְּבִקְשֶׁה, בְּאֶרְצְךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם- וְלֹא נִגְרוֹם לָהֶם נֹזְקִים בְּדִרְכֵּנוּ בָּהֶם, וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֶר- וְלֹא נִגְמֹר לָכֶם אֶת מִימֵיכֶם (שֶׁגַם כֹּךְ אֵינָם רַבִּים בְּבִאֲרוֹת בְּאֶרֶץ זֶה), אֲלֵא דֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ- בְּדֶרֶךְ הָרְאשִׁית שֶׁל הָאָרֶץ נִלְךְ (או) שֶׁדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ זֶה הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּה אֲתָה הַמֶּלֶךְ רוֹצֵה שֶׁנִּלְךְ בָּהּ), וְגַם לֹא נִשָּׂה- נְסוּר מִהַדֶּרֶךְ הַזֶּה יָמִין וּשְׂמֹאל- לַהֲזִיק לָכֶם בְּאֶרֶץ עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלָךְ- מֵאֶרֶץ:

(יח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי- בְּתוֹךְ אֶרֶצִי, בְּדֶרֶךְ הָרְאשִׁית, כֵּן בְּתָרֵב- לַמַּלְחָמָה אֲצִא לְקִרְאָתְךָ:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – מִבְּקָשִׁים בְּקִשָּׁה נּוֹסֶפֶת, בְּמִסְלָה נַעֲלָה- אִם אֵינָךְ מִסְכִּים שֶׁנִּלְךְ בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵנִי מִבְּקָשִׁים לַעֲבוֹר בְּדֶרֶךְ צַדִּיקִית שֶׁלֹּא עוֹבֶרֶת לִיד עָרִים וּבִאֲרוֹת וְכִרְמִים וְכו' וְכֹךְ לֹא נוֹכֵל לַהֲזִיק לְשׁוֹם דְּבַר, וְאִם מִימִינִי נִשְׁתָּה- הַכוֹוֶנָה לְמִימֵי הַנַּחֲלִים שֶׁאוֹתָם נִשְׁתָּה וְהֵם לֹא חֲסָרִים (שֶׁהֵרִי מִמִּימֵי הַבָּאָר הַבְּטִיחוּ כֹכֵר שֶׁלֹּא יִשְׁתּוּ) אֲנִי וּמִקֵּנִי וְנָתַתִּי מְכָרֶם- אֲתָם לָךְ בַּכֶּסֶף אֶת הַשְּׁוֹי וְהַמְחִיר שֶׁהֵם שׁוֹיִם, וּמִמִּילָא רַק אֵין דְּבָר- אֲתָה לֹא מִפְסִיד מִמַּעֲבְרֵינוּ שׁוֹם דְּבַר, בְּרִגְלֵי אַעֲבֹרָה- דֶּרֶךְ אֶרֶץ:

(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר- לֹא רַק שֶׁלֹּא תַעֲבוֹר בִּי- בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מִמֶּשׁ, אֲלֵא כָלִל לֹא תַעֲבוֹר אֶפִּילוּ בְּמִסִּילָה הַצַּדִּיקִית, וַיִּצְא אֲדוֹם לְקִרְאָתוֹ בְּעַם כְּבֹד- עִם עַם רַב וּבְנֵי תִּזְקָה- עִם כָּל כּוֹחוֹת הַצֶּבֶא, וְזֹאת כְּדֵי לַהֲבַהִיר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כָּלִל לֹא מוֹכֵנִים לַמַּעֲבֹר שֶׁלָּהֶם בְּאֶרֶץ. כֹּאֵן נִהְיָ אֲדוֹם בַּצּוּרָה לֹא טוֹבָה כְּאִשֶּׁר לֹא עָזְרוּ לְיִשְׂרָאֵל לַמְּרוֹת שֶׁהֵם כָּלִל לֹא הָיוּ מִפְסִידִים מִזֶּה:

(כא) הַתּוֹרָה מִסְכַּמַּת: וַיִּמָּאֵן- לֹא הִסְכִּים אֲדוֹם נָתַן אֶת יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וְלָכֵן וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעֲלָיו- יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים לַלֶּכֶת מִדֶּרֶךְ אַחֶרֶת וְלַהֲקִיף אֶת כָּל אֶרֶץ אֲדוֹם מִכְיוֹן דְּרוֹם כְּדֵי לַהֲגִיעַ לְאֶזְרוֹר שֶׁל מִזְרָחִית לִירְדֵן (בְּאֶרֶץ אֶת הַדְּבָרִים עִם מִפָּה): פ

מיתת אהרן

(כב) וַיִּסְעוּ מִקֶּדֶשׁ וַיָּבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הַעֲדָה הָרִהָר:

(כג) וַיֹּאמֶר יְדֹדְךָ אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהְרֹן בְּהָרִי הָהָר שֶׁהַמָּקוֹם נִמְצָא עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֲדוֹם לֵאמֹר:

(כד) יֵאָסֶף אֶהְרֹן אֵל עַמִּי- יָמוֹת וּבִכְךָ תֵּאָסֵף נַפְשׁוֹ אֶל הַנַּפְשׁוֹת שֶׁל שָׂאֵר עַמּוֹ שֶׁכָּבַר מִתּוֹ, כִּי לֹא יָבֵא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְזֶה עוֹנֵשׁ עַל- בְּגִלְלָה אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי- לֹא שִׁמַּעְתֶּם בְּקוֹלִי לְמִי מְרִיבָה- בְּמִי מְרִיבָה:

(כה) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֱלֻעָזָר בְּנוֹ וְהַעֲלֵ אֹתָם הָרִהָר:

(כו) וְהַפְּשֹׁט אֶת אֶהְרֹן אֶת בְּגָדָיו- בְּגָדֵי הַכֹּהֵנָה הַגְּדוּלָה שֶׁאוֹתָם יִלְבַּשׁ כְּשִׁיעֵלָה אֶל הָהָר, וְהַלְבִּשְׁתֶּם אֶת אֱלֻעָזָר בְּנוֹ- כְּדֵי שִׁיזְכֶּה אֶהְרֹן לְרֹאוֹת בַּכֹּהֵנָה הַגְּדוּלָה שֶׁל בְּנוֹ וְאֶהְרֹן יֵאָסֶף- נִשְׁמָתוֹ תֵּאָסֵף, וּמָת נָשָׁם:

(כז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹדְךָ- לַמְּרוֹת שֶׁהַדְּבַר הָיָה קָשָׁה לוֹ עָשָׂה אֶת הַדְּבַר עַל פִּי צִוּוֵי ה', וַיַּעֲלוּ אֶל הָרִהָר לְעֵינַי כָּל הַעֲדָה- שֶׁרָאוּ שֶׁמֹּשֶׁה וְאֶהְרֹן וְאֱלֻעָזָר יוֹצֵאִים מִהַמְּחִנָּה- מַחֲזֶה נֶדִיר וְעֵקֶבוֹ כּוֹלֵם לְרֹאוֹת מִה קוֹרָה:

(כח) וַיִּפְשֹׁט מֹשֶׁה אֶת אֶהְרֹן אֶת בְּגָדָיו- בְּגָדֵי הַכֹּהֵנָה הַגְּדוּלָה, וַיַּלְבִּשׁ אֹתָם אֶת אֱלֻעָזָר בְּנוֹ וּמָת אֶהְרֹן שֶׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיִּרְדּוּ מִשָּׁה וְאֱלֻעָזָר מִן הָהָר:

(כט) וַיִּרְאוּ- הַבְּנִי כָל הַעֲדָה כִּי גִיעַ- שְׁמַת אֶהְרֹן, מִכֹּךְ שֶׁרָאוּ רַק אֶת מֹשֶׁה וְאֱלֻעָזָר יוֹרְדִים וְאֱלֻעָזָר לְבוּשׁ בְּגָדֵי כֹהֵנָה, וַיִּכְּפוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלִשִׁים יוֹם- הָיוּ בַּצֶּעַר גָּדוֹל עַל פְּטִירָתוֹ, כָּל בֵּית- מִשְׁפַּחַת- כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הָרִי הוּא כְּמִשְׁפַּחָה אַחַת- יִשְׂרָאֵל: ס

פרק כ"א

המלחמה במלך ערד

(א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרֹד - אין זו ערד המוזכרת בכיבושי יהושע כי אם ערד הנמצאת מדרום לגבולות המצויינים בפרשת מסעי, יֹשֵׁב הַגִּבְעָה פִּי בֶּאֱיִשְׂרָאֵל דָּרָךְ הָאֲתָרִים - הא' יתירה וכאילו כתוב "התרים" דהיינו המרגלים שבאו דרך מדבר צין לפני כ- 38 שנים, והוא שמע שישראל באים וחשב שהם רוצים תיכף להכנס לארץ מכיוון דרום ולכבוש אותה ולכן וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וַיִּשָּׁף מִמֶּנּוּ שָׁבִי - לקח בשבי אנשים מישראל:

(ב) וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נָדָר לֵידֹד וַיֹּאמֶר אִם נָתַן תַּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי - שאנצח אותם במלחמה, וַהֲתַרְמְתִי אֶת עֲרִיקָהּ - אשמיד את עריהם וכל שללם יהיה לה':

(ג) וַיִּשְׁמַע יְדֹד בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי - ביד ישראל, וַיַּחֲרֶם אֶתָּהֶם - הרג את כל האנשים, וְאֶת עֲרִיקָהּ - הרס את כל הערים שסביב לעיר הממלכה ערד, ואת שללם נתן לה', וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חֶרְמָה - על שם שהחרימו את הערים: פ

תלונת העם ותגובת ה'

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דָרָךְ יַם סוּף - לכיוון דרום, כִּי לִסְבָּב אֶת אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם - לא יכלו לסבול, ולא היה להם כח בְּדָרָךְ - שהיתה ארוכה מאוד:

(ה) וַיִּזְכֹּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה - כבר ראינו שלדבר במישהו זה תמיד דברים לא טובים, לָמָּה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּשָׁבִיל לָמוֹת בְּמִדְבָּר - ואע"פ שייתכן מאוד שרוב הנוכחים כאן כלל לא יצאו ממצרים, או שיצאו כאשר היו ילדים, הם שמעו טענות אלו מפי הוריהם והם ממשיכים עם אותן הטענות, פִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם - במדבר, וַנִּפְשְׁנוּ קָצָה - נמאס לנו בְּלָחֶם הַקָּלֶקֶל - המן שהיה קל מאוד (קל-קל), והם רצו אוכל שיהיה כבד במעיהם ויתן להם תחושת כבוד ושובע:

(ו) וַיִּשְׁלַח יְדֹד בָּעָם - כעונש על תלונתם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים - נחשים ארסיים שהארס שלהם "שורף", דהיינו מזיק מאוד והורג, וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל:

(ז) וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בִּידֹד וְכָךְ - תלונות ודברים לא טובים, הַתַּפִּלָּל אֶל יְדֹד וַיִּסֶּר מַעֲלֵינוּ אֶת הַנְּחָשׁ - מין הנחש, היינו הנחשים, וַיַּתַּפֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם - שוב אנו רואים את ענוותו הגדולה של משה שדברו עליו והוא לא מקפיד אלא מתפלל עליהם:

(ח) וַיֹּאמֶר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף - דמות של נחש ארסי, וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֶסֶם - מוט ארוך וְהָיָה כָּל הַנְּשׁוּף - על ידי השרפים וְרָאָה אֹתוֹ - אם יראה את השרף על הנס וְחָי - יתרפא:

(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחָשׁ נְחָשֶׁת - כי כך ציווה ה', ואע"פ שזה לא כתוב, וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנֶּסֶם, וְהָיָה אִם נָשָׁף הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט - התבונן אֶל נָחָשׁ הַנְּחָשֶׁת - והבין על ידי כך שנשיכת השרף אותו היא עונש מה' על תלונתו ואז הוא חוזר בתשובה וְחָי - ואז הוא מתרפא. וזה היה פלא גדול שהרי מי שמכיש אותו נחש והוא כמעט מת בגללו, הדבר הגרוע ביותר שאפשר לעשות לו זה שוב להראות לו נחש... (וכן בדוגמאות אחרות). וה' רצה ללמד את בני ישראל מסר חשוב, שהנחש לא ממית ולא מחיה, אלא ה' לבדו:

המשך המסעות, ספר מלחמות ה', שירת הבאר

(י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחְנוּ בְּאֵבֶת - שם מקום:

(יא) וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיִּחְנוּ בְּעֵי הָעֲבָרִים - שם מקום, בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מוֹאָב - ממול מואב, מצד מְמִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

(יב) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחְנוּ בְּנַחַל זָרְדָּה - נחל שנשפך לדרומו של ים המלח:

(יג) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחְנוּ מַעְבַּר לְנַחַל אֶרְנוֹן, אבל לא החלק שנמצא ביישוב אלא החלק אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר, שארנון הוא הַיַּצָּא מִגִּבְלֵי הָאֲמֹרִי - כי בצפון מזרח של מואב ישנה רצועת שטח השייכת לאמורי, כך שהמקום שממנו "יוצא" ארנון לכיוון ישראל הוא האמורי, פִּי אֶרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֲמֹרִי - הוא הגבול הצפוני של מואב והדרומי של האמורי:

(יד) עַל כֵּן - על אותה מלחמה שבה כבש האמורי את הצד הצפוני של הארנון מיד המואבים וַיֹּאמֶר בְּסֵפֶר מִלְחָמוֹת יְדֹד - ספר שכתבו החכמים של אותה תקופה ובה תיארו את המלחמות שהיו, והם היו מייחסים הנצחונות לה', וכך ייאמר שם: אֶת הָעִיר וְהַב, כבש סיחון מלך האמורי בְּסוּפָה - היינו במהירות רבה, והוא כבש גם וְאֶת כָּל הַנְּחָלִים הַנִּשְׁפָּכִים לְנַחַל אֶרְנוֹן - היינו שכבש עד ארנון:

(טו) וכבש עוד את וְאֲשֶׁד הַנְּחָלִים - שפך הנחלים אֲשֶׁר נָטָה - שהם לכיוון לְשֹׁבֶת עַר - היישוב שנקרא ער, שהוא בצפון מזרח מואב, והאשד הזה וַנִּשְׁעַן לְגְבוּל מוֹאָב - נשען על הגבול בצידו הצפון מזרחי. עד כאן הציטוט מספר מלחמות ה' והביאו אותו כאן כדי שנראה שישראל שעברו כבר את הארנון לא באו בגבול מואב כאשר ה' ציוה אותם (כמו שכתוב בספר דברים), אלא עברו את הארנון שהוא גבולו, והגיעו לגבול האמורי שכבש את ארץ מואב מידו:

(טז) וּמִשָּׁם נָסְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶז - למקום שנקרא באר, ונקרא כך כי הוּא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר יְדֹד לְמֹשֶׁה אֲסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם - ישראל הגיעו לאותו מקום ולא היו להם מים אך הפעם הם לא התלוננו על כך וה' אמר למשה שיתן להם מים במופת (שעוד רגע יפורט) ומשה עשה זאת, ואין זה קדש שבמדבר צין- מי מריבה, שהרי ישראל נמצאים עכשיו מזרחית לאדום וקדש היא מערבית לאדום: ס

(יז) **אז** - כאשר הוציא משה מים מהבאר לכל ישראל, **ישיר** - שרו **ישראל את השירה הזאת: עלי באר** - תעלי ותוציא הרבה מים **ענו לה** - אמרו לה:

(יח) **באר ש תפרוה שרים** - אנשים חשובים הם שחפרו אותה, **פרוה** - כמו חפרוה **נדיבי העם** - כמו שרים, **במחקק** - על ידי המטה שלהם שנקרא מחוקק, **במשענתם** - כמו מחוקק, שעליו נשענים, וכנראה שמשה לא עשה מופת זה לבד אלא קרא גם לחשובי ישראל שיעשו את המופת הזה איתו ולכן ישראל משבחים "שרים", **וממדבר** - שבו היו ישראל הבאר הזו ניתנה להם ב **מתנה**:

(יט) זהו המשך השירה - **וממתנה** - ומאותו המקום שניתנה להם במתנה עד ל **נחליאל** - הנחלים שבאותו אזור, **ומנחליאל** עד ל **במות** - המקום שבו היו עובדים המואבים את אלוהיהם (ואולי הכוונה לפסגות ההרים):
(כ) **ומבמות** עד ל **הגיא** - העמק **אשר בשדה מואב** - בארץ מואב (לשעבר, שהרי עכשיו זו ארץ האמורי) שהגיא נמצא ב **ראש הפסגה** - של הר, ומשם **ונשקפה על פני הישימון** - אפשר להשקיף על פני המדבר שהוא שמם. ופירוש פסוקים אלו ששבחו ישראל את הבאר ואמרו שמאותו המקום שנתנה להם ועד לנחלים ולבמות ולגיא שבראש הפסגה לא היה מקור מים טוב ושופע כל כך כמו הבאר הזו: **פ** (את כל הקטע האחרון ציירו בכיתה בצורת מפה והסברנו).

המלחמה בסיחון

(כא) **וישלח ישראל מלאכים** - שליחים, **אל סיחון מלך האמרי לאמר**:
(כב) **אעברה בארצה אבל לא נוטה** - נסור מהדרך ללכת **בשדה ובכרם** - ולהרוס אותם, **לא נשתה מי באר** - ונגמור את מימי ארצך, **אלא בדרך המלך** - המרכזית שעוברת דרך הערים **גלף עד אשר נעבר גבלך** - לארץ כנען:
(כג) **ולא נתן סיחון את ישראל עבר בגבלו ויאסוף סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה** - לכיוון מזרח, ששם היו ישראל, **ויבא יהצה** - לעיר יהץ, שהיתה בגבולו המזרחי של סיחון, **וילחם בישראל**:
(כד) **ויפהו ישראל לפי תרב ויירש** - כבש את ארצו מנחל ארנון עד נחל יבק שזה **עד בני עמון**, ולא כבשו אחרי היבק מפני ששם זו ארץ עמון (וה' אסר להם להלחם בעמון) ואותה לא כבש סיחון במלחמו עם מואב ועמון **פי עז** - חזק **גבול בני עמון** - דהיינו שכשהוא כבש בסערה את כל ארצם הוא הגיע ליבק ושם לא הצליח לכבוש עוד, אם מפני התנאים הטופוגרפיים, ואם מפני ששם הצליחו עמון לארגן צבא חזק:
(כה) **ויקח ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי בחשבון** - עיר הבירה של סיחון, **ובכל בנתיה** - הערים שסביבותיה:

(כו) כאן התורה מסבירה איך ישראל כבשו את ארץ האמורי למרות שהיא היתה פעם של מואב וה' אמר להם לא להלחם במואב וזה מפני ש **פי חשבון** עכשיו היא **עיר סיחון מלך האמרי הוא, והוא נלחם** (ולא ישראל) **במלך מואב הראשון** - לא המלך שעתה מולך עליהם, **ויקח את כל ארצו מידו עד נחל ארנון**:
(כז) **על כן** - על אותה מלחמה שניצח סיחון את מואב **יאמרו המושלים** - החכמים המושלים משלים, וזה המשך של ספר מלחמות ה' שהובא לעיל, וכך יאמרו: **באו חשבון** - כך יאמרו לאמוריים, בואו לעיר חשבון שאותה כבשתם במלחמה, אך מכיוון שהחרבתם אותה במהלך המלחמה, אז **תבנה** - תבנו אותה **ותפונן** - ותשכללו אותה להיות **עיר הבירה של סיחון**:
(כח) **פי אש** - משל למלחמה חזקה **יצאה מחשבון** - לאחר שסיחון כבשה, ו **להבה** - של אש, וגם זה משל למלחמה חזקה **מקרית סיחון** - דהיינו חשבון, והאש הזו **אכלה את העיר ער** שנמצאת ב **מואב**, וגם אכלה את **בשלי במות ארנון** - המואבים שהם הבעלים של הבמות שבהם מקריבים לעבודה זרה שנמצאות ליד נחל ארנון:
(כט) והמשיכו המושלים לומר: **אוי לך מואב** - על ההפסד במלחמה, **אבדת עם פמוש** - העם שאלוהיך הוא כמוש, שאתה **נתן בניו פליטם** - שברחו כפליטים במלחמה, **ובנתי בשובית** - ובנותיו נלקחו בשבי, על ידי **למלך אמרי סיחון**:
(ל) **ונירם** - הניר שלהם - גובהם - דהיינו המלכות של מואב **אבד מהעיר חשבון עד העיר דיבון** - וזה משל לכל ארץ מואב, וכך אמרו האמוריים **ונשים** - אנו נעשה במלחמה את ארץ מואב שוממה **עד העיר נפח אשר עד העיר מידבא** - וגם זה משל על כל הארץ. עד כאן המשך הציטוט מספר מלחמות ה':
(לא) **וישב ישראל בארץ האמרי** - שאותה כבש:

(לב) **וישלח משה לרגל את העיר יעזר** ולאחר שהמרגלים חזרו, שלחו ישראל לשם צבא, **וילכדו בנתיה** - הערים שליד יעזר, (וכמובן גם את יעזר עצמה) **ויורש** - השמידו את האמרי אשר שם:

המלחמה בעוג

(לג) **ויפנו** - לכיוון צפון **ויצעלו לכיוון דרך הבשן** - איזור צפון הגלעד ודרום הגולן, **ויצא עוג מלך הבשן לקראתם** הוא וכל עמו **למלחמה** לעיר **אדריעי**:
(לד) **ויאמר ידוד אל משה אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו פאשר עשית לסיחון מלך האמרי אשר יושב** - שישב **בחשבון**:
(לה) **ויכו אתו ואת בניו** - של עוג שבאו איתו למלחמה **ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד** - שארית, **ויירשו** - נחלו את ארצו:

פרק כ"ב

(א) עד עתה מחנה ישראל היה עדיין בבאר, שם נעשה להם הנס עם הבאר, ומה שסופר קודם לכן על המלחמות, זה היה רק אנשי הצבא שנלחמו בסיחון ובעוג אך המחנה העיקרי נשאר בבאר, ולאחר הכיבושים, אז: **וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל**- מבאר, **וַיִּתְּנוּ בְּעֶרְבוֹת**- במישורים שהיו שייכים פעם ל **מוֹאָב**- מה שמכונה היום "בקעה", מהעבר המזרחי שלה, **מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן**- בצד המזרחי שלו הנמצא מול **יַרְחוֹ**- הנמצאת בצד המערבי: **ס**

פרשת בלק

המשלחת הראשונה לבלעם

(ב) וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי- שְׁנִיצָחוֹ אֶת סִיחּוֹן וְאֶת עוֹג הַחֲזָקִים בְּמַהֲרֹת רַבָּה:
(ג) וַיִּגְר- פַּחַד מֵאֹד, מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֲדָּ כִּי רַב- הָרֶבֶה הוּא- כִּי הֵם עִם גְּדוֹל, וַיִּקְעַן- מֵאִסּוּ מוֹאֵב- בַּחֲיִיָּהֶם, נִמְאָס לָהֶם מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ד) וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זִקְנֵי מְדִיִן- שֶׁהָיוּ הַמְּנַהֲיָגִים שִׁלְהֵם- שִׁלְחוּ לָהֶם לְהַתִּייעֵץ אִיתָם לִפִּי שֶׁגַם מְדִין "סִבְלָה" מֵאוֹתָהּ הַבְּעִיָּה, עֲתָה יִלְחָכוּ- יֵאָכְלוּ הַקָּהָל – יִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל סְבִיבֹתֶיהֶם- הַתְּבוּאָה וְהַגִּידוּלִים, כָּלחָף- כְּמוֹ אֲכִילַת הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשִּׁדָּה- שֶׁהוּא עוֹקֵר אֶת הָעֵשֶׂב וְאֵינוֹ צוֹמַח יוֹתֵר, וְאִזּוֹ לֹא תִהְיֶה לָנוּ תְּבוּאָה וְכו', וּבָלָק בֶּן צְפּוֹר- הַנִּזְכָּר לַעֲלִי, מִלֶּךְ לְמוֹאֵב בָּעֵת הַהוּא:

(ה) וַיִּשְׁלַח מִלְּאָכִים- שְׁלִיחִים אֶל בָּלָעַם בֶּן בְּלָעַם בֶּן צְפּוֹר פְּתוּרָה- אֶל הָעִיר פְּתוֹר, אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר- לִיד נְהַר פְּרַת, שֶׁנִּמְצְאָה בְּאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ- שֶׁל בָּלָעַם, לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עָם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה קָסָה אֶת עֵינֵי הָאֶרֶץ- הוּא רַב כָּל כֵּךְ עַד שֶׁמִּכְסָּה אֶת כָּל הַשָּׂטָח שֶׁאֲפֹשֶׁר לִרְאוֹת בְּעֵין עַל הָאֶרֶץ, וְהוּא יָשֵׁב מִמְּלִי- לִידֵי:

(ו) וְעַתָּה לָכֵה נָא אֶרֶץ- קָלָל לִי- בִשְׁבִילִי, אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עֲצוּם- חֲזָק הוּא מִמֶּנִּי, וְאַחֲרֵי שֶׁתִּקְלַל אוֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי נֶכֶד- לַהֲכוֹת, לַהֲלַחֵם בּוֹ (מוֹאֵב וּמְדִין בִּישְׂרָאֵל), וְאִזּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאֶרֶץ, וְאֲנִי שׁוֹלַח אֲלֵיךְ כִּי יִדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר תַּבְרִיךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֹּאֲר- תִּקְלַל יוֹאֲר- יִקוּלַּל. הִיָּה מִקּוֹבֵל אֲצִלָּם שֶׁלְּבָלָעַם, שֶׁהִיָּה קוֹסֵם, הִיוּ כּוֹחוֹת גְּדוֹלִים וּבִרְכוּתוֹ הַתְּקִימּוֹ תָּמִיד וְכֵן קִלְלוֹתָיו וְעַל כֵּן שִׁלְחוּ לוֹ כְּדֵי שִׁיקְלָלָם, וְרַק עַד יָדֵי הַקִּלְלָה יִהְיֶה לָהֶם סִיכּוּי לְנִצָּח אֶת יִשְׂרָאֵל:

(ז) וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי- חֲכָמֵי מוֹאֵב וְזִקְנֵי- וְחֲכָמֵי מְדִיִן וְקַסְמִים בִּנְדָם- לִקְחוּ אִיתָם אֶת הַחוֹמְרִים שֶׁאִיתָם קוֹסְמִים קוֹסְמִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹכֵל בָּלָעַם לַהֲתַחֲמֵק בְּתִירוּצִים שׁוֹנִים מִלְּקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וַיִּבְּאוּ אֶל בָּלָעַם וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בָלָק:

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ- תִּשְׁנוּ פֶה הַלֵּילָה וְהַשָּׁבָתִי אֲתָכֶם דְּבַר כְּאֲשֶׁר יִדְבֹּר יְדוּד אֱלִי- וְהַתְּכוּוֹן לִקְסוֹם קַסְמִים וְעַל יָדֵי זֶה לְדַעַת מֶה ה' רּוֹצֵה, וַיִּשְׁבּוּ שְׁרֵי מוֹאֵב- וְגַם זִקְנֵי מְדִין אֲלֵא שֶׁהִזְכִּיר אֶת אֱלֹהֵי הָעִיקָרִיִּים בְּשִׁלְיָחוֹת זֶה, עָם בָּלָעַם (הַזְכָּרָנוּ אֲפִשְׁרוֹת נּוֹסֶפֶת כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ, שֶׁזִּקְנֵי מְדִין הִלְכוּ לָהֶם חֲזֵרָה, וְנִשְׁאָרוּ זִקְנֵי מוֹאֵב בִּלְבָד):

(ט) וַיִּבְּא אֱלֹהִים אֶל בָּלָעַם- אֶע"פ שֶׁלֹּא הִיָּה בָלָעַם נְבִיא, אֲלֵא קוֹסֵם, נִגְלָה ה' אֵלָיו בְּנִבּוּאָה, וְכֵן בְּכָל הַמְּקָרִים לִקְמוֹן, וְהַכֹּל לְכַבּוֹדֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּפִי שִׁיתְּבַרֵּר בַּהֲמִשָּׁךְ וַיֹּאמֶר: מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:

(י) וַיֹּאמֶר בָּלָעַם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צְפּוֹר מִלֶּךְ מוֹאֵב שִׁלַּח אֵלָי (רּוֹאִים מִכָּאן אֶת גּוֹדֵל כְּפִירוֹתוֹ שֶׁל בָּלָעַם בַּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּלָעַם חּוֹשֵׁב שֶׁבִּאֲמַת ה' לֹא יוֹדֵעַ מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֹהִים, וְעוֹנָה לוֹ בַּפְּשׁוּת):

(יא) הִנֵּה הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת עֵינֵי הָאֶרֶץ עֲתָה לָכֵה קְבֵה- קָלָל אוֹתָם בְּפִירוֹשׁ לִי- בִשְׁבִילִי, אוֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי לַהֲלַחֵם בּוֹ וַגִּרְשָׁתוֹ:

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בָּלָעַם לֹא תִלָּךְ עִמָּהֶם – לְשִׁלְיָחוֹת זֶה, וְגַם לֹא תֹאֲר- תִּקְלַל אֶת הָעָם- מִמְּקוֹמְךָ, כִּי בְּרוּךְ הוּא- הָעָם הַזֶּה בְּרוּךְ, וְאִי אֲפֹשֶׁר לִקְלָלוֹ:

המשלחת השנייה לבלעם

(יג) וַיָּקָם בָּלָעַם בִּבְקָר וַיֹּאמֶר אֶל שְׁרֵי בָלָק לָכוּ אֶל אֶרְצְכֶם כִּי מֵאֵן- סָרַב יְדוּד לְתַתִּי- לַתֵּת לִי לַהֲלָךְ עִמָּכֶם:

(יד) וַיִּקְוּמוּ שְׁרֵי מוֹאֵב וַיִּבְּאוּ אֶל בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בָּלָעַם הִלָּךְ עִמָּנוּ:

(טו) וַיִּסֶּף עוֹד בָּלָק שְׁלַח שְׁרֵים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלֶּה- חֲשַׁב שְׁאוּלֵי עַל יָדֵי אֱלֹהֵי שֶׁתִּכְנַע בָּלָעַם (כְּנִרָאָה שֶׁהִכִּיר אֶת רִדִּיפַת הַכְּבוֹד וְהַכֶּסֶף שֶׁל בָּלָעַם):

(טז) וַיִּבְּאוּ אֶל בָּלָעַם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶל נָא תִמְנַע- לֹא תִאֲפֹשֶׁר לַעֲצֹמֵךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת- מִהֲלָךְ אֵלָי:

(יז) כִּי כִבֵּד אֲכַבְּדֶךָ מֵאֲדָ- אֲתָן לְךָ כֶּסֶף וְכְבוֹד רַבִּים, וְכָל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֱלִי- שֶׁאֲעֲשֶׂה בִשְׁבִיל לִקְלָלָם- אֲעֲשֶׂה, וְלָכֵה נָא קְבֵה- קָלָל לִי אֶת הָעָם הַזֶּה:

(יח) וַיַּעַן בָּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדִּי בָלָק אֲפִילוֹ אִם יִתֵּן לִי בָלָק מִלֵּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב (כֹּה אֲנִי רּוֹאִים שֶׁדְּבָרִים אֱלֹהֵי נַחֲשִׁים בְּעִינָיו), לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְדוּד אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה- דְּבַר קָטָן אַחֲרַת מִרְצוֹן ה', אוֹ גְּדוֹלָה אִם הִיָּתִי יִכּוֹל הִיָּתִי מִקְלָל אוֹתָם בְּשִׁמְחָה, אֲךָ אֵינִי יִכּוֹל, אֲבָל...:

(יט) וְעַתָּה שָׁבוּ נָא בְּזֶה גַם אֲתָם הַלֵּילָה וְאִדְעָה מֶה יִסֶּף יְדוּד דְּבַר עָמִי אוֹלֵי יִשְׁנָה ה' אֶת דַּעַתוֹ מִהַפְּעָם הַקּוֹדֶמֶת:

(כ) וַיִּבְּא אֱלֹהִים אֶל בָּלָעַם לֵילָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לִקְרֹא לְךָ בִּלְבָד בָּאוּ הָאֲנָשִׁים- לֵאזוּשֵׁהִי סִיבָה כְּגוֹן נִתְיַנֵּת עֲצָה וְכִדּוּמָה, וְלֹא לִקְלָל אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹ בַּפֶּעַם הַרְּאִשׁוֹנָה שֶׁאֵינוֹ חִפֵּץ לִקְלָלָם, אִזּוֹ קוֹם לְךָ אֲתָם וְאֶךְ- אֲבָל אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אִדְבַּר אֲלֵיךְ אוֹתוֹ תַּעֲשֶׂה- אֲפִילוֹ אִם אֲצוּהוּ אוֹתָךְ לְבִרְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל (רַמְב"ן). כְּמוֹ כֵּן הַסְּבָרָנוּ כְּפִירוֹשׁוֹ שֶׁל הַחֲזָקוֹנִי: "אִם כָּל כֵּךְ שׁוֹטִים הֵם שֶׁבָּאוּ לִקְרֹא לְךָ פַּעַם שְׁנִיָּה אַחֲרֵי שֶׁאֲמַרְתִּי לְךָ לֹא תִלָּךְ עִמָּהֶם- קוֹם לְךָ אֲתָם, וִירָאוּ שֶׁלֹּא יוֹעִיל לָהֶם":

הליכת בלעם והמפגש עם המלאך

(כא) וַיָּקָם בַּלְעָם בִּבְקָר וַיַּחְבֹּשׁ- קשרה בעצמו והכינה לנסיעה (הוא בעצמו הזדרז בדבר) אֶת אֲתָנֹו וַיֵּלֶךְ עִם שָׂרֵי מוֹאָב- ולא אמר להם את התנאים שה' אמר לו בלילה, כך שהם חשבו שהוא הולך על מנת לקללם, ובזה יש חילול ה' עצום, במיוחד שאח"כ הוא לא יקללם, ואז יגידו שה' משנה דעתו:

(כב) וַיַּחַר אֶף- כעס מאוד אֱלֹהִים פִּי הוֹלֵךְ הוּא- מהסיבה שכתבנו בפסוק הקודם, וכן בגלל שבלעם הלך באמת על מנת לקלל, ואע"פ שה' לא רצה בכך, חשב לעצמו שהוא כבר יצליח לקללם איכשהו, ובגלל כעסו של ה' על הליכתו, וַיִּתְּצֵב מִלֵּאף יְדֹד בַּדֶּרֶךְ לְשֹׁטֶן- למכשול לו והוא רָכַב עַל אֲתָנֹו וּשְׁנֵי נַעֲרָיו שִׁמְלוּם אוֹתוֹ עִמּוֹ:

(כג) וַתֵּרָא הָאֲתָנוֹן אֶת מִלֵּאף יְדֹד נֶצֶב בַּדֶּרֶךְ וַתִּרְבּוּ שְׁלוֹפָה בִּידֹו וַתֵּט- סרה הָאֲתָנוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה- שליד הדרך, וַיֵּף בַּלְעָם אֶת הָאֲתָנוֹן כִּדִּי לְהַטִּיתָה הַדֶּרֶךְ:

(כד) וַיַּעֲמֵד מִלֵּאף יְדֹד בְּמַשְׁעוֹל- שביל הַכְּרָמִים, גָּדַר- אבנים מְזֶה- מהצד הזה וכן וַגָּדַר מִזֶּה:

(כה) וַתֵּרָא הָאֲתָנוֹן אֶת מִלֵּאף יְדֹד וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר- כי לא היה לה לאן לנטות יותר, וַתִּלְחֹץ אֶת רֶגֶל בַּלְעָם אֶל הַקִּיר וַיִּסָּף לְהַכְתֶּה- על שהכאיבה לו:

(כו) וַיִּסָּף מִלֵּאף יְדֹד עֲבוֹר- להקדים את בלעם, וַיַּעֲמֵד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמָאוֹל:

(כז) וַתֵּרָא הָאֲתָנוֹן אֶת מִלֵּאף יְדֹד וַתִּרְבֹּץ- ותשב תַּחַת בַּלְעָם- כי לא יכלה להתקדם כלל, וַיַּחַר אֶף- כעס מאוד בַּלְעָם וַיֵּף אֶת הָאֲתָנוֹן בְּמַקָּל- כאן אנו כבר רואים שלוש פעמים שה' רומז לבלעם שאינו חפץ בהליכתו לקלל את ישראל (חוץ משתי הפעמים שאמר לו זאת בפירוש), אך בלעם אינו מבין את הרמזים:

(כח) וַיִּפְתַּח יְדֹד אֶת פִּי הָאֲתָנוֹן- שתדבר בדרך נס, וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מָה עֲשִׂיתִי לָךְ פִּי הַפִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים- פְּעָמִים. דיבור האתון גם הוא רמז לבלעם שאפילו אתון מדברת אם ה' רוצה בכך וכל שכן שהוא יהיה חייב לדבר רק מה שה' רוצה:

(כט) וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאֲתָנוֹן (שוב רואים את גודל כפירתו של בלעם, שמתייחס לדיבור האתון כתופעה טבעית רגילה שאין מה להתפעל ממנה יותר מיד, ועונה לה בפשטות) פִּי הַתַּעֲלָלָתָ- הכאבת לי, צחקת עלי וביזית אותי בִּי, לוֹ- אילו, אם יֵשׁ חֶרֶב בְּיָדִי פִּי עֲתָה תִּרְגָּמִיתִי- הייתי הורג אותך:

(ל) וַתֹּאמֶר הָאֲתָנוֹן אֶל בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֲתָנָה אֲשֶׁר רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדָךְ- מאז ומעולם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, הִהָסֵפְן הַסִּפְנָתִי- האם התרגלתי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֵּה- כך, לסור מהדרך? וַיֹּאמֶר לוֹ:

(לא) וַיִּגַּל- גילה יְדֹד אֶת עֵינָיו בַּלְעָם וַיֵּרָא אֶת מִלֵּאף יְדֹד נֶצֶב בַּדֶּרֶךְ וַתִּרְבּוּ שְׁלֹפָה בִּידֹו וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְיוֹ- לכבודו של המלאך:

(לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלֵּאף יְדֹד עַל מָה הִפִּיתָ אֶת אֲתָנָה זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים- פְּעָמִים, הכאה זו איננה בצדק שהרי הִנֵּה אֲנֹכִי יֵצְאִיתִי לְשֹׁטֶן- למכשול, מפני ש פִּי יָרֵט- עוות, והכוונה לבלעם שעוות את הַדֶּרֶךְ שהלך לקלל את ישראל, לְנִגְדִי- נגד רצוני:

(לג) וַתֵּרָאֵנִי הָאֲתָנוֹן וַתֵּט לִפְנֵי זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים, ואתה היית צריך לחשוב ש אולי נִטְתָה מִפְּנֵי- מפני שראתה אותי ופחדה ממני, פִּי עֲתָה- שהרי אם לא היתה נוטה גַם אֲתָנָה תִּרְגָּמִיתִי- לא הייתי רק מעכב אותך כמו עכשיו אלא הייתי גם הורגך על כך שאתה הולך לקלל, אבל וְאוֹתָהּ הִקְיִיתִי- שהרי לא עשתה כלום נגד רצוני, ואם כך היא הצילה אותך, אז מדוע הכית אותה?:

(לד) וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל מִלֵּאף יְדֹד חֲטָאתִי- בכך שהכיתי את אתוני ולא הבנתי שניייתה היא רמז מה' לשוב מדרכי, פִּי לֹא יִדְעִתִּי- לא הבנתי פִּי אֲתָה נֶצֶב לְקִרְאָתִי בַּדֶּרֶךְ- להפריע לי שלא אמשך בדרכי, וְעֲתָה אִם רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:

(לה) וַיֹּאמֶר מִלֵּאף יְדֹד אֶל בַּלְעָם לָךְ עִם הָאֲנָשִׁים וְאַפְס- אבל, דַּע לָךְ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אוֹתוֹ תִּדְבֹּר, וַיֵּלֶךְ בַּלְעָם עִם שָׂרֵי בָלָק:

פגישת בלק ובלעם

(לו) וַיִּשְׁמַע בָּלָק פִּי בֹא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל עִיר אַחַת שֶׁב מוֹאָב אֲשֶׁר עַל גְּבוּל אֲרָנָן- הגבול הצפוני, אֲשֶׁר בְּקִצֵּה הַגְּבוּל- המזרחי:

(לז) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בַּלְעָם הֲלֹא כָבֵד שְׁלַח שְׁלַחַתִּי אֵלֶיךָ לְקִרְאָ לָךְ- משלחת אחת, לָמָּה לֹא הִלַּכְתָּ אֵלַי- כבר אז, הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל בְּבִדָּה?:

(לח) וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל בָּלָק אֲפִילוּ עָכְשִׁיו שׁ הִנֵּה בָאתִי אֵלֶיךָ, עֲתָה תִּיכּוֹל אוֹכַל דָּבָר מְאוּמָה- משהו נגד רצון ה', הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי, על כורחִי אוֹתוֹ אֲדַבֵּר:

(לט) וַיֵּלֶךְ בַּלְעָם עִם בָּלָק וַיִּבְאוּ קָרִית חֲצוֹת- שם עיר:

(מ) וַיִּזְבַּח- הקריב בָּלָק בָּקָר וַצִּאֵן וַיִּשְׁלַח לְבַלְעָם- לכבודו, וְלִשְׂרָיִם אֲשֶׁר אוֹתוֹ:

(מא) וַיְהִי בִּבְקָר- למחרת, וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בַּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמוֹת בָּעַל- מקום עם במות שהן מזבחות שעליהן היו אובדים את הבעל- עבודה זרה, וַיֵּרָא מִשָּׁם קִצֵּה הָעָם- ישראל:

פרק כג

- (א) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בנה- כאן, שבועה מזבחת והכן לי בנה שבועה פרים ושבועה אילים:
(ב) ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם- שניהם הקריבו פר ואיל על כל במזבח:
(ג) ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתה- תשאר כאן, ואלכה, אולי יקרה- יגלה אלי ידוד לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך, וילך שפי- לבדו, או שפירושו: חגג (מהלחיצה של האתון את רגלו אל הקיר):
(ד) ויקר- התגלה אלהים אל בלעם ויאמר בלעם אליו לה', את שבועת המזבחת ערכתי ואעל פר ואיל במזבח, וכאן בלעם רוצה להמשיך לבקש מה שיסכים לקלל את ישראל אך ה' קוטע את דבריו באמצע, ואומר לו:

המשל הראשון

- (ה) וישם ידוד דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר:
(ו) וישב אליו והנה נצב על- ליד עלתו, הוא וכל שרי מואב:
(ז) וישא משלו- שיר, מליצה, שהוא משל על ישראל, ויאמר: מן ארם- ארץ ארם, ינחני- יובילני ויקרא לי בלק מלך מואב, מהררי קדם- מהרים שנמצאים במזרח הוא קרא לי, לכה ארה- קלל לי יעקב- את עם ישראל, ולכה זעמה- תעורר כעס של ה' על ישראל:
(ח) מה אקב- מה יעזור שאני אקלל אם לא קבה- קללו אל- ה', ומה אעזם- ומה יעזור שאני אעורר עליהם כעס מה' אם לא זעם- כעס עליהם ידוד?:
(ט) פי מראש צרים- הרים גבוהים אראנו, ומגעעות אשורנו- אני רואה אותם, הן- הנה הם עם לבדד- לבד ישכון- יגור, ובגולם- בכל האומות לא יתחשב- ייספר, היינו שהם מיוחדים ואינם כשאר האומות (והרחבנו כאן מעט כיד ה' הטובה עלינו):
(י) מי מנה- הצליח לספור עפר יעקב- את זרע ישראל שנמשלו לעפר, ומספר- ומי הצליח לספור את רבע ישראל הסברנו כאן שני פירושים: א. רבע ישראל- "זרע ישראל, לפי שע"י הרביעה נוצר האדם" (רשב"ם וכן פירש רש"י). ב. מלשון רבע- דהיינו: דגל אחד של ישראל מתוך ארבע תראה (שהרי בלעם ראה רק את קצה העם ולא את כולו), אני מבקש מה' ש תמל מנפשי מות ישירים- שאמות כמו ישראל שהם ישירים, ותהי אחריתי- סופי כמהו- ואז אזכה לעולם הבא:
סיכום המשל: אינני יכול לקללם כי ה' לא כועס עליהם ומברך אותם, ואני רוצה למות כמותם.
(יא) ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי? הרי לקב- לקלל איבי לקחתיה והנה ברכת ברה:
(יב) ויען ויאמר הלא את אשר ישים ידוד בפי, על כורחי אתו אשמר לדבר:

המשל השני

- (יג) ויאמר אליו בלק לכה נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס- אבל, קצהו- של העם תראה וקלו לא תראה וקבנו- וקללו לי משם:
(יד) ויקחהו שדה צפים- שם מקום אל ראש הפסגה ויבן שבועה מזבחת ויעל פר ואיל במזבח:
(טו) ויאמר אל בלק התיצב פה- כאן על עלתה ואנכי אקרה- אלך להפגש עם ה' בדרך מקרה פה- פה (הכוונה במקום אחר. כמו "ויפן כה וכה" שהסתכל לשני צדדים שונים):
(טז) ויקר- נפגש בדרך מקרה ידוד אל בלעם וישם דבר בפי- על כרחו, ויאמר שוב אל בלק וכה- כך תדבר:
(יז) ויבא אליו והנה- הנה הוא נצב על עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה דבר ידוד:
(יח) וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע- את הדברים שאומר, האזינה עדי- עד אלי, בנו- בן צפר הכוונה לבלק:
(יט) לא איש אל ויכזב- האל אינו איש החוזר בו מדבריו, וכן אדם ויתנחם- וגם לא בן אדם שמתחרט, ההוא- ה' אומר ולא יעשה!?! ודבר ולא יקימנה!?! – האם ה' לא יקיים את דבריו??:
(כ) הנה ברה לקחתי- בפעם הראשונה שרצית שאקללם היום, לקחתי מה' ברכות, וברה ולא אשיבנה- והוא כבר ברח אותם ואני לא אוכל להשיב את הברכות שלו, ומדוע אמרת לי לקללם שוב, האם חשבת שה' יתחרט?! הרי הוא איננו אדם!:
(כא) ותדע לך שה' חפץ לברך את ישראל מפני ש: לא הביט- ראה און-עבירה בייעקב, ולא ראה עמל- עבירה בישראל- הוא אינו רואה בהם עבירות מפני שהם צדיקים (והעברות שעשו עד עכשיו, היו בעיקר בגלל הערב רב, אך עם ישראל בעצמו- כמעט אינו חוטא, וגם כאשר כן- אזי זה פגם חיצוני לו ואינו מראה על פגם פנימי) ולכן ידוד אלקיו עמו- ועוזר להם, ותרועת מלך בו- בישראל. שכאשר הם יוצאים להלחם- הם מריעים בחוצרות לפני המלך ה', וכך הם מנצחים:
(כב) אתה אמרת "הנה עם יצא ממצרים" אולם הם לא יצאו לבד אלא: אל- ה', הוא ש מוציאם ממצרים, כתועפת- כמו החוזק של קרני ראם לו- כך ה' הוא חוזקם של ישראל:
(כג) ומדוע ה' שומר עליהם כ"כ? מפני בטחונם האדיר בו, פי לא נחש- לשון נחוש בייעקב כנ"י אינם משתמשים בניחוש כדי לדעת את העתיד, וכן ולא קסם בישראל- אינם משתמשים בקסמים לצורך זה, אלא כאשר רוצים לדעת מה יקרה

בעתיד **פֶּעַת** - עכשיו **וַיֹּאמֶר לִיעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל** - על ידי הנביאים **מִה פֶּעַל** - יפעל בעתיד **אֵל** - ובכך מראים את בטחונם החזק בו, שאינם עוברים על התורה ומשתמשים ב"טריקים":

(כד) **הֵן עַם כְּלָבִיא** - גור אריות יָקוֹם וּכְאֲרִי יִתְנַשֵּׂא - יתרומם, היינו שהם יתחזקו מאוד, **לֹא יִשְׁכַּב** - ינוח בארץ כנען **עַד יֵאָכֵל טָרֶף** - יטרוף את הגויים, **וְיָדָם תִּלְלִים** - הרוגים יִשָּׁתָהּ - אף את רכושם יקח.

סִיכּוֹם הַמַּשֵּׁל: ה' לא מתחרט על ברכותיו לישראל, אינו רואה בהם עבירות ועוזר להם, ונקודה שמתחדשת במשל הזה: כיבוש הארץ:

(כה) **וַיֹּאמֶר בֶּלְעָם אֶל בִּלְעָם גַּם קֵב לֹא תִקְבְּנוּ** - אם אינך מקלל אותם, אז **גַּם בֶּרֶךְ לֹא תִבְרַכְנוּ** - לפחות אל תברכם:

(כו) **וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל בֶּלְעָם הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר יִדְבֹר יִדְּוֹד אֹתוֹ אֲעֲשֶׂה**:

המשל השלישי

(כז) **וַיֹּאמֶר בֶּלְעָם אֶל בִּלְעָם לֵכָה נָא אֶקְחָה אֶל מְקוֹם אַחֵר אוֹלִי יִישָׁר** - יהיה טוב וישר **בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקִבְּתוּ** - תקללו לי מִשָּׁם אוֹלִי בצד אחר של המחנה ישנם אנשים פחות צדיקים וה' יסכים שתקלל אותם:

(כח) **וַיִּשָּׂא בֶלְעָם אֶת בִּלְעָם רֹאשׁ הַפָּעוּר** - שם הר שנקרא על שם עבודה זרה בשם זה שהיו עובדים עליו, **הַנִּשְׁקָה עַל פְּנֵי הַיָּשִׁימֹן** - שמשם אפשר להשקיף למדבר השומם:

(כט) **וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם לִי בִנְיָה** - כאן, **שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהֵכֵן לִי בִנְיָה שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אִילִים**:

(ל) **וַיַּעַשׂ בֶּלְעָם כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וְאִיל בְּמִזְבֵּחַ**:

פרק כ"ד

(א) **וַיֵּרָא בִלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְדֹד לְבָרֶךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כְּפֶעַם בְּפֶעַם** - כמו הפעם הראשונה והשניה **לְקִרְאֵת נְחֻשִׁים** - ניחושים וקסמים על מנת לקללם, **אֵלָּא וַיִּשָּׂא וַיִּשָּׂא אֶל הַמִּדְבָּר** - ששם היו ישראל פָּנִיו - והסתכל עליהם ממקום עמדו על מנת לברכם:

(ב) **וַיֵּשֶׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו** - בצורה מסודרת לפי הדגלים, **וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים** - ה' מנבא אותו בדרך חיבה ולא כפעמים הקודמות בכפיה:

(ג) **וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בִּלְעָם בְּנוֹ** - בן **כְּעֵר וְנָאִם הַגִּבֹּר שָׂתֵם** - פתוח הָעֵינָן - שעינו פתוחה לראות מראות מה':

(ד) **נָאִם שְׁמַע אֲמָרִי אֵל** - ששומע את ה', **אֲשֶׁר מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזָה** - רואה מראות נבואה, כאשר הוא נָפֵל - שוכב, ישן, וכן כאשר הוא וּגְלוּי עֵינָיִם - גם כאשר הוא ער מתגלה אליו ה' (וְזוֹ דַּרְגָּה שֶׁלֹּא הִיטָה לוֹ כֹּאשֶׁר הוּא הִלֵּךְ לְקִרְאֵת נְחֻשִׁים). עד כאן דברי הקדמה של בלעם על עצמו (וכן במשל הבא) המראים את גאותו הגדולה:

(ה) **מִה טָבוּ אֶהְיֶה יַעֲקֹב** - כמה טובים האוהלים שלך, וגם בעתיד כשתהיו בארץ כנען יהיו טובים **מִשְׁפָּנְתֶּיךָ** - בתיך, **יִשְׂרָאֵל**:

(ו) הם טובים כמו: 1. **בְּנִחֲלִים נָשִׁיו** - יפים כמו מסלול הנחלים, 2. **כְּגִנַּת עֲלֵי נָהָר** - פורחים היטב כמו גינה הנמצאת על נהר, 3. **כַּאֲהֲלִים נָטַע יְדֹד** - מפיצים ריח טוב כמו עצי אהל שהם עצי בשם המפיצים ריח טוב, 4. **כַּאֲרָזִים עֲלֵי מַיִם** - חזקים כמו עצי ארז השתולים ליד מים:

(ז) **יִזַּל מַיִם מִדְּלִיָּו** - יזלו מים מהדליים שלו, היינו שהשפיע שלהם ילך ויתגבר, **וַיִּזְרְעוּ בְּמַיִם רַבִּים** - והזרע שלהם יהיה על הרבה מים, היינו שגידל מאוד, **וַיִּרֶם מֵאֲגַג מְלָכָו** - אגג הוא שם המלך של עמלק תמיד (כמו פרעה אצל מצרים ואבימלך אצל פלישתים), והמלך של ישראל יתרומם יותר ממנו וינצחו למרות שעמלק חזקים מאוד, **וַתִּנְשָׂא מְלָכָתוֹ** - והמלכות שלהם תתרומם עוד ועוד:

(ח) **וְכָל זֹאת בָּא לָהֶם בְּזִכּוֹת**: **אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם**, שהוא **כְּתוּעַפֶּת** - כמו החוזק של קרני הַרְאָם לוֹ - לישראל, והאל **יֵאָכֵל** - ישמיד גוֹיִם צָרִיו - שהם שונאיו של ישראל, **וְעַצְמָתֵיהֶם יִגְרֶם** - ישבור, היינו שגם את רכושם יקח, **וְחֻצֵּיו** - של ה' **יִמְחָץ** - באויבים:

(ט) **וְאַחֵר שִׁיכְבוֹשׁ אֶת כָּל הָאָרֶץ**, **כְּרַע שְׁכָב** - יכרע וישכב וינוח **כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ** - שאף אחד לא מעיז להפריע לו, **מִבְּרִיךְ בְּרוּךְ וְאֲרִיךְ אֲרוּר** - ומקלליך מקוללים:

(י) **וַיִּחַר אֵף** - כעס מאוד **בֶּלְעָם אֶל בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת כַּפָּיו** - מתוך צער, **וַיֹּאמֶר בֶּלְעָם אֶל בִּלְעָם לֵקֵב** - לקלל **אִיבֵי קִרְאֲתֶיךָ** **וְהִנֵּה בִרְכַּת בֶּרֶךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים**:

(יא) **וַעֲתָה בִרַח לָךְ אֵל מְקוֹמָה אֲמַרְתִּי כִּבְדֹּךָ אֲכַבְּדָה וְהִנֵּה מִנְעָה** - לא מאפשר לך **יְדֹד מִכְּבוֹד** - לאחר שבלעם אומר במשל השלישי שכל הגויים שילחמו בישראל ה' יהרוג אותם, מבין בלק שאינו יכול להלחם בישראל, וגם העובדה אומר שמקללי ישראל מקוללים אומר שבעצם כבר לא יוכל לקללם ולכן פה בלק כבר לא מנסה יותר שבלעם יקללם:

(יב) **וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בֶּלְעָם הֲלֹא גַם אֵל מְלֹאכֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי** - בפעם השנייה, **דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר**:

(יג) **אִם יִמָּן לִי בֶלְעָם מִלֹּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹד אֶת פִּי יְדֹד לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי** - מעצמי, **אֲשֶׁר יִדְבֹר יְדֹד אֹתוֹ אֲדַבֵּר**:

המשלים האחרונים

(יד) וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לָכֶּה אֵינְעָדָהּ- לַמִּלָּה עֲצָה שְׁנֵי פִירוּשִׁים- 1. עֲזָרָה בַּמַּחֲשָׁבָה לַמִּישָׁהוּ. 2. אִמְרִית הַעֲתִיד. כֵּן הַפִּירוּשׁ הַנֶּכּוֹן הוּא הַשֵּׁנִי; אֹמֵר לֵךְ מִה יִקְרָה בַּעֲתִיד, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה- יִשְׂרָאֵל לְעַמָּה בְּאַתְרֵיהֶם- בְּסוֹף הַיָּמִים:

(טו) וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעָם בְּנוֹ בָּעֵר וְנָאִם הַגָּבֵר שְׁתֵּם הָעֵינָן:

(טז) נָאִם שְׁמַע אֲמָרִי אֵל וַיִּדַּע דַּעַת עֲלִיוֹן- הוֹסִיף בִּיטּוֹי זֶה שֶׁלֹּא קִיָּם בַּמַּשָּׁל הַשְּׁלִישִׁי, וְעִנִּינוּ: שֶׁהוּא יוֹדֵעַ דְּבָרִים לַמְּרוֹת שֶׁה' לֹא אָמַר לוֹ (אַלֹּא אֵלּוֹ דְּבָרִים שְׁנִמְצָאִים רַק "בַּדַּעַתוֹ" שֶׁל ה') מִתְּחִלָּה שְׁדֵי יִתְּנָה נֶפֶל וְגִלּוֹי עֵינָיִם- כֹּל הַפִּירוּשִׁים כַּדְלָעִיל:

(יז) אֲרָאֵנוּ- אֲנִי רֹאֶה אֶת הַנְּבוּאָה וְלֹא עֲתָה- אֲבָל זֶה לֹא יִקְרָה עַכְשָׁיו, אֲשׁוּרָנוּ- אֲרָאֵנוּ וְלֹא קָרֹב- אֲבָל לֹא בִקְרֹב זֶה יִקְרָה, וְמֵה אֲנִי רֹאֶה: דָּרָךְ- יַעֲלֶה כּוֹכֵב- מִנְּהִיג הַזּוֹהָר כְּכּוֹכֵב מִיֶּעֱקֹב- מִיִּשְׂרָאֵל, וְקָם שָׁבֹט- מוֹשֵׁל מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִמְחֹץ פְּאֲתֵי מוֹאָב- יִמְחֹץ אֶת כָּל מוֹאָב וְאֵף אֶת הַקְּצוּוֹת שֶׁלָּהֶם, דִּהְיִינוּ כֹּלָם, וְקָרָקֶר- וַיִּהְרֹס וַיִּשְׁמִיד כָּל בְּנֵי נֶשֶׁת- אֶת כָּל הַגּוֹיִים שֶׁהָיָה כָּל הָעוֹלָם מִזְרַע שֶׁת:

(יח) וְהִנֵּה אֲדוֹם יִרְשָׁה- תוֹשֵׁמֶד, וְאֵף וְהִנֵּה יִרְשָׁה שְׁעִיר- גַּם שְׁעִיר יוֹשְׁמֶדוֹ לֹא אִיבָיו- עַל יְדֵי אוֹיְבָיו שֶׁזֶה יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׁרָאֵל עֲשֶׂה תָחֵל- מִתַּחֲזֹק וּמִצְלִיחַ:

(יט) וַיִּרְדֶּךְ- וַיִּשְׁלוֹט (מַלְשׁוֹן "לַרְדּוֹת") אוֹתוֹ מוֹשֵׁל שְׁבָא מִיֶּעֱקֹב, וְהָאֲבִיד שְׁרִיד- כָּל שְׂאֵרֵי מַעִיר- מְכָל עִיר שְׁבַעוֹלָם, הֵינּוּ שִׁיחֲרוּג אֶת כָּל הַצְרִים לְיִשְׂרָאֵל:

(כ) וַיִּרְא בְלָעָם אֶת עַמְלֶק- בְּאִיזוֹר הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֶק- עַמְלֶק הִיא הָרֵאשׁוֹן שֶׁהָעַז לַהֲלַחַם בְּיִשְׂרָאֵל, וְלִכְן וְאַתְרֵיהֶם- סוּפּוֹ עַדִּי אֲבָד- יֹאבֵד לַגִּמְרִי:

(כא) וַיִּרְא אֶת הָקִינִי- יִתְרוֹ וּזְרָעוֹ הַנִּמְצָאִים בְּיִשְׂרָאֵל, וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵימָן- חֲזֹק מוֹשֶׁבֶךְ- הֵיכֵן שְׂאֵתָם נִמְצָאִים עַכְשָׁיו, אֲצֵל יִשְׂרָאֵל זֶה מְקוֹם חֲזֹק וְטוֹב, אוֹלָם בַּעֲתִיד אֲנִי רֹאֶה שֶׁתִּהְיֶה לִיד עַמְלֶק וְגַם אֵז וְשִׁימָם בְּסֻלַּע- בְּמִקוֹם חֲזֹק קִנְיָה- אֶת הַקֵּן שֶׁלךְ, הַמְּקוֹם שָׁבוּ אֶתָּה גֵר, הֵינּוּ שֶׁתַּעֲזוֹב אֶת עַמְלֶק וְתַחֲזוֹר לְגוֹר עִם יִשְׂרָאֵל (וּמִשָּׁל זֶה- שֶׁל קֵן הַנִּמְצָא בְּסֻלַּע- רֹאִים אֲנִי אֲצֵל הַנְּשָׁרִים, שֶׁשְּׁמִים אֶת קִינֵיהֶם בְּסֻלַּעִים הַגְּבוּהִים כְּדֵי שֶׁיִּגְדְּלוּהֶם יִהְיוּ שְׁמוֹרִים מְכָל רַע):

(כב) כִּי אֶפִּילוֹ אִם יִהְיֶה לְבָעֵר קֵין- שִׁישְׁמִידוֹ אֶת קֵין מִמְּקוֹמוֹ יַחַד עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת אֲשׁוּר, אֵז עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ- עַד כִּמָּה יִכּוֹלֶה אֲשׁוּר לִשְׁבּוֹת אוֹתָךְ, הִרִי יֵשׁ לִכְךָ סוּף וְאֵז תַּחֲזוֹר עִם יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ, אוֹלָם אִם תִּשְׁאָר עִם עַמְלֶק הִרִי תֹאבֵד כִּמּוּהוֹ:

(כג) וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אוֹי- יִגִּיעַ עַתָּה שֶׁתִּהְיֶה אִיוֹמָה, וְאֵז מִי יִתְּנָה- מִי יִצְלִיחַ לַחַיּוֹת מִשְׁמֹמּוֹ אֵל- מִשְׁשִׁים עֲלֵיו הָאֵל עוֹנֵשִׁים קִשִּׁים, מִי יִצְלִיחַ לַהֲמַלֵּט מִכָּךְ, וְהַכּוֹנֶה לְאַחֲרֵית הַיָּמִים:

(כד) וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן יֵצְאוּ וְצִיִּים- הַרְבֵּה צִיִּים שֶׁל אוֹנִיּוֹת מִיַּד כְּתִים- מִהֲרוֹמָאִים שֶׁהֵם הַזְרַע שֶׁל כְּתִים בְּנוֹ שֶׁל יוֹן בֶּן יִפֶּת בֶּן נֹחַ, וְעַנּוֹ אֲשׁוּר- שֶׁהִגְלִיתָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְעַנּוֹ עֲבָר- אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹגְלוֹ עַל יְדֵי אֲשׁוּר, וְגַם הוּא- הַכְּתִים עַדִּי אֲבָד- יֹאבֵד לַגִּמְרִי:

(כה) וַיָּקָם בְּלָעָם וַיִּלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ וְגַם בָּלַק הָלַךְ לְדָרְכוֹ: פ

החטא בשיטים ומעשה פינחס

(א) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים- מְקוֹם בַּעֲרֻבוֹת מוֹאָב שֶׁעַד לִשְׁם יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל, וַיִּחַל- הַתַּחֲלִיל הָעָם לְזִנּוֹת אֵל בְּנוֹת מוֹאָב- לִשְׁכַּב אֶת בְּנוֹת מוֹאָב שֶׁהִגִּיעוּ לִשְׁם בַּמַּגְמָה לַפְּתוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַחֲטִיאָם:

(ב) וְאַחֲרֵי שִׁזְנוּ אַחֲרֵיהֶן, וַתִּקְרָאֵן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן- לְהַשְׁתַּתֵּף בַּחֲגִיגוֹת, וְאֵז וַיֹּאכַל הָעָם- מִהַזְּבָחִים שֶׁל הָעֲבוּדָה זֶרָה, וְאֵז וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְאֱלֹהֵיהֶן- עֲבָדוּ בַּעֲצָמָם עֲבוּדָה זֶרָה:

(ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר- הַתַּחֲלִילוֹ מִמֶּשׁ לַהֲיוֹת אֲדוּקִים בַּעֲבוּדָתוֹ שֶׁל אֱלִיל זֶה, וַיִּתֵּר אֵף יְדוֹד בְּיִשְׂרָאֵל- ה' כַּעַס עֲלֵיהֶם מְאֹד וְהַתַּחֲלִילָה מִגִּיפָה בַּעַם:

(ד) וַיֹּאמֶר יְדוֹד אֵל מִשָּׁה קַח אֶת כָּל רֵאשֵׁי הָעָם- הַשּׁוֹפְטִים, וְהוֹקֵעַ- וְתִלֵּה אוֹתָם- אֶת הַחוּטָאִים לְיְדוֹד- לִשְׁם ה' נִגָּד הַשְּׁמִשׁ- בְּגִלּוֹי וּבַפְּרִהֲסִיא, שְׁכוֹלָם יִרְאוּ, וְאֵז וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אֵף יְדוֹד מִיִּשְׂרָאֵל- יִפְסֹק הַכַּעַס מִיִּשְׂרָאֵל וְהַמִּגִּיפָה תִּפְסֹק:

(ה) וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֵל שְׁפִטֵי יִשְׂרָאֵל הָרְגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁיו- כָּל שּׁוֹפֵט יִהְיֶה אַחֲרָי עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם כְּגוֹן שֶׁר מֵאָה לְמֵאָה וְכו', הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר- לְהַרְגוֹ אֶת אוֹתָם שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זֶרָה, שֶׁכֵּךְ דִּינָם כְּכָתוּב בַּפְּרָשָׁה מִשְׁפָּטִים: "זוֹבַח לְאֱלֹהִים יִחְרַם":

(ו) וְתוֹךְ כְּדֵי שֶׁמֶשֶׁה אֹמֵר זֹאת לְשׁוֹפְטִים וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֵל אֶחָיו- לְמִקְוֶה שָׁבוּ הָיוּ רַבִּים מִקְרֹבָיו וְחִבְרָיו שִׁיגְנוּ עֲלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְרָגוּהוּ אֶת הַמִּדְּבָרִית- וְשֵׁם שֶׁכַּב אוֹתָהּ, (הַסְּבָרָנוּ שֶׁלְּמִרוֹת שְׁבָנוֹת מוֹאָב הָיוּ רֹב הַנָּשִׁים שְׁבָאוּ לַפְּתוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים, הִגִּיעוּ לִשְׁם גַּם מִבְּנוֹת מִדִּין, אֵךְ מִהֵן הִגִּיעוּ הַחֲשׁוֹבוֹת שְׁבָהן, כְּגוֹן בְּנוֹת הַשְּׂרִים וְהַמְּלָכִים, וְכָל זֶה כְּדֵי לַפְּתוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הָאִישׁ הַקָּרִיב דּוֹקָא מְדִינִית שֶׁהִיא חֲשׁוּבָה לְהִרְאוֹת אֶת גּוֹדֵל מַעֲשָׂהוּ (לְהַרְע) וְכָל זֶה לְעֵינֵי מִשָּׁה וְלְעֵינֵי כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- שֶׁשּׁוֹפְטִים אֶת הָעוֹבְדִים לְבַעַל פְּעוֹר, וְהִמָּה בְּכִים פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד- מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהוֹרְגוֹ שֶׁהָיָה לֹא עֲבָד עֲבוּדָה זֶרָה וְעַל זֶה שֶׁהוּא שׁוֹכֵב גּוֹיָה אִי אֶפְשָׁר לְהוֹרְגוֹ אֲלֵא אִם כֵּן זֶה בִּשְׁעַת הַמַּעֲשֶׂה עֲצָמוֹ, אֵךְ הוּא הִיא יַחַד עִם אֲחָיו וְלֹא יִכְלוּ לְהַעֲנִישׁוֹ עַכְשָׁיו, וְאַחֲרֵי זֶמַן כִּשְׁיִצְלִיחוֹ לְתוֹפְסוֹ לֹא יוֹכְלוּ לְהוֹרְגוֹ, וְחִלּוֹל ה' גְּדוֹל נִגְרָם בַּעֲקֻבוֹת מַעֲשָׂהוּ שֶׁל זֶה וְלִכְן הָיוּ בּוֹכִים:

(ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן- אֶת הַחִילּוּל ה' שֶׁנִּגְרַם וְאֵת אֵי הַיְּכוּלֹת שֶׁל מֹשֶׁה וְהַעֲדָה לְהַעֲנִישׁוֹ לְזֶה, וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶת- חֶרֶב קִצְרָה בְּיָדוֹ:

(ח) וַיָּבֹא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּבֶה- הָאוֹהֶל שֶׁבּו שָׁכַב אֶת הַמְּדִינִית, וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קִיבְתָּהּ, הֵייוֹנוּ שֶׁהֶרְמַח עָבַר דֶּרֶךְ הַגּוֹף שֶׁל שְׁנֵיהֶם יַחַד, וְעַל יְדֵי מַעֲשֵׂהוּ הָאֲמִיץ: וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- ה' הִפְסִיק אֶת הַמַּגִּיפָה, כְּמוֹ שֶׁהִיא אֲמֹר לִקְרוֹת אִם הֵיוּ דָנִים אֶת כָּל הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר:

(ט) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה עַד מַעֲשֵׂה זֶה אַרְבָּעָה וָעֶשְׂרִים אֱלֹף: פ

פרשת פינחס

שכרו של פינחס ושבתו

(י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב-הַחֲזִיר וְהַפְסִיק אֶת חֲמָתִי-כַעֲסִי הַגָּדוֹל, מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֻם אֶת קִנְיָאֹתִי-כַאֲשֶׁר כַּעַס אֶת כַּעֲסִי וְנָקַם אֶת הַנִּקְמָה שְׁלִי בְּתוֹכָם, וּבִזְכוּת מַעֲשֵׂה זֶה-וְלֹא כְלִיתִי-הָרַגְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֹתִי-בַכַּעֲסִי וְנִקְמָתִי:

(יב) לָכֵן אֲמַר הֲנִי נָתַן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם-לְמַדְנֹו עַל כֵּךְ כִּמָּה פִּירוּשִׁים: א. אֲנִי כוֹרֵת לוֹ בְּרִית שְׁלוֹם שֶׁלֹּא יִנְקְמוּ בּוֹ קְרוֹבֵי הָאִישׁ הַמוֹכָה, אוֹ שֶׁבֶט שִׁמְעוֹן וְכְדוּמָה. ב. תִּהְיֶה לוֹ אֲרִיכוֹת יָמִים (כְּפִי שְׂרֹאִים בְּנִבְיָאִים שֶׁהוּא הָאֲרִיךְ יָמִים עוֹד אַחֲרֵי הַזִּקְנִים שֶׁהָאֲרִיכוֹ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ):

(יג) וְחוּץ מִזֶּה-וְהִנֵּה לוֹ וְלִזְרָעוֹ אֶתְרֵיו בְּרִית-בְּהֵנָת עוֹלָם-שֶׁכָּל זֶרְעוֹ אַחֲרָיו יִהְיוּ כַהֲנִים לְעוֹלָם, וּמִשְׁמַעוֹת הַדָּבָר גַּם שֶׁהַכְּהוֹנָה הַגָּדוֹלָה תִּמְיֵד תִּהְיֶה מִזְרָעוֹ, וְזֶה שֶׁכָּר בְּחֵת-בְּמָקוֹם, תַּמּוּרָת, אֲשֶׁר קִנְיָא לְאַלְהֵיו-לְשֵׁם ה', וּבִזְכוּת זֶה וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת-יָחִיד עִם הַמְּדִינִית זִמְרִי בֶּן סְלֹוֹא שֶׁהוּא הִיָּה נָשִׂיא בֵּית אָב-שֶׁבֶט שִׁמְעוֹן נִחְלַק לְחַמִּישָׁה בְּתִי אֲבוֹת וְהוּא הִיָּה נָשִׂיא-הַחֲשׁוֹב בִּיּוֹתֵר בְּאַחַד מִבְּתֵי הָאֲבֹת הָאֵלּוּ לְשִׁמְעוֹנִי, וְהַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ אֶת זֶה כְּדִי לִוְמַר שֶׁאֵין "פ" שֶׁהִיָּה חֲשׁוֹב מְאֹד לֹא חֵלֶק לוֹ פִּינְחָס כְּבוֹד וְלֹא פַחַד מִמֶּנּוּ, אֲלֹא הָרָגוֹ:

(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה הַמְּדִינִית כְּזָבִי בֵּת צוֹר, שֶׁצּוֹר הִיָּה רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית אָב-רֹאשׁ הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁל בֵּית אָב אֶחָד מִתּוֹךְ חַמִּישָׁה שֶׁהִיוּ בְּמִדִּין הוּא, בְּמִדִּין הִיוּ חַמִּישָׁה מַלְכִּים-רֹאשֵׁי בְּתִי אֲבוֹת, וְהוּא הִיָּה אֶחָד מֵהֶם. הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ אֶת זֶה כְּדִי לְהַרְאוֹת עַד כִּמָּה רָצוּ מִדִּין לְהַזִּיק לְיִשְׂרָאֵל שֶׁאִפְּלוּ עִם הַבַּת שֶׁל מַלְכָם הִיוּ מוֹכְנִים לְהַזְנוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְהַכָּל כְּדִי לְהַחֲטִיאֵם: פ

ציווי לצרור את המדינים

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יז) צִרְרוּ-תִּהְיוּ שׁוֹנָאִים וְאִיבִים שִׁלְהֶם, אֶת הַמְּדִינִים וְהַפִּיתֶם אוֹתָם-תִּלְחַמוּ בָהֶם:

(יח) כִּי-מִפְּנֵי שֶׁ צִרְרִים-שׁוֹנָאִים וְאִיבִים הֵם לָכֵם, וְרֹאשִׁים אֶת זֶה בִּשְׁנֵי אֹפְנִים: 1. בְּנִכְלִיָּהֶם-מִחֲשֻׁבוֹתֵיהֶם הִרְעוֹת אֲשֶׁר נִכְלָלוּ-חֲשָׁבוּ לְהִרְעֵ לָכֵם עַל דָּבָר פְּעוּר-שֶׁהִזְנוּ אֶת בְּנוֹתֵיהֶם כְּדִי לְהַחֲטִיאֵכֶם. 2. וְעַל דָּבָר כְּזָבִי בֵּת נָשִׂיא מְדִינָה אֶתְּחַם הַמָּכָה בְּיוֹם הַמָּגֶפֶה עַל דָּבָר פְּעוּר-שֶׁהֵם רוֹצִים לְנָקוֹם בָּכֶם עַל שֶׁהִרְגַּתֶּם אֶת בֵּת מַלְכָם, וְהִקְדִּימוּ אֶתְּם לְהִלָּחֵם בָּהֶם. אוֹ שֶׁפִּירוּשׁוֹ הוּא שֶׁבִּזְכוּת שֶׁנָּתַנוּ אֶת בֵּת מַלְכָם לְהַזְנוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל רֹאשִׁים עַד כִּמָּה הֵם צוֹרְרִים לָכֶם:

פרק כו, מפקד ישראל בערבות מואב

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמָּגֶפֶה וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

(ב) שְׂאוּ-סַפְרוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַדֹת לְבֵית אֲבֹתָם שֶׁאֵלּוּ הֵם כָּל יֵצֵא צֶבָא בְּיִשְׂרָאֵל-אֲמַרְנוּ כִּמָּה סִיבוֹת לְמַנִּין זֶה: א. לְרֹאוֹת כִּמָּה נִשְׁאָרוּ אַחֲרֵי הַמָּגִיפָה. ב. לְסַפֹּר כִּמָּה חִיִּילִים יֵשׁ לְקִרְאָת הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ וְכִיבוּשָׁה, וְחִלּוּקַת הָאָרֶץ לְפִי מִסְפֵּר הָאֲנָשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁעָבְרוּ 38 שָׁנִים מִהַמִּנִּין הַקּוֹדֶם:

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֱלִעֶזֶר הַכֹּהֵן אִתָּם-אֶת יִשְׂרָאֵל, בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:

(ד) לְסַפֹּר אוֹתָם, מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַדֹת כָּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיִּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם-כִּמוֹ שֶׁה' צִוָּה בְּסִפְרֵיהֶם הַקּוֹדֶם לְפָנָי 39 שָׁנִים לְסַפֹּר מִגִּיל עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַדֹת:

הַקְּדָמָה קְצָרָה: מִנִּין זֶה לֹא הִיָּה כְּמִנִּין הָרִאשׁוֹן, שֶׁשֵּׁם הַנְּקוּדָה הִיָּתָה לְמִנּוֹת כִּמָּה יֵשׁ מִכָּל שֶׁבֶט (מִפְּקָד צְבָאִי), אֲלֹא כֹאן מִנּוּ לְפִי מִשְׁפָּחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהַמִּנִּין הִיָּה בְּשִׁבְלִי לְחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ לְשִׁבְטִים. רֹב כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַמִּנּוּיּוֹת לְהִלָּךְ הִיוּ מִשְׁבָּעִים הַנֶּפֶשׁ שִׁירְדוּ לְמִצְרַיִם, אֲךָ חֵלֶקן לֹא. צִרִיךְ לִוְמַר (עַפ"י הַרְמַב"ן) שֶׁאַחֲרֵי זֶמַן מִהַ מִירִידָתָם לְמִצְרַיִם הִעֲמִידוּ לָהֶם רֹאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת, שֶׁלֹּא יִרְדּוּ לְמִצְרַיִם אֲלֹא נִוְלְדוּ שֵׁם, וּמִאוֹתוֹ הַזֶּמֶן עַל שֵׁם נִקְרָאוּ כָּל צִאצְאֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם, וְהֵם אֵלּוּ הַמִּנּוּיִים כֹּאן.

ראובן

(ה) רֹאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רֹאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפִלּוֹא מִשְׁפַּחַת הַפִּלְאִי:

(ו) לְחִצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחִצְרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי:

(ז) אֶלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרֹאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵּיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

(ח) וּבְנֵי פִלּוֹא אֶלְיָאָב:

(ט) וּבְנֵי אֶלְיָאָב גְּמוּאֵל וְדָתָן וְאַבְיָרָם הוּא-הֵם אֵלּוּ דָתָן וְאַבְיָרָם קְרִיאֵי הַעֲדָה-נִכְבָּדִים שֶׁהִיוּ קוֹרְאִים לָהֶם כַּאֲשֶׁר כִּנְסוּ אֶת רֹאשֵׁי הָעֵדָה, אֲשֶׁר הָצִו-הִתְאָסְפוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּעֵדַת קְרָח, בְּהַצָּתָם-בְּהִתְאָסֵּם עַל ה' – שֶׁמִּחֲלּוּקָתָם הִיָּתָה בַּעֲצֵם עַל ה':

(י) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם את דתן ואבירם ואת קרח במות העדה- שאר העדה שזה היה באכל האש את חמשים ומאתים איש, ויהיו-ה- 250 איש, לנס- לסימן, שלא יקרב איש זר לכהונה. התורה אומרת את זה כדי לומר שממשפחת אליאב קיבל ירושה רק נמואל, ואילו אחיו- דתן ואבירם מתו והוא קיבל את נחלתם:
(יא) אגב הזכרת הסיפור על עדת קרח אומרת התורה- ובני קרח לא מתו- בניגוד לבנים של דתן ואבירם, שמתו גם הם:

שמעון

(יב) בני שמעון למשפחתם לנמואל- הוא ימואל המוזכר בפרשת ויגש ברדת יעקב למצרים (וכן לקמן כל פעם שנזכר הוא פלוני הכוונה היא לפרשת ויגש) משפחת הנמואלי למיין משפחת הימיני לכיון משפחת הימיני:
(יג) לזרח- הוא צחר, שמשמעות שני השמות דומה, לשון אור שזרח, משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי. חסרה משפחת אהד מפרשת ויגש, וצריך לומר שמתו במגיפה על דבר פעור:
(יד) אלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלה ומאתים, בני שמעון ירדו בהרבה ממנינם לפני 39 שנים וצריך לומר שרוב המתים במגיפה האחרונה מתו מהם, ועוד שמתו במגיפות נוספות:

גד

(טו) בני גד למשפחתם לצפון- הוא צפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני:
(טז) לאזני- הוא אצבון משפחת האזני לערי משפחת הערי:
(יז) לארוד משפחת הארודי לארזאלי משפחת הארזאלי:
(יח) אלה משפחת בני גד לפקדיהם ארבעים אלה וחמש מאות:

יהודה

(יט) בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען:
(כ) ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי:
(כא) ויהיו בני פרץ לחצרון משפחת החצרני לחמול משפחת החמולי- שני בנים אלו של פרץ היוו משפחות לעצמם ואילו שאר הבנים של פרץ שנולדו לאחר שירד למצרים נקראו על שמו מפני שלא העמידו אותם כראשי אבות (כאשר הסברנו בהקדמה), וכן להלן אצל בני מנשה וכו'.
(כב) אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלה וחמש מאות:

יששכר

(כג) בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפנה משפחת הפוני:
(כד) לישוב- הוא יוב משפחת הישבי לשמרן משפחת השמרני:
(כה) אלה משפחת יששכר לפקדיהם ארבעה ושישים אלה ושלש מאות:

זבולן

(כו) בני זבולן למשפחתם לסרד משפחת הסרדי לאלון משפחת האלני ליחלאל משפחת היחללאלי:
(כז) אלה משפחת הזבולני לפקדיהם ששים אלה וחמש מאות:

זשבת	בשנה הראשונה	בשנה האחרונה	גדלו או קטנו?
ג	46	43	ב 2,770
ז	59	22	ב 37,100
ה	45	40	ב 5,150
ז	74	76	ב 1,900
זר	54	64	ב 9,900
ז	57	60	ב 3,100

יש לציין שאין הכוונה שמשבט ראובן (לדוגמא) מתו במהלך 40 שנה במדבר 2,770 אנשים. אלא כולם מתו (מכיוון שהיו בגזירה שנגזרה בעקבות חטא המרגלים) שכל הדור הזה ימות, ובמפקד הזה כבר נספרו אלו שנולדו לאחר חטא המרגלים (או שהיו אז קטנים מגיל 20).

מנשה

(כח) בני יוסף למשפחתם מנשה ואפרים:

(כט) בני מנשה למכיר משפחת המכירי ומכיר הוליד את גלעד גלעד משפחת הגלעדי- ושאר בני מכיר נקראו על שמו של מכיר:

(ל) אלה בני גלעד איצור משפחת האיצורי לחלק משפחת הקלקי:

(לא) ואשריאל משפחת האשראלי ושכם משפחת השכמי:

(לב) ושמידע משפחת השמידעי וחפר משפחת החפרי- ושאר בני גלעד נקראו על שמו של גלעד:

(לג) וצלפחד בן חפר לא היו לו בנים כי אם רק בנות ושם בנות צלפחד מחלה ונעה חגלה מלכה ותוצה- התורה מציינת זאת כמין הקדמה לסיפור שיבא בהמשך עם בנות צלפחד:

(לד) אלה משפחת מנשה ופקדיהם שנים וחמשים אלה ושבע מאות:

אפרים

(לה) אלה בני אפרים למשפחתם לשותלח משפחת השתלחי לבכר משפחת הבכרי לתחן משפחת התחני:

(לו) ואלה בני שותלח לערן משפחת הערני- ושאר בני שותלח נקראו משפחותם על שמו:

(לז) אלה משפחת בני אפרים לפקדיהם שנים ושלשים אלה וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם:

בנימן

(לח) בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הבלעי לאשביל משפחת האשבילי לאחירם- הוא אחי, משפחת האחירמי:

(לט) לשופם- הוא מופים משפחת השופמי לחופם- הוא חופים משפחת החופמי, חסרים עוד חמישה בנים של בנימן שלא נמנו באן ומשפחתם בטלה:

(מ) ויהיו בני בלע ארד ונעמן- יש לשים לב, שבפרשת ויגש כתוב שארד ונעמן היו בני בנימן (ולא בני בלע) ובאמת משפחות ארד ונעמן של בנימן נמחקו, ובלע קרא לשני בניו ארד ונעמן על שם שני אחיו שנפטרו (זאת אומרת, שארד ונעמן שכאן הם אינם אותם ארד ונעמן שבפרשת ויגש) משפחת הארדי ונעמן משפחת הנעמי:

(מא) אלה בני בנימן למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלה ושש מאות:

דן

(מב) אלה בני דן למשפחתם לשוחם- הוא חושים משפחת השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם- כל המשפחות שיצאו משוחם ונקראו על שמו הם משפחות (בלשון רבים) דן:

(מג) כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה ושלשים אלה וארבע מאות:

אשר

(מד) בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי- וחסר כאן ישוה, ובטלה משפחתו:

(מה) לבני בריעה לחבר משפחת החברי למליאל משפחת המליאלי:

(מו) ושם בת אשר שרח- וגם לה היתה משפחה על שמה ובכלל פקודי אשר היא, אבל לא רצה ליחסם אל אשה, שיאמר משפחת הסרחי:

(מז) אלה משפחת בני אשר לפקדיהם שלשה וחמשים אלה וארבע מאות:

נפתלי

(מח) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני:

(מט) ליצור משפחת היצורי לשלם משפחת השלמי:

(נ) אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלה וארבע מאות:

סיכום

(נא) אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלה ואלה שבע מאות ושלשים:

חלוקת הארץ לשבטים

(נב) וידבר ה' אל משה לאמר:

(נג) לאלה- כל הנמנים מקודם מגיל עשרים שנה ומעלה, תחלק הארץ בנחלה במספר שמות- לפי מספרם:

(נד) לרב- לשבט עם הרבה אנשים, תרבה נחלתו ולמעט- שבט עם מעט אנשים, תמעט נחלתו, איש- כל שבט לפי פקדיו- לפי מספריו- יתן נחלתו:

(נה) אָד- אבל, למרות שתחלקו את הדבר בצורה הגיונית לפי מספר האנשים, **בְּגוֹרֵל יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ-** תטילו גורל על כך, **לְשִׁמּוֹת מִטּוֹת אֲבֹתָם יִנְחֲלוּ-** הגורלות יהיו על פי שמות השבטים. הכינו שנים עשר פתקים של שמות השבטים, ועוד שנים עשר פתקים עם התחומים שחילקו להם לפי מספרם, ונשיא של כל שבט מגיע ויוצא לו בגורל שם שבטו, והתחום של נחלתו. ועשו זאת כדי להראות לישראל שחילוק הנחלות בארץ הוא על פי ה':
(נו) ולאחר הגורל הזה, שכל שבט קיבל נחלתו, **עַל פִּי הַגּוֹרֵל תִּחַלֵּק נַחֲלָתוֹ-** את הנחלה של כל שבט למשפחותיו, **בֵּין רֶב לְמַעֲט-** למשפחה הרבה תתן הרבה נחלה ולמועטה- מעט:

משפחות הלויים

(נז) וְאַלֶּה פְּקוּדֵי- מספרי הלוי **לְמִשְׁפַּחְתָּם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשׁוֹנִי לְקַהַת מִשְׁפַּחַת הַקַּהְתִּי לְמָרְרִי מִשְׁפַּחַת הַמָּרְרִי:**
(נח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לְוִי- אף על פי שללוי היו רק שלוש משפחות: גרשון, קהת ומררי, המשפחות שלקמן, קראו לעצמם בשם זה למרות שהיו שייכות למשפחות הנ"ל, **מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי-** שזרעו קראו לעצמם בשם זה ואע"פ שהיו ממשפחת הגרשוני, וכן לקמן אצל כולם, **מִשְׁפַּחַת הַחֲבֹרֹנִי-** לקהת, **מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי-** למררי, **מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי-** ליצחק בן קהת, וקראו להם ישראל בשם זה לפי שבניו לא מתו איתו, ורצו לשבחם שחזרו בתשובה על כך, ו**קַהַת הוֹלֵד אֶת עֲמֶרָם:**

(נט) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ עֲמֶרָם יוֹכָבֵד בַּת לְוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ- אמא שלה, אשתו של לוי, **לְלִוִי בְּמִצְרַיִם-** ולא נולדה בארץ כנען ולא נספרה בשבעים נפש שירדו למצרים, **וְתֵלֵד לְעֲמֶרָם אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת מֹשֶׁה וְאֶת מֶרְיָם אֲחֹתָם-** ציינו גם את הדור השני לקהת, שהם ילדי עמרם, מפאת חשיבותם:

(ס) וַיּוֹלֵד לְאַהֲרֹן אֶת נָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא אֶת אֶלְעָזָר וְאֶת אִיתָמָר- ציינו דור נוסף זה מפני היותם כהנים:

(סא) וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה לַפָּנִי ה' - כנאמר בפרשת שמיי:

(סב) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אָלֶף כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה- וספרו אותם מגיל חודש ולא מגיל 20 כמו ישראל, **כִּי לֹא הִתְפַּקְדוּ-** נספרו בתוך בני ישראל- יחד איתם, וזה מפני ש **כִּי לֹא נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל-** ולכן לא מנו אותם בתוכם, ומנו אותם בכל זאת כדי לחלק את ערי הלוי:

(סג) אֵלֶּה- כל הנאמר לעיל **פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת- מִישׁוֹרֵי מוֹאָב-** שהיו בעבר שלהם, **עַל יֶרֶדְדֵן יְרַחוּ-** שנמצאים ליד הירדן שמול ירחו:

(סד) וּבִאֲלֵה לֹא הָיָה אִישׁ- אֶפִּילוֹ אֶחָד מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינַי- מִהַמִּפְקֵד שְׁבַת־חִילַת הַסֹּפֶר לַפָּנִי כ- 39 שָׁנִים:

(סה) וזה מפני ש פי אָמַר ה' לָהֶם- לדור הקודם מות יָמָתוֹ בְּמִדְבָּר ולכן **וְלֹא נֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם-** חוץ מ **כָּלֵב בֶּן יִפְנֵה וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון** ומלבד שבט לוי גם כן:

פרק כז, טענת בנות צלפחד

(א) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צִלְפַּחַד בֶּן חֶפְרָה בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֲלָה נַעֲחָה וּמִלֶּכָּה וְתַרְצָה:

(ב) וַתַּעֲמִדְנָה לַפָּנִי מֹשֶׁה וְלַפָּנִי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלַפָּנִי הַנְּשִׂאִים- שהיו אחראים על חלוקת הנחלות, **וְכָל הָעֵדָה-** הזקנים שמנהיגים את העדה יחד עם משה, והם היו פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לְאֹמֶר- וכך אמרו להם:

(ג) אֲבִינּוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעֲדִים- שהתאספו על ה' - בענין הַכֹּהֲנָה וְהַלְוִיָּה בַּעֲדַת קֶרַח- ציינו זאת כי חשבו שלצאצאי עדותו אין חלק ירושת הארץ כמו שנאמר שם על דתן ואבירם: "ויאבדו מתוך הקהל", **כִּי בְחֻטְאוֹ-** הפרטי מֵת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ- ונותר בלי בנים שירשו אותו:

(ד) לָמָּה יִגְרַע- יחסר שם אֲבִינּוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן- ואז אחיו יקבלו נחלתו, **תָּנָה לָנוּ אֲחִיזָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינּוּ-** במקום בניו. הן חשבו שבנות לא יורשות, מפני שלא ספרו אותן במפקד וממילא אינן יורשות חלק בארץ:

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לַפָּנִי ה' - מפני שלא ידע את התשובה:

תשובת ה' לטענתן

(ו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ז) כֵּן- אמת בְּנוֹת צִלְפַּחַד דְּבַרְתָּ נָתַן תָּתֵן לָהֶם אֲחִזָּה נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן- הן יקבלו אותה:

(ח) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר- שֶׁכֶךְ הָדִין יִהְיֶה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְלֹא רַק אֶצְלִי, אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ- אֵךְ אִם יִהְיֶה לוֹ בֶּן כָּל הַנַּחֲלָה תִּהְיֶה שְׁלוֹ:

(ט) וְאִם אֵין לוֹ בֵּת וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֲחָיו:

(י) וְאִם אֵין לוֹ אֲחִים- וְלֹא בָנִים לָהֶם וְגַם לֹא בָנוֹת לָהֶם, וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאִחֵי אֲבִיו:

(יא) וְאֵם אֵין אַחִים לְאָבִיו- וְלֹא בָנִים לָהֶם וְגַם לֹא בָנוֹת לָהֶם, וְנִתְּתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל- קָרֹב שְׁלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמְשַׁפְּחָתוֹ וַיִּרְשׁ אֹתָהּ- אֶת הַנַּחֲלָה, וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט- לְדוֹרוֹת, כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה:

הציווי למיתת משה

לאחר שנספרו כל ישראל לשם חלוקת הארץ והכניסה אליה, אומר ה' למשה שהוא לא ייכנס לארץ, אלא ימות מחוץ אליה.

(יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל הַר הָעֵבְרִים- כֹּךְ שְׁמוֹ, הִנֵּה וְרָאָה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יג) וְרָאִיתָהּ אַתָּה וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמִּיךָ- תָּמוֹת (ותאסף אל אבותיך שעבר מתו) גַּם אַתָּה, כְּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אֶהְרֹן אֲחִיךָ:

(יד) כְּאֲשֶׁר- וְזֶה בִּגְלָל שְׁמֵרִיתָם פִּי- לֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי בְּמִדְבָּר צֶן כְּאֲשֶׁר- בְּמִרְיַבֶּת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמִּים לְעִינֵיהֶם- שֶׁלָּא הִסְכַּמְתֶּם לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּדִיבּוֹר אֶל הַסֹּלֶעַ אֲלֵא הִכִּיתֶם אוֹתוֹ, הֵם מִי מִרְיַבֶּת- נִקְרָאוּ כֹךְ עַל שֵׁם מִרְיַבֶּת יִשְׂרָאֵל עִם ה', שֶׁנִּמְצְאִים בִּכְדֹשׁ שֶׁב מִדְבָּר צֶן:

תפילת משה למנהיג לישראל ותשובת ה'

(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר:

(טז) יִפְקֹד- יְמִנָה ה' אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר- שֶׁאֵתָה הָאֱלֹקִים שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאָדָם וְיֹדֵעַ מִי הָאָדָם בְּעַל הַנִּשְׁמָה הַמֵּתָאִימָה בִּיטָר לְהַנְהִיג, אִישׁ- מְנַהֵג עַל הָעֵדָה, עֲמַדְנוּ עַל צִדִּיקוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁאֵ"פ שְׁמוּדִיעַ לוֹ ה' שֶׁהוּא לֹא יִכְנָס לָאָרֶץ, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעָלָיו הוּא מִתְפַּלֵּל זֶה שֶׁהוּא יִדָּאג לְמִנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל בְּמִקְוֵמוֹ:

(יז) וְתִפְקִידוֹ שֶׁל מְנַהֵג זֶה- אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם- יוֹבִיל אוֹתָם בְּמִלְחָמוֹת, וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם- וְיַחְזִיר אוֹתָם מִהַמְלָחָמוֹת, וְאֲשֶׁר יוֹצִיֵאֵם- יֵדַע לְמִנּוֹת מְנַהִיגִים מִתַּחְתּוֹ שֶׁיּוֹצִיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְכָל הָעֲנִינִים, וְאֲשֶׁר יִבְיֵאֵם- וְכֵן לְמִנּוֹת מְנַהִיגִים מִתַּחְתּוֹ שֶׁיּוֹבִיאוּ אוֹתָם לְכָל עֲנִינֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁוְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' כְּצֹאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה- מְנַהֵג:

(יח) ה' מְקַבֵּל אֶת תְּפִילַּת מֹשֶׁה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קֹחַ לָךְ אֶת הָיוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ גְּדוּלָה בּוֹ- וְיִכּוֹל לְהַנְהִיג הַיֵּטֶב, וְסִמְכָתָ אֶת יָדָיו עָלָיו- וְזֶה סִימָן לְהַעֲבֵרֶת הַמְנַהִיגוֹת אֵלָיו:

(יט) וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ לְפָנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן- הַגָּדוֹל, וְלִפְנֵי פֶל הָעֵדָה- הַזִּקְנִים, וְצִוִּיתָהּ- תִּמְנָה אוֹתוֹ לְמִנְהִיג לְעִינֵיהֶם:

(כ) וְנִתְּתָה מִהַדָּד- מִהַכְּבוֹד שֶׁרוֹכְשִׁים לָךְ כְּמִנְהִיג עָלָיו- דִּהְיִינוּ שֶׁתִּתִּיחֵס אֵלָיו כְּמִנְהִיג, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ פֶל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְיִקְבְּלוּ אֶת מְנַהִיגוֹתָיו. הֵיוּ כֹאֵן שְׁלוֹשׁ פְּעוּלוֹת: 1. סְמִיכַת יְדֵיָם. 2. מִינּוּי. 3. לְתֵת לוֹ כְּבוֹד שֶׁל מְנַהֵג:

(כא) אֲךְ מְנַהִיגוֹתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ אֵינְנָה מוֹחֲלִטִּת וְהוּא לֹא יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת מֶה שֶׁהוּא רוֹצֶה, אֲלֵא וְלִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן- הַגָּדוֹל יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפָּט הָאֲוִירִים- הַנִּמְצָאִים בְּחוּשֵׁן לְפָנֵי ה', יִשְׁאֵל מֶה דַּעַת ה', עַל פִּיו- שֶׁל אֱלֹעֶזֶר יִצְאוּ- לְמִלְחָמוֹת וְלִכָּל דָּבָר, וְעַל פִּיו יָבֵאוּ, הוּא- יְהוֹשֻׁעַ וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ וְכָל הָעֵדָה- הַזִּקְנִים שֶׁמְנַהִיגִים אִתּוֹ:

(כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אוֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לְפָנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי פֶל הָעֵדָה:

(כג) וַיִּסְמָךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֶהוּ- מִיָּנָה אוֹתוֹ לְמִנְהִיג תַּחְתּוֹ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה- מֵאוּרֵעַ זֶה לֹא קָרָה עֵתָה אֲלֵא רַק בְּסוּף חוֹמֵשׁ דְּבָרִים אֲלֵא שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹתֶבֶת אוֹתוֹ כֹּאֵן כְּדֵי לֹמַר לָנוּ אֶת סִיּוֹם הַדָּבָר וּבִיצוּעוֹ בֵּיד מֹשֶׁה, אֲךְ הוּא קָרָה רַק מֵאוּחֵר יוֹתֵר:

פרק כח, קרבן התמיד

את קרבנות המוספים שיופיעו בפרק להלן לא הקריבו ישראל במדבר וכן לא הקריבו כלל קרבנות חובה קבועים פרט לקרבן התמיד, ורק עכשיו לקראת הכניסה לארץ הם מצווים בהם שכשייכנסו לארץ הם יקריבו אותם.

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צֹו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבְּנֵי שֶׁהוּא לְחֶמֶי- "הָאוֹכֵל" שֶׁלִּי לְאִשִּׁי- שֶׁאֵתָם נֹתְנִים לַאֲשׁ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִיא שְׁלִי, וְזֶה רִיחַ נִיחָחִי- עוֹשֶׂה לִי נַחַת רוּחַ, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ- כָּל קָרְבֵּן בְּזִמְנָן שְׁלוֹ:

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה- הַקָּרְבֵּן שֶׁתִּקְרִיבוּ לָהּ, אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לָהּ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה-שְׁעֵדִין לֹא מֵלֹאֵל לָהֶם שְׁנָה, תְּמִימִם- לֹא מוֹם, שְׁנֵי יוֹמִים- לְכָל יוֹם, עֲלֵה תְּמִיד:

(ד) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבֹקֶר- בֵּין הַזְרִיחָה לַחֲצוֹת הַיּוֹם, וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים- בֵּין חֲצוֹת הַיּוֹם לְשִׁקְיעָה:

(ה) וַיַּחֲד עִם הַכֶּבֶשׂ תִּקְרִיבוּ וַעֲשִׂירִית הָאִיפָה (כ- 2 לִיטֵר) שֶׁל סֶלֶת- קִמַּח חִיטָּה לְמִנְחָה, בְּלוּלָה- מְעוֹרֶבֶת בְּשֶׁמֶן פְּתִית- שֶׁכֶּתְשׁוּ אוֹתוֹ רְבִיעֵת הֵקִי- כ- 1 לִיטֵר:

(ו) עֲלֵת תְּמִיד- כָּל יוֹם, כְּמוֹ זֹאת הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי- מֵאֵז שֶׁהוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן בְּמִדְבָּר סִינִי לִיד הַר סִינִי, לְרִיחַ נִיחָח אֲשֶׁה לָהּ:

(ז) וְנִסְכּוֹ- שֶׁל הַכֶּבֶשׂ רְבִיעֵת הֵקִי- כ- 1 לִיטֵר, לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד, בְּקֹדֶשׁ- עַל הַמִּזְבֵּחַ הַקָּדוֹשׁ הַסֶּף- שְׁפֹר, צוּק נֶסֶף- שְׁפִיכָה יִצִּיקֶת שֶׁכֶּר- יֵין לָהּ:

(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקָר וְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה- בַדְיוֹק כְּמוֹ הַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ שֶׁל כֶּבֶשׂ הַבּוֹקֵר תַעֲשֶׂה, אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לָהּ:

מוסף השבת

(ט) וּבַיּוֹם הַשֵּׁבֶת תוֹסִיף עוֹד שְׁנֵי כֶבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן- שֶׁהֵם הַמִּנְחָה לַשְּׁנֵי הַכֶּבֶשִׁים וְנִסְכּוֹ- וְכֵן אֶת הַנֶּסֶךְ הַמֵּתָאִים לְכָל כֶּבֶשׂ:

(י) עֲלֵת שֶׁבֶת בְּשַׁבְתּוֹ- לַהֲקָרִיב עוֹלָה זֹאת כֹּל שַׁבַּת, עַל- עִם עֲלֵת הַתְּמִיד- חוּץ מִמֶּנָּה, וְנִסְכָּהּ- וְחוּץ מֵהַנִּסְכִּים שֶׁל עוֹלַת הַתְּמִיד:

מוסף ראש חודש

(יא) וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיָּדוֹד פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה- שְׁעֵדִיין לֹא עֲבָרָה שָׁנָה מֵאֵז שֶׁנִּוְלְדוּ, שְׁבָעָה תְּמִימִם- לֹא מוֹם:

(יב) וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים- עֲשָׂרוֹן הוּא כ- 2 לִיטֵר, סֵלֶת- קִמַּח חִטָּה מְשׁוּבָח, מִנְחָה בְּלוּלָה- מְעוֹרְבַת בַּשֶּׁמֶן לְפָר הָאֶחָד- לְכָל פֶּרֶר, אֶת הַמִּנְחָה מַעֲלִים לְמִזְבֵּחַ יַחַד עִם הַקֶּרֶבֶן וְהִיא נִשְׂרַפֶּת עַל אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְאַיִל הָאֶחָד:

(יג) וְעֲשָׂרוֹן עֲשָׂרוֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחַח- רֵיחַ שְׁעוֹשָׁה נַחַת לָהּ, אִשָּׁה- שְׁעוֹלָה עַל הָאֵשׁ לַיָּדוֹד- לְשֵׁם ה':

(יד) וְנִסְפִּיהֶם- הֵינּוּ שְׁשׁוּפְכִים עַל הַמִּזְבֵּחַ יַחַד עִם הַקֶּרֶבֶן, חֲצִי הַחֵי- הֵינּוּ הוּא כ- 4 לִיטֵר, יִהְיֶה לְפָר וְשִׁלְשִׁית הַחֵי לְאַיִל וְרִבִּיעִתָּהּ הַחֵי לְכֶבֶשׂ יֵינוּ זֹאת עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ- בְּכָל חֹדֶשׁ, לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה- לְכָל הַחֲדָשִׁים:

(טו) וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת לַיָּדוֹד- לְשֵׁם ה', וְכָל הַקֶּרְבָּנוֹת הָאֵלּוּ הֵם בְּנוֹסֶף עַל עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ- שֶׁל עוֹלַת הַתְּמִיד, הֵינּוּ שֶׁגַם הַנִּסְכִּים שֶׁל הַמוֹסֵף הֵם חוּץ מֵהַנִּסְכִּים שֶׁל עוֹלַת הַתְּמִיד:

מוסף חג המצות

(טז) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן- נִסֹּן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, מִקְרִיבִים קֶרֶבֶן פֶּסַח לַיָּדוֹד- לְשֵׁם ה', וּפִרְטִיו מְפֹרָטִים בִּפְרֶשֶׁת בָּא: (יז) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חֵג שְׁבָעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל:

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ- יוֹם שְׁקוּרָאִים לוֹ קְדוֹשׁ, וְלֹכֵן כָּל מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה- חוּץ מִמִּלְאכָה שֶׁהִיא לְצוּרֶךְ אוֹכֵל כְּגוֹן בִּישׁוּל, לֹא תַעֲשׂוּ:

(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיָּדוֹד פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשְׁבָעָה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

(כ) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לְפָר וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאַיִל תַעֲשׂוּ:

(כא) עֲשָׂרוֹן עֲשָׂרוֹן תַעֲשֶׂה לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשְׁבָעַת הַכֶּבֶשִׁים:

(כב) וְשְׁעִיר חֻטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

(כג) מִלֵּבַד עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד תַעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה:

(כד) כְּאֵלֶּה- כְּמוֹ הַקֶּרְבָּנוֹת שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַעֲשׂוּ לַיּוֹם- לְכָל יוֹם מִיְּמֵי הַחֵג, שְׁבָעַת יָמִים לָחֵם אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַיָּדוֹד, בְּנוֹסֶף עַל עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ- וּבְנוֹסֶף עַל נִסְכֵּי הַתְּמִיד:

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ- כְּמוֹ הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

מוסף יום הביכורים

(כו) וּבַיּוֹם הַבִּכּוּרִים- שֶׁנִּקְרָא כֵךְ עַל שֵׁם שְׁמִקְרִיבִים בּוֹ אֶת הַמִּנְחָה הָרִאשׁוֹנָה- הַבְּכוּרָה בְּמִשְׁכַּן מִהַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה, בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיָּדוֹד- שֶׁהִיא שְׁתֵּי הֶלֶחֶם, יַחַד עִם כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת הַמִּתְלוּיִם אֵלֶּיהָ, שֶׁהַחֵג הַזֶּה הוּא בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם- לְאַחֵר שְׁאֵתָם סוּפְרִים שְׁבָעָה שְׁבוּעוֹת מֵהַנֶּפֶת הָעוֹמֵר בַּיּוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל חֵג הַמִּצּוֹת, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(כז) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ לַיָּדוֹד פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשְׁבָעָה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה:

(כח) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לְפָר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאַיִל הָאֶחָד:

(כט) עֲשָׂרוֹן עֲשָׂרוֹן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשְׁבָעַת הַכֶּבֶשִׁים:

(ל) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

(לא) מִלֵּבַד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם- וְכֵן תַעֲשׂוּ אֶת נִסְכֵּיהֶם שֶׁל קֶרְבָּנוֹת הַמוֹסָפִים:

פרק כט, מוסף יום תרועה

- (א) ובחדש השביעי- שהוא תשרי, באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה- שמריעים בו בשופר, יהיה לכם:
- (ב) ועשיתם עלה לריח ניחח לידוד פר בן בקר אחד- ולא שנים כמו בראשי חדשים, חג המצות ויום הביכורים, איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים:
- (ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל:
- (ד) ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים:
- (ה) ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם:
- (ו) מלבד עלת החדש ומנחתה- שמקריבים באותו יום שהרי הוא גם ראש חודש, ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם- של יום התרועה, והמנחות והנסכים של עולת התמיד והחודש כמשפטם, לריח ניחח אשה לידוד:

מוסף יום הכיפורים

- (ז) ובששור- בעשירי לחדש השביעי הזה- שהוא יום הכיפורים, מקרא קדש יהיה לכם ועשיתם את נפשותיכם- לצום, שלא לאכול ולשתות, כל מלאכה- ואפילו מלאכה של אוכל, לא תעשו:
- (ח) והקרבתם עלה לידוד ריח ניחח פר בן בקר אחד- כמו יום התרועה, איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם:
- (ט) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד:
- (י) ועשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים:
- (יא) ושעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים- שעיר החטאת שעולה לה' שנכתב עליו בפרשת אחרי מות, ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם- של מוספי יום הכיפורים, והמנחות והנסכים של עולת התמיד:

מוספי חג הסוכות

היום הראשון

- (יב) ובחמשה עשר יום לחדש השביעי- שבו מתחיל חג הסוכות מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו ותגתם חג לידוד שבעת ימים:
- (יג) והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לידוד פרים בני בקר שלשה עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו:
- (יד) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרנים לאיל האחד לשני האילים:
- (טו) ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים:
- (טז) ושעיר עזים אחד חטאת מלבד- חוץ מ עלת התמיד מנחתה ונספה- של עולת התמיד, וכן להלן אצל כל הימים: בשאר ימי הסוכות הקרבנות כמו ביום הראשון אלא שיוירד פר אחד בכל יום.

מוסף היום השמיני, עצרת

- (לה) ביום השמיני עצרת- סוגרת, שהוא סוגר למעשה את חג הסוכות מאחריו, תהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו:
- (לו) והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לידוד פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים:
- (לז) מנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם כמשפט:
- (לח) ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה:
- (לט) אלה- כל הרשומים לעיל, תעשו לידוד במועדיכם- בכל מועד ומועד, לבד- חוץ מגדריכם ונדבתיכם- מה שתדרו ותנדבו, שזה יוכל להיות לעלתיכם ולמנחתיכם- שאתם מתנדבים, ולנספיהם ולשלמיכם:
- (א) ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ידוד את משה- אמר להם את כל זמני וחובות המוספים:

סיכום קרבנות המוספים בפרשת פינחס (עם הקרבנות בפרשת אמור)

הקרבנות					ת
מ	י	ז	ח	ט	ת
בבוקר					
בין הערביים					
בת					

					יחדשים
					מצות (כל שבועת הימים)
					השני של חג המצות- למנחת
					ור (בפרשת אמור)
					זכורים
					ההחדשה (בפרשת אמור)
					נרועה
					זכורים
					ת יום הכיפורים (אחרי מות)
					יך- פר לחטאת
					לישראל- שני שעירים לחטאת
					איל לעולה
					סוכות- יום ראשון
					שני
					שלישי
					רביעי
					מישי
					שישי
					זביעי
					השמיני- עצרת

		זה	זה
		זרונים + חצי ההין	ההין, יין
		שמן	לת
		זרונים + שלישית ההין	שית
		שמן	יין
		זרונים + רביעית ההין	ית
		שמן	ההין,

פרשת מטות

פרק ל

קיום והפרת נדרים ושבועות

(ב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת- הַנְּשִׂאִים, שִׁיגִידוּ אֶת הַדְּבָרִים וְגַם יֵאָכְפוּ אוֹתָם עַל- לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד- אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִכְתַּב שְׁצוּוֹה מֹשֶׁה בְּזֶה, הָרִי שְׁצוּוֹה עַל יָדִי ה' וְאָמַר לָהֶם, כִּפִּי שִׁמְצִינוּ בִּפְרִשְׁת שְׁמִינִי וְעוֹד. פֶּרֶשֶׁה זֶה נִכְתְּבָה כֹּאן בַּעֲקֻבוֹת הַנֶּאֱמָר הַפְּרִשָּׁה הַקּוֹדֶמֶת "אלה תקריבו לה'... לבד מנדריכם..." , וְכֹאן בָּאָה הַתּוֹרָה לוֹמַר שֶׁאִף נִדְרִים שֶׁל חוֹלִין לֹלֵא קֶשֶׁר לִקְרַבְנוֹת הָרִי הֵם חָלִים וְאֵף מַחִיבִים:

נִדְרֵי אִישׁ: (ג) אִישׁ כִּי יֵדֵר נֶדֶר לַיְדוּד אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַעַה, שֶׁהִנֵּדֵר אוֹ הַשְּׁבֻעָה הֵם- לְאָסֵר אָסֵר עַל נַפְשׁוֹ- שֶׁאִסֵּר עַל נַפְשׁוֹ מִשְׁהוֹ שֶׁהִיָּה מוֹתֵר לוֹ עַד עֵתָה, לֹא יִחַל- יִחַלֵּל דְּבָרוֹ- אֶת נִדְרוֹ, אֲלֵא כִּכֵּל הֵי־צֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה. הַהִבְדֵּל בֵּין נִדֵּר לַשְּׁבֻעָה: נִדֵּר חַל עַל הַחֶפֶץ הֵינּוּ שֶׁהָאָדָם נוֹדֵר שֶׁלֹּא לִהְנוֹת מִחֶפֶץ פְּלוֹנִי, וְשִׁבְעָה חֵלָה עַל הָאָדָם הֵינּוּ שֶׁהוּא נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דָּבָר פְּלוֹנִי:

נִדְרֵי נַעֲרָה: (ד) וְאִשָּׁה כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיְדוּד וְאָסְרָה אָסֵר- זֶהוּ לִשְׁוֹן שְׁבֻעָה, כִּשְׁהִיא בֵּית אֲבִיהָ בְּנַעֲרִיָּה- וְהִיא עוֹדָה נַעֲרָה:
(ה) וְשִׁמְעַת אֲבִיהָ אֶת נִדְרָהּ וְאָסְרָה- שְׁבֻעוֹתָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וְהִתְחַרְשָׁה- שֶׁתֵּק לָהּ אֲבִיהָ, אוֹ וְקָמוּ- מִתְקִימִים כָּל נִדְרֶיהָ וְכָל אָסֵר אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּם:

(ו) **וְאִם הִנִּיא- הַסִּיר**, מנע אותה מהנדר, **אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שְׁמֻעוֹ**- שביום ששמע על הנדר אמר לה שאינו מסכים לנדר, אז **כָּל נִדְרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה לֹא יִקּוּם** היא אינה צריכה לקיימם **וַיִּדּוּד יִסְלַח לָהּ**- על כך שהיא לא מקיימת הנדר- **כִּי הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּה**:
נִדְרֵי אִשָּׁה שֶׁהִתְחַתְּנָה: (ז) וְאִם הָיוּ תִּהְיֶה לְאִישׁ- אישה שנדרה ואביה לא הפר לה את הנדר ועכשיו היא מתחתנת, **וַיִּנְדְּרֶיהָ- הַקּוּדְמִים עָלֶיהָ, אוּ מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ- שבועות אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה**:
(ח) וְשָׁמַע אִישָׁה בַּעֲלָה בְּיוֹם שְׁמֻעוֹ- שהוא שומע בפעם הראשונה על הנדרים והשבועות, **וְהִתְרִישׁ- שתק לָהּ, אז וְקָמוּ- מתקיימים נִדְרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה וְקָמוּ**:
(ט) וְאִם בְּיוֹם שְׁמַע אִישָׁה בַּעֲלָה יִנִּיא- יסיר וימנע אוֹתָהּ, אז וְהִפָּר- וביטל אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה וַיִּדּוּד יִסְלַח לָהּ:
נִדְרֵי אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה: (י) וַיִּנְדֹּר אֶלְמָנָה- אשה שמת בעלה וְגֵרוּשָׁה- שבעלה גרש אותה, כָּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה וְקָמוּ עָלֶיהָ- ואין מי שיפר לה אותם:
נִדְרֵי אִשָּׁה נִשְׁוּאָה: (יא) וְאִם בֵּית אִישָׁה- אשה שכבר התחתנה, ורק אז נִדְרָהּ אוּ אֶסְרֶיהָ אֲסָר עַל נִפְשָׁה בְּשִׁבְעָה(ואין זה כמו בפס' ז', ששם מדובר שנדרה כשהיתה רווקה ואז התחתנה, וכאן נדרה כאשר היא כבר נשואה):
(יב) וְשָׁמַע אִישָׁה וְהִתְרִישׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אֶתָּה, אז וְקָמוּ כָּל נִדְרֶיהָ וְכָל אֲסָר אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נִפְשָׁה וְקָמוּ:
(יג) וְאִם הִפָּר יָפָר- יבטל אֶתָּה אִישָׁה בְּיוֹם שְׁמֻעוֹ, אז כָּל מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ- כל מה שיצא משפתיה, היינו דיבוריה, לִנְדְרֶיהָ וְלִאֲסָר נִפְשָׁה לֹא יִקּוּם, שהרי אִישָׁה הִפָּרָם, וַיִּדּוּד יִסְלַח לָהּ:
(יד) כָּל נִדֵּר וְכָל שִׁבְעָת אֲסָר שֶׁהֵם לַעֲנַת נִפְשׁ- שגורמים לעינוי הפש כגון איסור אכילה ושתיה של דברים, אִישָׁה יִקְיָמוּ- אם ישתוק, וְאִישָׁה יִפְרֹנוּ- אם יבטל, היינו שרק נדרים אלו יכול הבעל, וכן האבא, לבטל:
(טו) וְאִם הִתְרִישׁ יִתְרִישׁ לָהּ אִישָׁה מִיוֹם אֵל יוֹם- עד שיעבור היום שבו נשבעה, אז בכך הוא - וְהָקִים אֶת כָּל נִדְרֶיהָ אוּ אֶת כָּל אֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הָקִים אֶתָּה כִּי הִתְרִישׁ לָהּ בְּיוֹם שְׁמֻעוֹ:
(טז) וְאִם הִפָּר יָפָר אֶתָּה אַחֲרֵי שְׁמֻעוֹ- שבעלה מפר לה את הנדרים לא ביום ששומע, אלא ביום אחר, והאשה ששומעת אותו מפר את הנדר לא יודעת שהוא שמע אותו קודם או שלא יודעת שאי אפשר להפר לאחר יום שמעו, והיא מתנהגת כאילו הנדר מופר, אז וְנִשְׁאַ אֶת עֹנֶה- העוון הוא עליו שהרי היא חוטאת כי היא חושבת שהפרתו הפרה:
(יז) אֲלֵה הַחֲקִים אֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ:

פרק לא

מלחמת הנקמה במדין

(א) **וַיִּזְדַּבֵּר יְדוּד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:**

(ב) **נָקָם נָקָמָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים- שהחטיאו אתכם בעוון פעור, אַחֲרֵי- שתעשה זאת, תִּאָּסֵף אֶל עַמִּיךָ- תמות (עמדנו על נקודת היראת שמים המיוחדת שרואים כאן אצל משה רבינו, שיכול היה לומר, שהוא אינו נלחם במדין, וממילא מיתתו תתעכב, אך אין הוא מתחשב בכך כלל, אלא מיד יוצא למלחמה):**

(ג) **וַיִּזְדַּבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִתְלַצּוּ מֵאֵתְכֶם- מיסרו אנשים חלוצים- זריזים וחמושים, אַנְשִׁים לַצָּבָא וַיְהִיו עַל מַדְיָן- למלחמה בהם, לָתֵת נָקָמָה יְדוּד בְּמַדְיָן (עמדנו על כך שה' מייחס את המלחמה לעם ישראל, ומשה מייחס את המחלמה לה', וזה מורה על גודל האהבה שביניהם, שכל אחד מייחס את הדברים הטובים על השני):**

(ד) **אֶלָּה לַמָּטָה- מכל שבט יהיו אלף, אֶלָּה לַמָּטָה לְכָל מִשְׁוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לַצָּבָא:**

(ה) **וַיִּמְסְרוּ מֵאֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּה לַמָּטָה, ובסך הכל היו שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלָּה חֲלוּצֵי צָבָא:**

(ו) **וַיִּשְׁלַח אֶתָּה מֹשֶׁה אֶלָּה לַמָּטָה לַצָּבָא אֶתָּה וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר הַכֹּהֵן- שהיה המנהיג במחלמה זו מכיוון שהוא התחיל במצוה של הריגת כזבי בת צור ובזה עצר את המגיפה, לַצָּבָא, וְכָלִי הַקָּדָשׁ- ארון הברית שהיה יוצא איתם למלחמות, וְחֻצְצֵרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ- להריע לפני המלחמה:**

(ז) **וַיִּצְבְּאוּ- נאספו למלחמה עַל מַדְיָן כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד אֶת מֹשֶׁה וַיְהִיגוּ כָּל זָכָר- הגדולים בלבד, כדלהלן:**

(ח) **וְאֵת מַלְכֵי מַדְיָן הָרְגוּ עַל- יחד עם כל תַּלְלִיָּהֶם- ההרוגים של העם, אֶת אָוִי וְאֵת רָקֵם וְאֵת צֹר- אבא של כזבי, וְאֵת חוּר וְאֵת רַבֵּעַ שֶׁהֵם חֲמִשַּׁת מַלְכֵי מַדְיָן וְחוּץ מִזֶּה וְאֵת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר- שהיה באותו הזמן במדין (ובהמשך יכתב מדוע), גם כן הָרְגוּ בְּתוֹרָב:**

(ט) **וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַקְחוּ בִּשְׁבִי אֶת נְשֵׁי מַדְיָן וְאֵת טַפָּם- הילדים הקטנים וְאֵת כָּל בְּהֶמְתָּם וְאֵת כָּל מִקְנֵהֶם- צאנם, וְאֵת כָּל חֵילָם- רכושם בְּזָזוּ- לקחו לשלל:**

(י) **וְאֵת כָּל עֲרִיקָהּ בְּמוֹשָׁבֶתָם- היכן שהם גרים, וְאֵת כָּל טִירָתָם- בתי העבודה זרה שלהם, שָׂרְפוּ בָאֵשׁ:**

(יא) **וַיַּקְחוּ אֶת כָּל הַשָּׁלָל- רכוש, מטלטלין, וְאֵת כָּל הַמִּלְקוֹת- כל מה שלקחו, שֶׁזֶה- בְּאֵדָם וּבְבִהֶמָּה:**

(יב) **וַיָּבֵאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלִעֶזֶר הַכֹּהֵן וְאֵל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִי- האדם, וְאֵת הַמִּלְקוֹת- בעלי החיים, וְאֵת הַשָּׁלָל- הרכוש, אֶל הַמִּתְנַהֵּל אֶל עֲרֵבַת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל יַרְדֵּן יִרְחוּ:**

(יג) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל נְשִׂיֵּי הָעֵדָה לִקְרֹאתָם אֶל מַחֲוִיץ לַמִּתְּנָה- כְּדִלְהָלִין: (יד) וַיִּקְצֹף- כַּעַס מְאֹד מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי- הַמִּזְבֵּי־ עַל הַתְּחִיל- הַצָּבָא, שֶׁהֵם שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצִּבְא הַמִּלְחָמָה:

(טז) הֵן- הנה, הִנֵּה- המה, הנשים האלה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵ- על ידי העצה של בָּלְעָם, הן היו לישראל לְמִסֵּר מַעַל- לתת בגידה בַּיָּדוּד, עַל דְּבַר פְּעוּר- שעבדו ישראל עבודה זרה בגללן, ועל ידי כך וַתְּהִי הַמִּגָּפָה בַּעֲדַת יְדוּד- כמו שכבר סוֹפֵר, וזו הסיבה שאנו יצאנו למלחמה במדין ואם כן במלחמה זו אסור להחיות את הנקיבות!:

(יח) וְכָל הַטָּף בְּנֵשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר- וּבֹדָאֵי לֹא הַחֲטִיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, הִחְיִי לָכֶם- אַתֶּם יְכוּלִים לַהֲחִיּוֹת לָכֶם לְשִׁפְחוֹת וּכְדוּמָה:

(כ) וְכֹל בָּגָד וְכֹל פְּלִי עוֹר וְכֹל מַעֲשֵׂה עֵזִים - שֶׁעָשׂוּי מִשְׁעָר עֵזִים, וְכֹל פְּלִי עֵץ תְּתַחַטְּאוּ - צָרִיךְ גַּם כֵּן לִטְהַר אוֹתוֹ מִטּוֹמָאֵת מִתּ:

(כב) אָךְ- אַבְל, בְּנִיגוּד לְכָלִי עוֹר וּמַעֲשֵׂה עֵינַיִם וְכו' שֶׁהוֹזְכְּרוּ קוֹדֵם, אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרָזִל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הַעֲפָרָת- כֻּלָּם הַעֲשׂוּיִים מִשֵּׁשׁ הַמִּתְכּוֹת הָאֵלֶּה:

(כד) וּבְסֶקְתָם - תטבלו **בַּגְּדֵיכֶם -** וכמובן שגם את עצמכם, **בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי וּשְׁתַּרְתֶּם, וְאַחֲר -** תהליך זה של טיהור הכלים מהמאכלות האסורות, וטהרת הכלים והאנשים מטומאת מת, **תבאו אל המזבח:**

(כז) וְחִצִּיתָ אֶת הַמִּלְקוֹת- בְּדִיוֹק לַחֲצִי, בֵּין תַּפְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיְצְאִים לַצָּבָא- שְׁנֹלְחָמוּ בַּמִּדִּין, וּבֵין כָּל הָעֵדָה- שֶׁנִּשְׁאָרוּ וְלֹא נִלְחָמוּ. שֶׁהֵרִי הֵם שִׁמְרוּ עַל הַמַּחֲנֶה:

(כט) ממחציתם תקחו- מהחצי הניתן ליוצאי הצבא תקחו אחד מחמש המאות ונתתם לאלעזר הכהן פרומת ידוד:

(לא) ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ידוד את משה:

(לג) ובקר שנים ושבעים אלה - בזו מהמדיינים:

(לד) ותמרים אחד וששים אלף:

(לה) וְנָפֶשׁ אָדָם מִן הַנְּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר - שָׂרָק אוֹתָם הַחַיּוֹ, כֹּל נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וְשְׁלֹשִׁים אֲלֶף: (לו) וַתְּהִי הַמִּחְצָה חֶלֶק הַיָּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲלֶף וְשְׁבַעַת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת:

(לז) וַיְהִי הַמֶּכֶס - החלק אותו מרימים לידוד מן הצאן שיש מאות חמש ושבועים (שזה אחד מ 500):

(לח) וַתִּבְקֹר שְׂשֵׁה וְשְׁלֹשִׁים אֲלֶף וּמֶכֶס - חלקם לידוד שנים ושבועים:

(לט) וְחֲמֵרִים שְׁלֹשִׁים אֲלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וּמֶכֶס לידוד אחד ושישים:

(מ) וְנָפֶשׁ אָדָם שְׂשֵׁה עֶשֶׂר אֲלֶף וּמֶכֶס לידוד שנים ושלשים נפש:

(מא) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת מֶכֶס - החלק של תרומת ידוד לאלעזר הכהן כאשר צוה ידוד את משה:

המלקוח: האדם - 32,000

בקר - 72,000

חמורים - 61,000

צאן - 675,000

העם			הצבא		
1 מ 50			1 מ 500		
	16			16	
	36			36	
	30	ים		30	ים
6	337			337	

חלוקת השלל לישראל והתרומה ממנו

(מב) וּמִמַּחְצֵית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - מחצי השלל שנלקח במלחמת מדין שניתן לכל העדה, אֲשֶׁר חֲצָה מֹשֶׁה - לקח משה את החצי מן האנשים הצבאים - מכל אנשי המלחמה שגם הם קיבלו חצי מהשלל (כמו שראינו בשבוע בעבר):

(מג) וַתְּהִי מִחְצַת הָעֵדָה - החצי שקבלו של העדה - מן הצאן שלש מאות אֲלֶף וְשְׁלֹשִׁים אֲלֶף שְׁבַעַת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת:

(מד) וַבִּקֹּר שְׂשֵׁה וְשְׁלֹשִׁים אֲלֶף: (מה) וְחֲמֵרִים שְׁלֹשִׁים אֲלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת:

(מו) וְנָפֶשׁ אָדָם - מהטף בנשים שלא ידעו משכב זכר, שְׂשֵׁה עֶשֶׂר אֲלֶף:

(מז) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֶחָז - תפוס, היינו חלק, אֶחָד מִן הַחֲמִשִּׁים מִן הָאָדָם וּמִן הַבְּהֵמָה - מתוך הכמויות המפורטות לעיל, וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוֹוִים שֶׁהֵם שְׂמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְדוּד כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד אֶת מֹשֶׁה:

תרומת פקודי הצבא

(מח) וַיִּקְרְבוּ אֶל מֹשֶׁה הַפְּקָדִים - הממונים, הינו המפקדים אֲשֶׁר לְאֲלָפֵי הַצָּבָא - שממונים על אלפי אנשי הצבא, שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת - אלו קרבו למשה:

(מט) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נִשְׂאוּ אֶת רֹאשׁ - ספרנו בחזרתנו מהמלחמה את אנשי המלחמה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא נִפְקַד - נחסר ממנו איש - אחד אפילו, וזה נס עצום שבמלחמה לא מת אפילו איש אחד:

(נ) ולכן וַנִּקְרַב אֶת קָרְבֵּן יְדוּד - לשם ה', להודות לו על הטובה הגדולה הזו, כל איש מאתנו אֲשֶׁר מִצָּא כְּלִי זָהָב אֶצְעָדָה - שני פירושים: צמיד לרגל, צמיד לזרוע, וְצָמִיד צָמִיד ליד טבעת לאצבע עֲגִיל לאוזן וְכוּמָז - שני פירושים: מין צמיד, מין חגורה, ואנו מקריבים זאת כדי לְכַפֵּר עַל נִפְשֵׁינֵינוּ לְפָנֵי יְדוּד - שה' יכפר לנו על כל העבר כי אנו רוצים להטהר לפניו כאות תודה על הנס:

(נא) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאֹתָם כָּל כְּלֵי מַעֲשֵׂה - כלי שלם שהוא עדיין כמו שעשו אותו:

(נב) וַיְהִי כָּל זָהָב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיְדוּד שְׂשֵׁה עֶשֶׂר אֲלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שְׂרֵי הַמֵּאוֹת - שהיו בסך הכל 132 אנשים (שהרי היו 12,000 איש, זאת אומרת שהיו 12 שרי אלפים, ותחתיהם 120 שרי מאות):

(נג) שאר אנשי הצבא, לא המפקדים, בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ - כל אחד לקח את שאר השלל (שאינו אדם ובהמה שאותו חילקו בין תופשי המלחמה לבין העדה) לעצמו, את כל התכשיטים וכו':

(נד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, ועשו ממנו כלי זהב, וכשעבדו בכלי הזהב האלו הם היו זָכְרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי יְדוּד - שה' זכר שמפקדי הצבא הודו לו על הנס הגדול, והביאו את כל השלל שלהם לאוהל מועד:

פרק לב

נחלת בני גד ובני ראובן (וחצי המנשה)

בקשת בני גד ובני ראובן

(א) ומקנה רב- הרבה, היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד- ואת הארצות הנוספות מסביב להן, מה שכבשו ישראל מסיחון ועוג, והנה המקום מקום מקנה- מקום שמתאים למקנה מבחינת הצמחיה וכו':

(ב) ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה- שאחראים על חלוקת הארץ, לאמר:

(ג) עשרות ודיבן ויעזר ונמרה וקשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען- אלו שמות ערים בארץ יעזר ובארץ הגלעד, שהם חלק מ...:

(ד) הארץ אשר הפה ידוד לפני עדת ישראל- הכה את סיחון ועוג, ארץ מקנה הוא ולעבדיה מקנה:

(ה) ולכן אנו מבקשים, ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיה לאחזה- לנחלה שלנו, ואל תעברנו את הירדן- לתוך ארץ כנען:

סירוב משה

(ו) ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחייכם- שאר השבטים יבאו למלחמה- בארץ כנען, ואתם תשבו פה- בעבר הירדן? אין זה מן הצדק שהם יילחמו ואתם לא:

(ז) ועוד סיבה: ולמה תניאון- תסירו את לב בני ישראל מעבר אל הארץ- שלא יעברו אל הארץ אשר נתן להם ידוד- שכשיראו אתכם נשארים כאן זה יפיל מורך בלב כל העם וכולם לא ירצו להלחם כמוכם:

(ח) כה עשו אבותיכם- המרגלים, בשלחי אתם מקדש ברנע- זהו שמה המלא של קדש שמשם נשלחו המרגלים, לראות את הארץ:

(ט) ויעלו עד נחל אשכול, ועוד מקומות, ויראו את הארץ ויניאו- הסירו את לב בני ישראל- כשהפחידו אותם, לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם ידוד:

(י) ויחר אף- כעס מאוד ידוד ביום ההוא וישבע לאמר:

(יא) אם יראו- שלא יראו האנשים העלים ממצרים מכן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאבותיכם ליצחק ולישעקב, וזה מפני ש פי לא מלאו- השלימו אתרי- לא קיימו את דברי עד הסוף:

(יב) בלתי- חוץ מ כלב בן יפנה הקנזי- מכונה כך מפני שכאשר מת אביו יפונה התחתנה אמו עם קנז והוא (כלב) מכונה על שם אביו החורג, ויהושע בן נון, שהם ייכנסו לארץ וזה מפני פי מלאו- השלימו אתרי ידוד- עשו את כל דבריו ולא פחדו להכנס לארץ כנען:

(יג) ויחר אף- כעס מאוד ידוד בישראל וינעם- הזיז והסיע אותם ממקום למקום במדבר במשך ארבעים שנה עד תם- שייגמר, שיסתיים כל הדור העשה הרע- שלא רצה להכנס לארץ, בעיני ידוד:

(יד) והנה קמתם תחת- במקום אבותיכם, ואתם ממשיכים תרבות- מלשון גידול, שהיינו חינוך של אנשים חטאים- שעושים חטאים ולא שומעים לה', לספות- להוסיף עוד על תרון אף ידוד אל ישראל:

(טו) פי כאשר אתם תשובון מאתרי- ולא תרצו להכנס לארץ ואחריכם יעשו כך גם שאר ישראל, וינסף עוד- ה' יוסיף עוד להניחו- את ישראל במדבר, ואז וישתתם לכל העם הנה- תגרמו השחתה לישראל:

תשובת בני גד ובני ראובן

(טז) ויגשו אלי ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה- נבנה דירים לצאן שלנו כאן, וגם נבנה וערים לטפנו- לילדים שלנו, וגם לנשים:

(יז) ואנחנו נחליץ חשיים- נהיה חלוצים בזריות לפני בני ישראל- נהיה ראשונים לפניהם עד אשר אם הביאנו אל מקומם- שהם גם יירשו את נחלתם, ובנתיים וישב טפנו בערי המבצר מפני ישבי הארץ- שלא ילחמו בהם ויכבשו בחזרה את העבר המזרחי של הירדן:

(יח) לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו- לא רק לסוף הכיבוש נחכה אלא גם לסוף החלוקה של הארץ לנחלות לשבטים:

(יט) פי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה- ולא נבקש עוד נחלה מהם בעבר הירדן המערבי וזה מפני ש פי באה נחלתנו אלינו- כבר קיבלנו אותה מעבר הירדן מזרחת. בכך אומרים השבטים למשה שלא יפול מורך בלב העם שהרי הם כן ישתתפו במלחמה ואף יהיו הראשונים בה:

תשובת משה

(כ) ויאמר אליהם משה אם תעשו את הדבר הזה שזה אם תחלצו- תצאו בזריות לפני ידוד- וה' יעזור בעיני זה למלחמה:

(כא) ועבר לכם כל חלוצ את הירדן לפני ידוד עד הירישו- שה' יוריש וישמיד את איביו- של ישראל מפניו:

(כב) ונקבשה הארץ לפני ידוד ואחר תשבו- ורק אחר כך תשובו לעריכם, אז והייתם נקים- ללא חטא גם מידוד וגם ומישראל, ואז והייתה הארץ הזאת לכם לאחזה- לנחלה לפני ידוד- בעזרת ה':

(כג) וְאֵם לֹא תַעֲשׂוּן בְּנִי - שלא תלחמו יחד עם ישראל, **הִנֵּה חֲטַאתְכֶם לַיהוָה** - זהו חטא, וידעו חטאתכם אשר תמצא אתכם - דעו את החטא הגדול שעשיתם ואת העונש אשר ימצא אתכם בעקבותיו, ומשה לא רוצה לפרט את העונש "שלא לפתוח פה..." :

(כד) אַךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עד שתקבלו את כל הארץ לנחלה, **בְּנוּ לָכֶם חֻלּוֹת מִהָעֲרִים לְטַפְכֶם וְגִזְרֹת לְצִנְאָכֶם**, עד שייגמר כל הכיבוש ואז תקבלו את כל הנחלה, **וְהֵיכָא מִפִּיכֶם** - שתלחמו ראשונים, **תַּעֲשׂוּ:**

(כה) וַיֹּאמֶר בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אָדֹנֵי מְצִיָּה - אנו מסכימים:

(כו) טַפְנוּ נַשִּׁינוּ מִקִּנְנוּ וְכָל בְּהֶמְתָּנוּ יִהְיוּ שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד:

(כז) וַעֲבָדֶיךָ - הגברים שהם אלו שנלחמים, **יַעֲבְרוּ כָּל חֻלּוֹת צָבָא לִפְנֵי יְדוּד לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אָדֹנֵי דִבְּרִי** - מדבר:

צִוּוּ מֹשֶׁה לַיהוָה, אֲלֶעָזָר וְהַנְּשִׂאִים

(כח) וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה - משה שידע שהוא לא יכניס את ישראל לארץ היה צריך למנות על הסכם זה את ראשי הדור שייכנס לארץ ולכן הוא ציווה על עניינם **אֶת אֲלֶעָזָר הַכֹּהֵן** - שיהיה הכהן הגדול, **וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון** - שיהיה המנהיג, **וְאֶת רְאִשֵׁי אֲבוֹת הַמִּשְׁטוֹת** - הנשיאים של ישראל שיהיו האחראים לחלוקת הנחלות **לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:**

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעֲבְרוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל חֻלּוֹת לְמַלְחָמָה לִפְנֵי יְדוּד וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנֵיכֶם, אז ונתתם להם את ארץ הגלעד **לְאַחֲזָה:**

(ל) וְאֵם לֹא יַעֲבְרוּ חֻלּוּצִים אִתְּכֶם, אז תקחו מהם גם את כל הערים שהם קבלו בארץ הגלעד, **וְנִאחֲזוּ בְּתִכְכֶם בְּאָרֶץ כְּנָעַן** - יקבלו נחלה בעבר הירדן המערבי:

(לא) וַיַּעֲנוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר - אף בפני יהושע אֲלֶעָזָר וְהַנְּשִׂאִים, **אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוּד אֶל עֲבָדֶיךָ בֶּן נַעֲשָׂה:**

(לב) נִחְנוּ - אנחנו, **נַעֲבֹר חֻלּוּצִים לִפְנֵי יְדוּד אֶרֶץ כְּנָעַן וְאֶתְנוּ** - כאשר אתנו **אֲחֻזֹּת נַחֲלָתָנוּ מֵעַבְרָ לַיַּרְדֵּן:**

נִתְּנָה הַנַּחֲלָה לְבְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן וְחֻצֵי שְׁבֹט הַמְּנַשֶּׁה

(לג) וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לְבְנֵי גֵד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצֵי שְׁבֹט מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף - חצי שבט זה אינו ממש חצי אלא משפחת מכיר בלבד ממנשה, ולקמן נסביר בע"ה איך הוא השתרבב לעניין, **אֶת מַמְלַכְתָּ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְאֶת מַמְלַכְתָּ עֹוג מֶלֶךְ הַכְּנָעַנִי הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בְּגִבְלֹתֶיהָ** - לא נתן להם את כל הארץ אלא רק ערים בגבולות שעל ידם יוכלו לשמור שלא יבואו אויבים עליהם, והם קבלו את ערי הארץ סביב - על הגבולות:

(לד) וַיָּבִינוּ בְנֵי גֵד אֶת דִּיבֶן וְאֶת עֲטֹרֹת וְאֶת עֲרֵצֶר: (לה) **וְאֶת עֲטֹרֹת שׁוֹפָן וְאֶת יַעֲזֹר וַיִּגְבְּהָה:**

(לו) וְאֶת בֵּית נֶמְרָה וְאֶת בֵּית הָרֶן עָרֵי מִבְצָר - וכל אלו היו ערי מבצר, **וְחוּץ מִזֶּה הֵם בְּנוּ וַיִּגְדְּלוּ צֹאן:**

(לז) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּנוּ אֶת חֲשָׁבוֹן וְאֶת אֲלַעֲלָא וְאֶת קְרִיָּתִים:

(לח) וְאֶת נָבוֹ וְאֶת בַּעַל מְעֹון מוֹסֶבֶת שֵׁם - ערים אלו היו בעלות שם של ע"ז ולכן שינו את שמם לשמות אחרים **וְאֶת שַׁבְּמָה** - גם בנו, אך את שמה לא החליפו ויקראו בשמות-חדשים **אֶת שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בְּנוּ:**

(לט) כֹּאן הַתּוֹרָה מִסְבִּירָה מְדוּעַ צִירְפוֹ גַּם אֶת מִשְׁפַּחַת מְכִיר לְשִׁבְטֵי גֵד וְרְאוּבֵן בְּנַחֲלַת אֶרֶץ הַגִּלְעָד, וזה מפני שבזמן שהיה יוסף חי והיה המשנה למלך מצרים שהיתה מעצמת-העל באותה תקופה, אז באותו הזמן וילכו בני מכיר בן מנשה גלעד - לארץ הגלעד (שמכיר קרא לה כך על שם בנו גלעד), **וַיִּלְכְּדוּהָ** - כבשו אותה, **וַיֹּרְשׁוּ** - השמיד את האמרי אשר בה:

(מ) ולכן, בגלל אותו כיבוש של אבותיו בזמן יוסף, **וַיִּתֵּן מֹשֶׁה עֲכָשׁוּ, בְּזִמְנָה הַחֲלוּקָה, אֶת הַגִּלְעָד לְמְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה** - למשפחתו, **וַיֵּשֶׁב בָּהּ**. ולכן גם בני שבט המכירי לא היו צריכים לגשת אל משה כמו גֵד וְרְאוּבֵן, כי אך טבעי הוא שהם יקבלו את הנחלה שכבש אבי אביהם:

(מא) וּבְזִמְנָנוּ שֶׁל יוֹסֵף הָיָה כִּיבוּשׁ נוֹסֵף: וַיֹּאֲרִי בֶן מְנַשֶּׁה - היה שייך לשבט מנשה מצד אמו, ומצד אביו היה שייך לשבט יהודה **(ככתוב בדברי הימים)** הֵלֶךְ וַיִּלְכְּדֵם אֶת חֲוִיתֵיהֶם - הכפרים שלהם, וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חֲוִית יֹאֲרִי - על שמו:

(מב) וַיִּנְבַּח הֵלֶךְ וַיִּלְכְּדֵם אֶת קֶנֶת - שם עיר גדולה, **וְאֶת בְּנֵי-הָהָר** - הכפרים שמסביבה, וַיִּקְרָא לָהּ - לעיר קנת, **נִבַּח בְּשֵׁמוֹ** - קרא לה נבח:

פרשת מסעי

פרק לג, מסעות בני ישראל במדבר

- (א) אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:
(ב) ויכתב משה את מוצאיהם- המקומות מהם הם יצאו, למסעיהם- אליהם הם נסעו, על פי ידוד- שכל המסעות שלהם היו על פי ה', כאשר עמוד הענן עלה, ואלה מסעיהם למוצאיהם:
(ג) ויסעו מרעמסס- שבמצרים, בחדש הראשון בחמשה עשר ט"ו יום לחדש הראשון ממחצית הפסח- ממחרת יום י"ד בניסן בו הקריבו את הפסח, ויצאו בני ישראל ביד רמה- גבוהה, היינו בביטחון רב, לעיני כל מצרים:
(ד) וזה מפני שבאותה העת ומצרים מקברים את אשר הכה ידוד בהם כל בכור ובאלהיהם- בכל הפסלים שלהם, עשה ידוד שפטים- עונשים קשים:
(ה) ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת:
(ו) ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר- שממנה מתחיל המדבר:
(ז) ויסעו מאתם, אבל אז וישב- עמוד הענן חזר לאחוריו וחנה על פי- פתח המקום ששמו החירית, שהוא אשר על פני בעל צפון, ויחנו ישראל לפני מגדל:
(ח) ויסעו מפני- כמו "מפי" שפירושו פתח המקום ששמו החירית ויעברו בתוף הים שנקרע להם, המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם- הנקרא בפרשת בשלח מדבר שור, ויחנו במרה:
(ט) ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם:
(י) ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף- מקום כלשהו על שפת ים סוף:
(יא) ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין: (יב) ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה: (יג) ויסעו מדפקה ויחנו באלוש:
(יד) ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם ולא היה שם מים לעם לשתיית- ושם הוציא להם משה מים מהסלע שהיה בחורב, כמפורט בפרשת בשלח:
(טו) ויסעו מרפידם ויחנו במדבר סיני- שם היה מתן תורה:
(טז) ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת התאנה- שם מתו העם המתאווים, ואף בערה בם אש ה' וחלק מהמקום הזה נקרא על שם כך תבערה:
(יז) ויסעו מקברת התאנה ויחנו בתצרת- ש דברה מרים ואהרן במשה:
(יח) ויסעו מתצרת ויחנו ברמת- זהו שם נוסף לקדש ברנע שמשם נשלחו המרגלים, וכשחזרו הניאו את לב העם מעלות אל הארץ, והעם התפתה אחריהם וה' גזר עליהם שיהיו במדבר ארבעים שנים, וכל המסעות מכאן ועד ה' הזהר הם עד השנה הארבעים:
(יט) ויסעו מרמתה ויחנו ברמון פריץ: (כ) ויסעו ברמון פריץ ויחנו בלבנה: (כא) ויסעו מלבנה ויחנו ברסה: (כב) ויסעו מרסה ויחנו בקהלטה: (כג) ויסעו מקהלטה ויחנו בהר שפר: (כד) ויסעו מהר שפר ויחנו בתרצה: (כה) ויסעו מתרצה ויחנו במקהלטה: (כו) ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת: (כז) ויסעו מתחת ויחנו בתרח: (כח) ויסעו מתרח ויחנו במתקה: (כט) ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה: (ל) ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות: (לא) ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן: (לב) ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד: (לג) ויסעו מחר הגדגד ויחנו בנטבתה: (לד) ויסעו מנטבתה ויחנו בעברנה: (לה) ויסעו מעברנה ויחנו בעצין גבר: (לו) ויסעו מעצין גבר ויחנו במדבר צן הוא קדש- שם היה חטא מי מריבה, ושם בקשו ממלך אדום לעבור בגבולו והוא לא הסכים והיו צריכים לסבוב את ארצו ולכן נסעו דרומה לכיוון הר ההר: (לז) ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום:
(לח) ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ידוד- שה' ציוה את משה לומר לו שיעלה לשם כדי למות, וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש:
(לט) ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במתו בהר ההר:
(מ) וישמע הפנעני מלך ערד והוא ישב בגב בארץ כנען (אבל מחוץ לגבולות שיהיו להלן) בבא בני ישראל, ואז היתה מלחמה שהוא שבה שבי מישראל וישראל נלחמו בו אחר כך וכו':
(מא) ויסעו מהר ההר ויחנו בצלמנה, ובמסע זה וכן בזה שלאחריו היו הנחשים השרפים שנסכו את העם: (מב) ויסעו מצלמנה ויחנו בפונן: (מג) ויסעו מפונן ויחנו באבת: (מד) ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים בגבול מואב: (מה) ויסעו מעיים ויחנו דדיבן גד, זה היה כנראה בנחל זרד המופיע בפרשת חקת כחניה הבאה של ישראל אחרי עיי העברים:
(מו) ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמן דבלתימה, שהיה כנראה על נחל ארנון כנ"ל:
(מז) ויסעו מעלמן דבלתימה ויחנו בתרי העברים, שנמצאים לפני, היינו ממזרח ל גבו, ושם כנראה היה נס הבאר ושרו שם שירת הבאר כמבואר הכל בפרשת חקת:
(מח) ויסעו מהרי העברים ויחנו בערבת מואב על ירדן ירחו, שם היו עכשיו:
(מט) ויחנו על הירדן מבית הישימות עד מקום שנקרא- עד אבל השטים בערבת, במישורים שהיו שייכים פעם ל מואב:

הציווי על הורשת הארץ

(ב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:

(בא) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי, כַּאֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן:

(גב) אַז וְהוֹרַשְׁתֶּם-וּגְרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבְדְתֶּם, וְהַשְׁמַדְתֶּם אֶת כָּל מִשְׁפִּיתֶם-הָאֲבָנִים הַמְצוֹיִרוֹת שְׁעִלֶיהָ מִשְׁתָּחוּיִם ("אֲבָן מִשְׁכִּית") שֵׁשׁ בִּבְתִּי הָעֲבוּדָה זֶה שְׁלָהֶם, וְאַתְּ כָּל צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם-צִוְרוֹת פִּסְלֵי הַמִּתְכַּת שֵׁשׁ לָהֶם תִּאֲבָדוּ-תִשְׁמָדוּ, וְאַתְּ כָּל בְּמוֹתֶם-שִׁמְזוּחוֹת שְׁעִלֵיהֶם הֵם זֹבְחִים לֵאלֹהֵיהֶם תִּשְׁמָדוּ:

(גג) וְהוֹרַשְׁתֶּם-וּגְרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְיִשְׁבַּתְּם בָּהּ-וּגַם תִּשְׁבּוּ בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אִתָּהּ-לִנְחֹל אוֹתָהּ כִּנְחַלְתֶּם:

(גד) וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת הָאָרֶץ בְּגוֹרָל-כַּמְבוּאָר בְּפִרְשַׁת פִּינְחָס שֶׁהַגּוֹרָל הוּא לִשְׁבָטִים וּגַם לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם, לְרֹב תִּרְבּוּ אֶת נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָהּ הַגּוֹרָל-שֶׁשֶׁם יִפּוֹל חֲלָקוֹ עַל פִּי הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה, לְמִשְׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ:

(גה) וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ-תִּשְׁאִירוּ מֵהֶם, יִהְיוּ לְשָׁפִים-לְקוֹצִים בְּעֵינֵיכֶם-הַיֵּינוּ שִׁיטְעוּ אִתְּכֶם בַּעֲבוּדָה זֶה שְׁלָהֶם וְתִתְּפוּ אַחֲרֵיהֶם, וְלִצְנִינִים-קוֹצִים חֲדָים בְּצִדֵיכֶם-הַיֵּינוּ שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ לָכֶם צָרוֹת, וְצָרְרוּ אֲתֶכֶם-יַעֲשׂוּ לָכֶם צָרוֹת לֹא רַק הֵיכָן שֶׁהֵם אֲלֵא גַם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ-הֵיכָן שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים:

(גו) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דְּמִיתִי-חֲשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם-הַיֵּינוּ לַגְרָשָׁם מֵהָאָרֶץ, אֲעֲשֶׂה לָכֶם:

פרק לד, גבולות ארץ כנען

את עניין גבולות הארץ כאן הראנו על המפה בכיתה, כל מקום ומקום על פי מיקומו, והשוונו בין הגבולות האלו לבין הגבולות הנוכחיים של "מדינת" ישראל. הסברנו גם שאין אלו הגבולות הכתובים בפרשת משפטים ובפרשת לך לך בברית בין הבתרים, ששם הגבולות יותר גדולים והם מים סוף ועד נהר פרת, ואף התייחסנו לגודל שלהם.

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-כַּאֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפְּלֹ לָכֶם בְּנַחֲלָהּ אֶרֶץ כְּנָעַן לְגִבְלֹתֶיהָ-שִׁמְגֹבֹלוֹת אֵלּוּ אַתֶּם חַיִּיבִים לְהוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וּלְשַׁבֵּת בָּהֶם:

(ג) וְהָיָה לָכֶם פָּאֵת-צֵד נֶגֶב-דְרוֹם, צֵד זֶה יִתְחַל בְּאִיזוֹר שֶׁל מִמְדִּבְרָא עַד עַל יְדֵי אֲדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם הַמֶּלַח קִדְמָה-הַגְּבוּל הַדְּרוֹמִי יִתְחַל מִצִּידוֹ הַמְּזֻרְחִי שֶׁל יָם הַמֶּלַח:

(ד) וְנֹסֶב-יִסְתוּבֵב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעַלָּה עַקְרָבִים-בִּמְכַתֵּשׁ הַקָּטָן שְׁבַנְגַב, וְעֶבֶר צִנְהָ-בְאִיזוֹר הַר צִין, וְהָיָה תוֹצְאָתוֹ-סוֹף הַגְּבוּל, מִנֶּגֶב לְקִדְשׁ בְּרִנְעָה-אִיזוֹר נִינְצָה שֶׁל הַיּוֹם, וְאִין זֶה קִדְשׁ בְּרִנְעָה שֶׁמֶשֶׁם נִשְׁלַחוּ הַמְּרַגְלִים שֶׁהִיָּתָה כְּמוֹכֵן מִחוּץ לַגְּבוּלוֹת הָאָרֶץ, וְיֵצֵא לְחוּץ, הַיֵּינוּ יִקִּיף עוֹד לְכִיוּן תִּצְרֹר אֲדָר וְעֶבֶר-בְּקוֹ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה:

(ה) וְנֹסֶב הַגְּבוּל מִעֲצֻמוֹן – לְכִיוּן נַחֲלָה מִצְרַיִם-הַמְּכֻנָּה הַיּוֹם וְאִדִּי אֶל עֲרִישׁ, וְהָיָה תוֹצְאָתוֹ-סוֹפֵי הַגְּבוּל הַיָּמָה:

(ו) וְגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגְבוּל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם:

(ז) וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ-תִּסְמְנוּ גְבוּל לָכֶם הַר הַהָר-כְּמוֹכֵן שֶׁאִין זֶה הַר הַהָר שֶׁשֶׁם מֵת אַהֲרוֹן:

(ח) מֵהַר הַהָר תִּתְּאוּ לְבֹא תִּמָּת-בְּאִיזוֹר חֲמַת שְׁבִסוּרִיָּה, וְהָיָה תוֹצְאָתָהּ הַגְּבֹל צִדְדָה:

(ט) וְיֵצֵא הַגְּבֹל וְזָרְנָה וְהָיָה תוֹצְאָתוֹ תִּצְרֹר עֵינֵן זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן:

(י) וְהִתְּאוּיָתֶם-תִּסְמְנוּ גְבוּל לָכֶם לְגְבוּל קִדְמָה מִחֲצָר עֵינֵן שְׁפָמָה:

(יא) וְיִרְדַּת הַגְּבֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקְדָּם לְעֵין וְיִרְדַּת הַגְּבֹל וּמִחֲתָה-יִרְדַּת בִּירִידָה חֲדָה עַל פְּתָה-קֶצֶה יָם כְּפִנְתָּה קִדְמָה:

(יב) וְיִרְדַּת הַגְּבוּל הַיָּרְדֵּנָה וְהָיָה תוֹצְאָתוֹ יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לְגִבְלֹתֶיהָ סְבִיב:

(יג) וְיֵצֵא מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אִתָּהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָתֵת לְתַשְׁעַת הַמִּשְׁוֹת וְחֲצִי הַמִּשְׁוֹת:

(יד) וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁ כִּי לָקְחוּ מֹשֶׁה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבִית אֲבֹתָם-הַיֵּינוּ כָּל מִשְׁפָּחוֹת הַשְּׁבָט, וּמֹשֶׁה בְּנֵי הַגָּדִי לְבִית אֲבֹתָם-כִּנְ"ל, וְחֲצִי מִשְׁוֹת מִנְּשָׁה-רַק מִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי לָקְחוּ נַחֲלָתָם:

(טו) שְׁנֵי הַמִּשְׁוֹת וְחֲצִי הַמִּשְׁוֹת לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן יְרֵחוֹ קִדְמָה מִזְרָחָה:

הנשיאים המנחילים את הארץ

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ לָכֶם-יִקְבְּלוּ בְּשִׁבְלֵיכֶם אֶת הָאָרֶץ אֲלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן וְיִהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן-הַיֵּינוּ שֶׁכָּל הָאָרֶץ עוֹבֶרֶת לְרִשְׁוֹתָם, וּמֵהֶם לְנִשְׁיָאִים וּמֵהֶם לְנִשְׁיָאִים לְיִשְׂרָאֵל, וְזֶה כְּדִי לִמְנוּעַ מְרִיבוֹת וְחִיכּוּכִים בַּחֲלוּקַת הַנַּחֲלוֹת:

(יח) וְנִשְׁיָא אֶחָד נִשְׁיָא אֶחָד מִמֶּשֶׁה תִּקְחוּ לְנַחֲל-שֶׁהֵם יִקְבְּלוּ לְרִשְׁוֹתָם אֶת נַחֲלַת שְׁבָטָם וְאִז יִחֲלֻקוּ אֶת הָאָרֶץ:

(יט) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמִשְׁוֹת יְהוּדָה כָּל בֶּן יִפְנָה: (כ) וּלְמִשְׁוֹת בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן עֲמִיהוּד:

(כא) למטה בנמן אלידד בן פסלון: (כב) ולמטה בני דן נשיא בקי בן גלי: (כג) לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד: (כד) ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטון: (כה) ולמטה בני זבולון נשיא אליצפן בן פרנץ: (כו) ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזון: (כז) ולמטה בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי: (כח) ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד, כמובן שאין אלו הנשיאים שהיו לפני ארבעים שנה שכבר מתו מפני שהיו בגזירה של דור המרגלים שכל מי שהוא למעלה מעשרים שנה ימות במדבר: (כט) אלה אשר צוה ידוד לנחל- אחרי שיקבלו את הנחלות, ינחילו את בני ישראל בארץ כנען:

פרק לה נתינת ערי הלוי

(א) וידבר יהוה אל משה בערבת מואב על נדון ורחו לאמר: (ב) צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחזתם ערים לשבת- לגור בהם, ומגרש לערים סביבתיהם תתנו ללויים: (ג) והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם- שני מגרשים לכל עיר, יהיו לבקמתם ולרכשם- המגרש הראשון, ולכל חיתם- לכל הדברים שנותנים להם חיות, היינו שדות וכרמים וכל החקלאות- המגרש השני: (ד) ומגרשי הערים אשר תתנו ללויים, המגרש הראשון יהיה מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב- לכל כיוון, והוא משמש לבהמות ולרכוש: (ה) והמגרש השני יהיה- ומדתם- תמדדו מחוץ לעיר את פאת- צד קדמה אלפים באמה- היינו אלף אמה נוספים חוץ מהאלף של המגרש הראשון (זה כפירוש רש"י, שהמגרש הראשון וכן המגרש השני היו 1000 אמה, וסה"כ: 2000 אמה. לעומתו הרמב"ם אומר שהמגרש הראשון היה 1000 אמה, אך המגרש השני לבדו היה 2000 אמה, וסה"כ: 3000 אמה), שמשמשים לכל חיתם, וכן בשאר הכיוונים- ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה ואת העיר בתוך- באמצע, זה יהיה להם מגרשי הערים: (ו) ואת הערים אשר תתנו ללויים הערים יהיו: את שש ערי המקלט אשר תתנו לגס שמה הרצח ועליהם- חוץ מהם תתנו תתנו ארבעים ושתים עיר: (ז) כל הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמונה עיר אתהן ואת מגרשיהן- שני מגרשים לכל עיר: (ח) והערים אשר תתנו מאחזת בני ישראל מאת הרב תרבו ואת המעט תמעיטו- הכוונה פה היא למשפחה שקיבלה בתוך השבט חלק גדול ממנה יתנו חלק גדול וכן משפחה שקיבלה חלק קטן תתן חלק קטן, שהרי השבטים עצמם נתנו בשווה כמו שרואים בספר יהושע שכל שבט נתן ארבע ערים (חוץ מיוצאי דופן), איש- כל משפחה כפי נחלתו אשר ינחלו יתן מערי ללויים:

נתינת ערי המקלט ודיניהן

(ט) וידבר יהוה אל משה לאמר: (י) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם פי- כאשר אתם עברים את הירדן ארצה כנען: (יא) והקרייתם- וזמנתם לכם ערים ערי מקלט תהינה לכם ונס- וברח שמה רצח מכה נפש בשוגגה- בטעות: (יב) והיו לכם הערים למקלט מגאל- מגואל הדם, היינו קרובו של הנרצח שרוצה להרוג את הרוצח, ועל ידי כך ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט- ואז אם במשפט יצא חייב- יומת, כמו שכתוב בהמשך: (יג) והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהינה לכם: (יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן- מצד מזרח, ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען- ממערב לירדן, ערי מקלט תהינה- היינו שכל השימוש שלהם יהיה לעיר מקלט בלבד ולא לשום צורך אחר: (טו) לבני ישראל- יהודים, ולגֵר- גוי שהתגייר ולתושב- גוי שגר בארץ, ששומר שבע מצוות בני נח ועוד מספר תנאים, בתוכם תהינה שש הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשוגגה: (טז) כאן התורה מפרטת שישה מקרים בהם הרצח לא בורח לעיר מקלט שהרי הוא נהרג: 1. ואם בקלי ברזל הפכה וימת- והיה צריך לקחת בחשבון שייהרג האדם, ולכן רצח הוא- אף אם לא התכוון להורגו, מות יומת הרצח: (יז) 2. ואם באבן בגודל יד אשר ימות בה- שאפשר למות על ידה, הפכה וימת- והיה צריך לקחת בחשבון שייהרג האדם, ולכן רצח הוא מות יומת הרצח: (יח) 3. או בקלי עץ שתופסים אותו ביד אשר ימות בו הפכה וימת- והיה צריך לקחת בחשבון שייהרג האדם, ולכן רצח הוא מות יומת הרצח אלו שלושה מקרים בהם הרג על ידי דבר שיכול להרוג אף ללא כוונה: (יט) גאל הדם- שהוא קרובו של הנרצח הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימתנו- לאחר המשפט לפני העדה: (כ) 4. ואם בשנאה יהדפנו- ידחף אותו ממקום גבוה, 5. או השליך עליו איזשהו חפץ בצדיקה- במארב, וימת: (כא) 6. או באיבה- בשנאה, הפכה בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא, בשלושת המקרים האלו הרצח הרג עם כוונה, ולכן אף שלא הרג במשהו שבטוח הורג גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו: (כב) ואם בפתע- בהפתעה בלא איבה- שנאה הדפו- דחפו, או השליך עליו כל כלי בלא צדיקה- מארב, היינו ללא כוונה תחילה:

(כג) או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות- שלא ראה את הנרצח שעליו הוא זרק את האבן ויפיל עליו וימות והוא לא אויב לו- שאפשר לומר שהוא תכוון אך עשה את עצמו כאילו הוא לא, ולא מבקש רעתו:

(כד) וישפטו העדה- השופטים בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה- המפורטים לעיל, של רוצח במזיד ורוצח בשוגג:

(כה) והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו- והחזירו את העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה- שלשם הוא ברח לפני המשפט ומשם הביאו אותו, ושיבתו בגלות מחוץ לביתו היא כפרה על כך שהרג אדם בשוגג, וישוב בה עד מות הפכה הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש- ואחרי שהכה ימות וכפר עליו במיתתו יוכל לחזור לביתו:

(כו) ואם יצא הרצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה:

(כז) ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם- אין נחשב לגואל הדם כאילו הוא שפך דם וזה מפני ש:

(כח) פי בעיר מקלטו ישוב- הוא צריך לשבת עד מות הפכה הגדל ואחרי מות הפכה הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחרת- וכיוון שהוא יצא קודם לכן, יש רשות לגואל הדם להורגו:

(כט) והיו אלה- כל הדינים האלו לכם לחקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם- גם בחוץ לארץ:

(ל) כל מכה נפש לפי עדים- היינו לפחות שניים, ירצח את הרצח ועד אחד לא יענה- יעיד בנפש למות- היינו שעל פי עד אחד אי אפשר להרוג את הרוצח:

(לא) ולא תקחו כפר- כסף לכפרה לנפש רצח אשר הוא רשע- התחייב בדינו למות- אל תקחו ממנו כופר כדי שלא להורגו, כי- אלא מות יומת:

(לב) ולא תקחו כפר- כסף לכפרה, מאדם שצריך לנוס אל עיר מקלטו- אל תקחו ממנו כופר כדי ש ישוב לשבת בארץ עד מות הפכה- אלא ישב בעיר המקלט עד מות הכהן:

(לג) ולא תחניפו- תרשיעו את הארץ אשר אתם בה כי הדם- של הנרצח שנשפך הוא יחניף-ירשיע את הארץ ולא תרץ לא כפר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכו- ואם אתם תקחו כופר אז הארץ תהיה חניפה שלא יכופר לה על הדם שנשפך:

(לד) ולא תטמא את הארץ- בכך שלא תקחו כופר, אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה- ואל תגרמו לי להיות בארץ טמאה, כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל:

פרק לו טענת בני יוסף ותשובת משה

(א) ויקרבו ראשי האבות- ראשי המשפחות למשפחת בני גלעד בן מכיר בן מנשה- שהיו צריכים לקבל נחלה ממערב לירדן, ממשפחת בני יוסף ויזכרו לפני משה ולפני הנשאים- שהם ראשי אבות לבני ישראל- והם האחראים על חלוקת הארץ לנחלות:

(ב) ויאמרו את אדני צוה יהוה לתת את הארץ בנחלה לכל שבט בגורל לבני ישראל, ואדני צוה ביהוה על ידי ה' לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנותיו:

(ג) והיו לאחד- ואם הן יתחתנו עם מישהו אחד מבני שבטי בני ישראל- שאינו משבט מנשה, והיו להם לנשים, ונגרעה-ונחסרה נחלתן מנחלת אבותינו- מפני שלאחר שהן יימשו אותן הבנים שלהן שיהיו משבט אחר על פי אביהם, ונוסף על נחלת המטה אשר תהינה להם ומגדל נחלתנו יגרע:

(ד) ואפילו ואם יהיה היכל לבני ישראל- ולא תחזור הנחלה אלינו כמו בדיני מכירה שהרי הם יקבלו את הנחלה בירושה מבנות צלפחד ולכן לא ישתנה הדין אלא ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהינה להם ומנחלת מטה אבותינו יגרע- יהיה חסר נחלתן:

(ה) ויצו משה את בני ישראל על פי יהוה- שצויה אותו לאמר: בן- אמת, דבר נכון מטה בני יוסף דברים:

(ו) זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם- למי שהן רוצות תהינה לנשים אף- אבל רק למשפחת מטה אביהם- מטה מנשה תהינה לנשים:

(ז) וזה כדי ש ולא תסב- תסתובב, היינו תעבור נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה, כי- אלא כל איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל:

(ח) וכן הדין מעכשיו עד גמר חלוקת הארץ לנחלות, וכל בת ירשת נחלה ממשות בני ישראל- שלא היו לה אחים ולכן היא ירשה את אביה, אז רק לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו- כדי שהבנים שלה שיוורשים אותה יהיו מאותו מטה שלה:

(ט) וזה כדי ש ולא תסב נחלה ממשות למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו משות בני ישראל:

(י) פאשר צוה יהוה את משה בן עשו בנות צלפחד:

(יא) ותהינה מחלה תרצה ותגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דדיהן- לא כולם היו בנים של אותו הדוד, היינו אחים, שהרי כתוב, "דודיהן" לנשים:

(יב) ממשפחת בני מנשה בן יוסף היו לנשים ולכן ממילא ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן:

(יג) אֱלֹהִים - כֹּל מִה שֶׁנֶּאֱמַר מִסּוּף פֶּרֶשֶׁת בִּלְק הַמִּצְוֹת - דִּינִים שֶׁבִּים אָדָם לִמְקוֹם, וְהַמִּשְׁפָּטִים דִּינִים שֶׁבִּין אָדָם לַחֲבִירוֹ אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

חזק חזק ונתחזק